

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
שופטים
כ"ו מנחם אב – ב' אלול תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

הרי זו מגורשת – ומותרת לכל. **מאי טעמא הרי קול** — שחששנו לו תחילה — שובר עמו. **יצא לה קול** — לאשה פנויה בעיר. **שם מזנה** — לגוי ולעבד שפוסלין אותה מן הכהונה. **אין חוששין לה** — לאוסרה בכהונה. **פריצותא בעלמא הוא והזו לה** — ששיחקה בשוק, או מיער לה בין דדיה. **נירנית בשוק** — הלכה נטורת גרון. **מוזרות בלבנה** — נשים הטוות בשוק לאור הלבנה, ודרכן לשוח שיחות בטלות, ולדבר בחשדות שבעיר. **לא תנחת כו'** — שיש אורבים מוציאים קול בחנם, ברמז מועט. **בעולה** — יצא על בתולה בעיר קול בעולה. **אין חוששין לה** — לאוסרה לכהן גדול, דלמא פריצותא בעלמא הזו לה. **דהא דתנן במתניתין דחדישין לקלא** — היינו דאמרינן לקמן: שיהו נערות דולקות כו' שהדברים ניכרים. **נשואה** — יצא על פנויה קול שהיא נשואה זה ימים, ואנו מוחזקים בה בחזקת שהיא פנויה. **אין חוששין לה** — דקלא דמתניתין היינו שאומרים "היום נתקדשה פלונית". **ארוסה** — יצא עליה קול שהיא ארוסה זה ימים. **שלא לפלוני** — יצא עליה קול שמקודשת היום, אבל לא הזכירו שמו לומר "לפלוני", אלא נתקדשה סתם — אין חוששין לה. **בעיר אחרת** — יצא כאן קול "פלונית מתקדשת היום במקום פלוני". **מצודת** — יצא קול שהיא במצודת. **הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין** — לאסור נכסיו עליו. **נתקדשה היום** — בהא הוא דחשו רבנן שלא תינשא, כדי שלא יאמרו: משיאין אשת איש. **נירות דולקות** — בבית, כדרך המתקדשות שנוהגין שמחה ואור נר, כדאמרינן בעלמא: אור הנר בברור חיל — משתה שם (סנהדרין לב,ב). **מתקדשת** — עתידה להתקדש היום. **אמרו דבר** — "פלונית נתקדשה היום". זהו קול — שחששין לו. זהו **אפתלא** — שעושר את הקול. **הא לא אמרו מידי** — לא אמרו "נתקדשה" — לאו קול איכא ולאו אמתלא איכא! **לאפוקי כו'** — אמתלא שאמרו במשנתינו, שעושר את הקול — ואפילו לא יצא עם הקול אלא לאחר זמן יצא הוה אמתלא. **קא משמע לן** — הכא: לא אמרו דבר — זהו אמתלא, והכי קאמר: לא גמרו הדבר להרגיש קול מקויים ומסויים, אלא הרגישו שובר עם הקול, בגון: נתקדשה פלונית בספק — הוא דהוי אמתלא. אבל אמרו דבר מקוים ומסויים — תו לא מהניא אמתלא. **מבטלינן קלא** — שמעינן קול יוצא מפי נשים ותינוקות — משתקין להו בטבולי קלא, או לא משתקין להו? תואיל ואמרו: פלוני שמע מפלוני כו', וליתנהו דלישילינהו. אי נמי: חזרו אותן פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו: לא היו דברים מעולם — מבטלינן או לא מבטלינן? **מפי בשרים** — שיאמרו: מפלוני שמענו, והוא הלך למדינת הים. אלמא, אקילו רבנן במילתא. ושמע מינה דאי בדיקינא בתר הכי, ואשתכח שקרא — מבטלינן ליה, ומכריזין דלאו קלא הוא, ומנסבינן להו. **אתריוהא ניחוש** — מקומות חלוקין בשמנהגם. **באציפא דתותלא** — הם תמרים שלא בישלו כל צרכם, ומניחין אותן בחותלות — כלים העשויים מכפות תמרים ומתבשלים קצת, וכשאוכלים אותן נשאר מן האוכל על הגרעין, שאינו נפרד ממנה יפה מפני שאינה מבושלת. והחוא אוכל קרי ציפא, כדאמרינן ב"אלו טרפות" (חולין נ,ב): בדעיילן תלת קשייתא בציפא בדוחקא, וראוי למאכל בהמה. **בעינא דבי שיפי** — על המעיין של אותו מקום. **מיבר אמרי** — כשתניסת לאחר, לא יאמרו: ראו אשת איש שניסת, דמימר אמרי: עיינו רבנן בההוא אציפא, ולא הוה ביה שוה פרוטה, דסתמיה לא חשיב. דהא דלא מבטלינן קלא — אינו אלא מפני החשד, והכא ליכא חשד.

אבלה בשוק גירגרתה בשוק – אומר רבינו יצחק: דאיירי שפיר בקלא דקודם נישואין, שיצא עליה קול זה ומדברות עליה לעז קודם שנשאת לבהן. אמר לו רבי יוחנן בן ברוקה: אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה בהן, שדרי הוא אינו יודע במה שדברו עליה קודם, ומה יש לו לעשות? **בעולה** אין חוששין לה – פירש בקונטרס: משום בעולה להבן גדול. ולעיל נמי פירש: יצא לה שם מזנה בעיר – בגון שנבעלה לגוי או לעבד, דפוסלין בביאה. והכי נמי הוה מצי לפרש דחיבי בריחות. ורבינו יצחק אומר: דסתם בעילה דזנות שאין ידוע ממי – פסולה לכהונה, והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה. כדאמרינן בפרק קמא דכתובות (יד,א): דאין אשה בודקת ומזנה. ואפילו לרבן גמליאל דאמר: נאמנת – היינו היכא דאמרה "לבשר בנעלתי", אבל היכא דאמרה "לא נבעלתי", או אינה יודעת ממי – אפילו רבן גמליאל מודה.

ארוסה אין חוששין לה – לא מיבעיא נשואה, דאם אמת היה הדבר – היה מתפרסם. אלא אפילו ארוסה, דאין מתפרסם כל כך – אין חוששין. **עד** שמניעין לדבר הברור – מסתמא לא פליג רבי אבא אעולא דלעיל, ואברייתא דלה. וכן משמע, מדלא קאמר: ורבי אבא אמר. אלא לעיל, דאיכא רגלים לדבר – לא בעינן שיגיע לדבר ברור. אבל הכא, דליכא רגלים לדבר – בעינן שיגיע לדבר ברור. וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין, והך דהכא שייך בגירושין כמו בקדושין.

מבטלינן קלא או לא מבטלינן – נראה כפירוש שני פלוגתי ממדינת הים, ואמרו: לא היו דברים מעולם. וכן אמרינן לקמן: אילימא לבי מגלא דקדושין קמאי לאו קדושין – מבטלין קלא. ופירוש ראשון אין נראה, דמייתי ראיה מדאמר רב חסדא: עד שישמעו מפי הכשרים – שמע מינה מבטלין קלא, כיון שאין חוששין במהרה לקול.

עד שישמעו מפי הכשרים כו' – אף על גב דאמר לעיל: ונשים מאומנות פלונית נתקדשה – שמנא משום דדחתם איכא רגלים לדבר. ואית ספרים דגרסי: ובני אדם נבנסים ויוצאין, אין גרסינן ונשים. **כיון** דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא – לישנא משמע דסבר כרבי יוחנן, ופליג אדרבה בר רב הונא, דאמר: אמתלא שאמרו – אפילו מיכן ועד עשרה ימים. והלכתא

חָרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת; מַאי טַעְמָא? קוֹל וְשׁוֹבְרוֹ עִמּוֹ. אָמַר רָבָא: יָצָא לָהּ שֵׁם מְזָנָּה בָּעִיר - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ; מַאי טַעְמָא? פְּרִיצוּתָא בְּעָלְמָא הוּא דְּחָזוּ לָהּ. כְּתָנָאֵי: אֲבָלָה בַּשּׁוּק, גִּירְגְּרָתָה בַּשּׁוּק, הֲנִיקָה בַּשּׁוּק - בְּכוֹלְן רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: תֵּצֵא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מְשַׁיְּשִׁאוּ וְיִתְּנוּ בָּהּ מוֹזְרוֹת בַּלְּבָנָה; אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: אִם כֵּן, לֹא הִנַּחְתָּ בַּת לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיּוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר", וּלְחַלֵּן הוּא אוֹמֵר: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר", מַה לְּחַלֵּן דָּבָר בָּרוּר, אַף כָּאן דָּבָר בָּרוּר! תָּנוּ רַבָּנָן: בְּעוּלָה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, נְשׂוּאָה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, אֲרוּסָה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁלֹּא לְפְלוֹנִי - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, בְּעִיר אַחֶרֶת - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, מְצֻדָּה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁפְּחָה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ; הִקְדִּישׁ פְּלוֹנִי נְכָסָיו, הִפְקִיר פְּלוֹנִי נְכָסָיו - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן. אָמַר עוּלָּא: לֹא שָׁמְעוּ קוֹל הַבָּרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נִרּוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, וּבְנֵי אָדָם נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין, וְאוֹמְרִים "פְּלוֹנִית מִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם". - מִתְקַדֶּשֶׁת?! וְדִלְמָא לָא אִקְּדְּשָׁה! אֵימָא: "פְּלוֹנִית נִתְקַדְּשָׁה הַיּוֹם". וְכֵן תָּנֵי לֵוִי: לֹא שָׁמְעוּ קוֹל הַבָּרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נִרּוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, וְנָשִׁים טוֹוֹת לְאוֹר הַנֵּר וּשְׁמָחוֹת לָהּ, וְאוֹמְרוֹת "פְּלוֹנִית מִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם". - מִתְקַדֶּשֶׁת?! וְדִלְמָא לָא אִקְּדְּשָׁה! אָמַר רַב פָּפָּא, אֵימָא: "פְּלוֹנִית נִתְקַדְּשָׁה הַיּוֹם". אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁמְעוּ קוֹל הַבָּרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נִרּוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, וּבְנֵי אָדָם נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין, אָמְרוּ דָּבָר - זֶה הוּא קוֹל, לֹא אָמְרוּ דָּבָר - זֶהוּ אֲמָתְלָא. - לֹא אָמְרוּ?! וְהָא לֹא אָמְרוּ וְלֹא כְּלוּם! - לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבָּה בַּר רַב הוֹנָא, דְּאָמַר: אֲמָתְלָא שֶׁאָמְרוּ - אֲפִילּוּ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים, קָא מַשְׁמַע לָן: לֹא אָמְרוּ הוּא דְּהָוְיָא אֲמָתְלָא, הָא אָמְרוּ - לָא הָוְיָא אֲמָתְלָא. אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב: לֹא שָׁמְעוּ קוֹל הַבָּרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ: פְּלוֹנִי מֵהֵיכָן שָׁמַע? מִפְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי מִפְּלוֹנִי, וּבוֹדְקִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְדָבָר הָבָרוּר. - דָּבָר הָבָרוּר, עֲדוּת מְעֻלֶּיהָ הוּא! אֶלָּא, בִּי אֲתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב: לֹא שָׁמְעוּ קוֹל הַבָּרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ: פְּלוֹנִי מֵהֵיכָן שָׁמַע? מִפְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי מִפְּלוֹנִי, וְהָלְכוּ לָהֶם לְמַדִּינַת הַיָּם. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: מְבַטְּלִינַן קָלָא אוֹ לָא מְבַטְּלִינַן? אָמַר לֵיהּ: מִדְּאָמַר רַב חִסְדָּא: עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַכָּשֵׁרִים, שְׁמַע מִינַּהּ: מְבַטְּלִינַן קָלָא. אָמַר לֵיהּ: אַדַּרַבָּה, מִדְּאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אֲפִילּוּ מִפִּי נָשִׁים חֲנֵי קוֹל, שְׁמַע מִינַּהּ: לָא מְבַטְּלִינַן קָלָא! אָמַר לֵיהּ: אַתָּרְווֹתָא נִינְהוּ, בִּסְמִירָא מְבַטְּלֵי קָלָא, בְּנַהַרְדְּעָא לָא מְבַטְּלֵי קָלָא. הֵהִיא דִּינְפַּק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה לְבַר בֵּי רַב, אֲתַיְיהּ רַב חָמָא לְאַבּוּהּ, אָמַר לֵיהּ: אִיכָּא לִי הֵיכִי הָוֵה עוּבְדָּא? אָמַר לֵיהּ: עַל תְּנֵי קְדֵישׁ, אַדַּעְתָּא דִּילָא אֵיתֵי לְבֵי חוֹזָאֵי, וַאֲזַל. אָמַר לֵיהּ: בְּיוֹן דְּבָעֵיתָא דַּהֲווֹאֵי קָלָא לָא הֲווֹאֵי אֲמָתְלָא, לְאוֹ כָּל כְּמִינָּךְ דְּמַחְזַקְתָּ אֲמָתְלָא. הֵהִיא דִּינְפַּק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה בְּאַצִּיפָּא דְּתוּתְלָא בְּעֶרְבָא דְּבֵי שִׁיפֵּי, שְׁלָחָהּ רַב אִידִי בַּר אִבִין לְקַמֵּיהּ דְּאַבַּיֵי: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לָא מְבַטְּלִינַן קָלָא, הָהָא מְבַטְּלִינַן קָלָא, מִימַר אָמְרִי: עַיְּינוּ בְּהוּ רַבָּנָן בְּקִידּוּשֵׁיהָ וְלָא הָוֵה בְּהוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה. הֵהִיא דִּינְפַּק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה

לחד

והלכתא לא חיישינן – ומעשה בא לפני רבינו תם באשה אחת שיצא עליה קול אחר נישואיה, שנתקדשה לאחר, והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה שנישאת לשני, ואמר רבינו תם: שאין צריכה גט מן הראשון, ומותרת לשני. חזא – דקלא דבתר נישואין לא חיישינן, ועוד – דכיון שנתקדשה לזה בפניו – שריא, חזקה אין אשה מעיזה פניה בפניו. וכדרב המנונא קיימא לן, מדפריך מיניה התלמוד בכל דוכתי. ובפרק שני דכתובות (כב,ב) קאמר: לימא דרב המנונא תנאי היא? – לא, דכולי עלמא איתא להא דרב המנונא. ואף על גב דבסוף נדרים (צא,א) דחי רבה ראיית רב המנונא דשייתי מינה – מכל מקום כן הלכה. ורבה נמי אפשר דלפי האמת סובר כרב המנונא.

ובנהרדעא לא מבטלי קלא – אף על גב דהני בי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב, ובסורא מבטלי קלא – מכל מקום לא ההוא מורה להו דלא בנפשיה.

ואידך כי אתמר דרב המנונא הני מילי בפניו – ואם תאמר: וכי לרב הונא הוי דרב המנונא אפילו שלא בפניו? הא תנן בהדיא בפרק שני דכתובות (כב,א) דאם יש עדים שהיתה אשת איש – אינה נאמנת לומר "גרושה אני"! ויש לומר: דדוקא רב המנונא לא אירתי אלא בפניו, אבל להחמיר להצריכה גט משני סבר רב המנונא דנאמנת אפילו שלא בפניו. והא דאמר בפרק שני דכתובות (כב,ב): מר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה – היינו דנאמנת עם מיגו שהיה לה.

אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני – אבל במצאו דבר על בוריו – פשיטא לרב הונא דלא יגרש שני וישא ראשון, וכיון דודאי קדשה ראשון ומקודשת נמי לשני לרב הונא, כיון שפשטה ידה וקיבלה – אם כן חיישינן שגירשה ראשון, ואם יגרש שני וישא ראשון – הוה ליה מחזיר גרושתו מן הראוסין. אבל בלא העמידו על בוריו, דאין בי אם קול לקדושי ראשון – הוה אמינא דמותר לשני לגרש, ולישא ראשון, קא משמע לן דאפילו הכי לא יגרש שני כו'.

אף הוה מגרש כו' – אליבא דרב הונא קאמר. וכן אמימר דפסיק להלכתא דמותרת לשניהם – לרב הונא קאמר. ואומר דרב רבי אלחנן: דמשמע דהלכה כרב הונא.

והלכתא

1 **לְחַד מִבְּנֵי פְּלָנְיָא** – אַמַּר רָבָא: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לָא מְבַטְּלִינַן קָלָא, בְּהָא מְבַטְּלִינַן קָלָא מֵימַר אָמְרִי: עֵינָיו בְּהוּ רַבָּנָן בְּקִדּוּשֵׁי, וְקִידּוּשֵׁי קָטָן הָווּ. הָהִיא דִּנְפַק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְשָׁה לְקָטָן הַגָּדוֹל, אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשֵׁי, הָוֶה עוֹבְדָא, וְאָמְרוּ: עֲדַיִין לֹא הִגִּיעַ לְפַלְגּוּת רֵאוּבֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: "לִפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חִקְרֵי לֵב". "וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא שָׁם אֲמָתְלָא". אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: אֲמָתְלָא שֶׁאָמְרוּ - אֲפִילּוּ מִבָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים. רַב יְבִיד אָמַר: בְּמָקוֹם אֲמָתְלָא חוֹשְׁשִׁין לַאֲמָתְלָא. אִיתֵיבֵיהּ רַב פָּפָּא לְרַב זְבִיד: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא שָׁם אֲמָתְלָא! אָמַר לֵיהּ: בְּמָקוֹם אֲמָתְלָא קָאָמַר. אָמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא לְרַב פָּפָּא: וְאַתְּ לָא תִּסְבְּרָא? וְהָתַנַן: נִתְקַדְּשָׁה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעֲלָהּ - מוּחְזֶרֶת לְחָזוֹר; לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן עַל תְּנַאי קְדֵישׁ? - שֶׁאנִי הָתָם, דְּאָתֵי בַּעַל וְקָא מְעָרֵעַר. - אִי הָכִי, נִישְׂאַת נָמֵי! - נִישְׂאַת דְּעָבְדָה אִיסּוּרָא - קָנְסוּהָ רַבָּנָן, נִתְקַדְּשָׁה דְּלָא עָבְדָה אִיסּוּרָא - לָא קָנְסוּהָ רַבָּנָן. אָמַר רַב אַשֵׁי: כָּל קָלָא דְּלָא אִיתַּחְזַק בְּבֵי דִּינָא לָאו קָלָא הוּא. וְאָמַר רַב אַשֵׁי: כָּל קָלָא דְּבָתַר נִישּׂוּאִין לָא חַיְישִׁינַן לֵיהּ; הָא דְּבָתַר אֵירוּסִין חַיְישִׁינַן לֵיהּ. רַב חֲבֵיבָא אָמַר: אֲפִילּוּ דְּבָתַר אֵירוּסִין נָמֵי לָא חַיְישִׁינַן לֵיהּ. וְהִלְכְתָא: לָא חַיְישִׁינַן לֵיהּ. אָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, שָׁלְחוּ לֵיהּ מְבֵי רַב לְשִׁמְאוֹל: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, יָצָא עָלֶיהָ קוֹל מֵרִאשׁוֹן, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ קִידּוּשֵׁי תּוֹרָה, מַהוּ? שָׁלַח לְהוּ: תֵּצֵא, וְהַעֲמִידוּ הַדָּבָר עַל בּוּרְיוֹ; וְהוֹדִיעֻנִי. מַאי "וְהַעֲמִידוּ הַדָּבָר עַל בּוּרְיוֹ"? אִילֵימָא דְּאִי מְגַלְּיָא מִילְּתָא דְּקִידּוּשֵׁי דְּקַמָּא לָאו קִידּוּשֵׁי מַעְלְיָא נִינְהוּ מִבָּטְלִינַן קָלָא? וְהָא נְהַרְדְּעָא בְּרֵישָׁא, וְהָתַנְיָא: נְהַרְדְּעָא אוֹמְרִים: עֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "נִתְקַדְּשָׁה וְאֵינָהּ יוֹדַעַת", אֵין אוֹמְרִים לָהּ "צְאִי", אֶלָּא מִיגְּלְיָא מִילְּתָא דְּקִידּוּשֵׁי קַמָּא מְעַלְיָא נִינְהוּ, לָא צְרִיכָה גֵּט מֵהֶן. וְאִי מִיגְּלְיָא מִילְּתָא דְּקִידּוּשֵׁי בָּתַר הוֹנָא, דְּאָמַר רַב הוֹנָא: אִשָּׁה שֶׁשִּׁמְּטָה יָדָהּ וְקִיבְּלָה קִידּוּשֵׁי מֵאַחַר - מְקוּדֶּשֶׁת, מִדְּרַב הַמְנוּנָא; דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעֲלָהּ "גֵּרַשְׁתָּנִי" - נֶאֱמֶנֶת, חֲזָקָה אֵין אִשָּׁה מַעֲזָה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעֲלָהּ. - וְאִידָךְ? - כִּי אִתְּמַר דְּרַב הַמְנוּנָא - בִּפְנֵיהֶן, שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶן מַעֲזָה וּמַעֲזָה. לֹא מְצָאוּ דָּבָר עַל בּוּרְיוֹ, מַהוּ? אָמַר רַב הוֹנָא: מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי, אֲבָל מְגָרֵשׁ שֵׁנִי וְנוֹשֵׂא רִאשׁוֹן - לֹא; מַאי טַעֲמָא? אָמַר רַב הוֹנָא: מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי, שֶׁנִּשֵּׂאתוֹ מִן הָאֵירוּסִין. רַב שִׁנְּיָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: אַף מְגָרֵשׁ שֵׁנִי וְנוֹשֵׂא רִאשׁוֹן, מִטַּעַם דְּאָמְרִי: עֵינָיו רָבְנָן בְּקִידּוּשֵׁי, וְקִידּוּשֵׁי טָעוּת הָוֵי. יָצָא עָלֶיהָ קוֹל מֵאָה וּמֵאָה? וּמֵאָה, מַהוּ? אָמַר רַב פָּפָּא: אַף זוֹ, מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי. אֲמִימָר אָמַר: מוּתֶּרֶת לְשָׁנֵיהֶם. והלכתא:

אתה מצריכה גט – נמצאת אוסרה על זה, דמחזוקת לקלא, ונמצא זה בועל אשת איש, וקיימא לן: כשם שאסורה לבעל – כך אסורה לבועל. **דברי אירוסין** – חיישינן, ומגרש ראשון ונושא שני. **לא חיישינן ליה** – ואינה צריכה הימנו גט, שלא תתגנה על זה. קידושי תורה – בעדים. **והעמידו דבר על בוריו** – הוו בודקין אחר הקול שלהעמיד דבר על אמיתתו, אם אמת הוא או שקר. **והודיעוני** – עיקרו של דבר. **מאי היא** – למה הזקיקם להעמיד דבר על בוריו. **ובנהרדעא לא מבטלי קלא** – כדאמרינן לעיל. **מקודשת** – וצריכה גט משני. **ואידך** — שמואל, דאמר: העמידו דבר על בוריו, למימרא דלא בעיא גט משני. **כי אתמר דרב המנונא בפניו** – דבעל, דאמרה ליה בפניו "גירשתני". אבל קבלת קדושין דרב הונא – לאו בפניו הוא, ולא דמיא לדרב המנונא, וליתא לדרב הונא. **ונושא שני** – אם ירצה. **אתי למיטר קא מחזיר גרושתו מן האירוסין** – דאמרי: על ידי שגירשה ראשון תחילה – קידשה שני, ועכשיו חוזר ומחזירה. **עיינו ביה רבנן** – בקידושי שני, ולאו קידושי נינהו, מפני שהיתה מקודשת לראשון. ולא יאמרו שגירשה תחלה, שהכל לא ידעו בגט שהצרכנוה משני. **יצא עליה קול מזה** – ואחר כך מזה – שלא קידשה שני בפניו קידושי תורה, אלא קול יצא שקידש אחר הראשון. **אף בזו מגרש ראשון** – ולא יגרש שני וישא ראשון. ואף על גב דקלא בעלמא הוו נמי הנך קידושי שני – חיישי דלא לימרו גירש ראשון תחילה וקידשה שני, ועכשיו חוזרת לראשון גרושה שנתארסה.

לחד מבני פלניא – ולא היו אומרים לאיזה מהם. **לקטן** – בשנים, שנראה גופו בגדול, והיו מכירין בו. **עדיין לא הגיע לפלגות ראובן** – כלומר: אין חכמה (לקטן בשנים וחקרי לב) כדכתיב. גדולים הוא דאית להו חקרי לב, וזה, אף על פי שגופו ארוך – ניכר הוא לבריות במעשיו שהוא קטן בשנים, ובשתיעסיק לאחר – מימר אמרי: עיינו רבנן בקדושיה, וקטן בשנים הוא. **במקום אמתלא** חוששין **לאמתלא** — אפילו אין אמתלא, אלא מקום ופתח יש לדבר שנוכל ללמוד שם אמתלא — חוששין שמא אמתלא פלונית יש לדבר, והקול בטל. **ובלבד שלא תהא שם אמתלא** — אלמא: אמתלא בהדיא בעינן. דכי נרסינן: אמר ליה במקום אמתלא קא אמר. ואמתניתין קאי דאי תירוצא. **אמר** ליה **רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא** — דאם יש פתח למצוא אמתלא — דסמטין ומנסבינן להי? והתנן: אשה שהלך בעלה למדינת הים, ובא עד אחד ואמר לה "מת בעליך" ונתקדשה – מותרת לחזור לראשון, ואילו גבי ניסת קתני התם: תצא מזה ומזה, ואף על גב דאנוסה היא שהרי בית דין הורוה לינשא, משום חששא דלא לימרו גירש ראשון ונשא שני, ועבשיו היא חוזרת לו משניסת. אבל גבי נתקדשה – לא חיישינן לחבי. מאי טעמא חוזרת לראשון ולא צריכה גט משני? הרי אין לך יצא שמה בעיר מקודשת גדולה מזו, דודאי ידעו כולם שנתקדשה. **ליאו משום** – דיש כאן מקום אמתלא לסמוך עליו, דכי מהדרי לה לגברא, אמרי: דאי יש פתח לדבר, שעל תנאי קידשה שני, שאם יבא בעלה שגירשה ממדינת הים — שיהיו קידושי בטלין. שהיה בעלה חביב לה, אלא לכך גירשה, שלא היה יכול לבא. אלמא, אף על גב דלא יצא אמתלא זה מעולם — סמכינן עליה. **שאני** — הכא דאתי בעל וקאי, ומימר אמרי: מעולם לא גירשה בעלה, אלא היתה סבורה שמת, ונתקדשה, ואינן קדושין. **אי הכי** — דלא מסקי אדעתייהו לומר גירש ראשון ונשא שני, ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט. **ניסת נמי** — אמאי תנן התם: צריכה גט משני ולא תחזור לראשון? הא אתא בעלה וקאי, ולאו נישואין הוו? אלא משום דאתי למימר גירשה זה ונשא זה, כדאמרינן ביבמות, ובנישואין אין פתח מקום אמתלא לומר: על תנאי נשאה. **קנסוה רבנן** — דהאי דשריה בהתעדת עד אחד — משום עיגונא אקילו בה, והיא גופה תידוק במלתיה על ידי עוברים ושבים, ותנטיב. והיכא דלא דייקא שפיר — קנסוה, כדאמרינן התם: מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה — הקלת עליה בתחילתה. **הלא איתחזק בבי דינא** — שלא בדקו בית דין אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה. **לא** חיישינן ליה — אלא אם כן ידעו בית דין העיד שכך יצא הקול: פלוני מהיכן שמע כו', וזורו שיחזור לקול זה. **דברי נישואין** — ניסת היום, ואתר כך יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין — לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה, ולא להצריכה גט מבעל הקול, שאם

מותרת לשניהם – כלומר, אף מגרש שני ונושא ראשון. ואפילו רב הונא מודה בהא. דקאמר דחמנא מותרת לגיטא לאחד, כדכתיבי: "והיתה לאיש אחר", אבל היוצאת משום ערוה — תהא אסורה לכל. **ובית שמאי האי דבר מאי עבדי ליה כו'** — דהא קרא דוקא בערוה לחוד איירי, ואם כן "ערוה בדבר" מבעי ליה, כלומר: ערוה בעדים. **אף כאן בעדים** — ברורים, אינה נאסרת עליו משום ערוה אלא בעדות ברורה. **ובית הלל** — דהא על כרחינו האי "דבר" מפקיתו ליה לעדות, כדמפרש ליה ואזיל. **מי כתיב ערוה בדבר** — דמשמע: דמצא בה ערוה בעדים ברורים. **ובית הלל** — נמי דאי מיבעי להו להכי, לענין לכתוב להוציא, דלא כייפינן ליה להוציא אלא בעדות ברורה. מיהו, להכי כתיב "ערות דבר" ולא כתיב "ערוה בדבר", ולא כתיב נמי "או ערות או דבר" — כי היכי דלידרשיה בתרתי, דמשתמע ערוה או דבר, ומשמע נמי ערוה בדבר. **כי משמש באיבע לשונות** — במקום ארבע לשונות הללו נכתב "כי" בתורה. במקום "אם", במקום "פן", במקום "אלא", במקום "אשר", במקום "אם" — כמו: "כי ימצא בקרבך" "כי יקרא" "כי תראה חמור" "כי תפגע" — כולהו משמע לכשיארע, כלומר: אם יהיה כך, וכן רובן. במקום "אלא" — לסתור דבר האמור למעלה, לומר: אינו כן אלא כך, כמו: "ויאמר לא כי צחקת" — אינו כן בדברך, אלא צחקת. וכן "אל תקפיע את ידך כי פתוח פתחה לו" — אלא פתוח הפתח לו, וכמו "לא כי ברחוב נלין" — לא נסור אל ביתך אלא ברחוב נלין, וכן הרבה. במקום "פן" — "כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם" וגו', אין אתה יכול לפרש בלשון אם, לומר: אם תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם — הא אם לא תאמר תירא מהם, אין זה נכון, ולא בלשון "אלא". אבל נדרש הוא בלשון פן, לומר: שלא תאמר כן. ובתמיה נדרש, כלומר: וכי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ותירא מהם? וכן: "כי תאמרו מה נרדף לו" — לעולם לא תשיגו אל לבבכם לומר מה נרדף לו. וכן כל "כי" הסמוכין ל"אף", "אף כי תאמר לא תשורנו" "אף כי אנכי אעננו" — כולן נדרשין בלשון תימה. הלכך סוף פירוש מלמדך פן תאמר כן. ועוד משמע בלשון "דהא", דדיינו "אשר" או "מפני", כלומר ליתן טעם, ליישב דבר שלמעלה הימנו, כמו: "לא צחקתי כי יראה" — כמו: אשר יראה, כלומר מפני שיראה. וכן "מדוע אתה יושב לבדך, כי יבא אלי העם" — מפני שבא אלי העם, שהעם בא אלי. וכן "כי זה משה האיש" "כי אמרתי פן תגזל את בנותיך" "כי אמרתי רק אין יראת אלהים" — כולן נדרשין כמו "אשר" — כלומר: מפני. וכן "כי גוע אדרך", לפי הדרשה שדרשוהו חכמים שמפני גועתו נסתלק הענן. וכולהו נתרגמינן להו "ארי" — שלשון ארי בארמי משתמש כל לשונות "כי" בעברי, ואם באת לשנותו — צריך אתה לשנות כולן לפי עניינו. וכל "כי" דנפתרים בלשון "באשר", כמו "והיה כי יביאך" וכל אלו שאין אתה יכול לפותרו בלשון אם — דהא ודאי יביאך, וכן "כי תבואו אל הארץ" "כי בא סוס פרעה" "כי תרבו ופריתם בארץ" — כולן לשון "דהא" הן נפתרים במדרש סיפרא וסיפרי: עשה מצוה זו שבשבילה תבוא לארץ, בשבר שתירש תבבש, כלומר: מפני שיביאך, ובשתבואו אל הארץ אתם זקוקים למצות הללו. ר"ב כי בא סוס פרעה" וגו' — מפני שבא סוס פרעה וגו', לפיכך "ותקח מרים" וגו'. וכל כגון אלו שאין אתה יכול לפותרן בלשון "מפני" ונפתרין בלשון "באשר", כמו "כי יאמרו אליכם בניכם" "כי יהיה להם דבר" — כולן לשון אם. **דהא מצא בה** — מפני שמצא בה, הא לאו הכי — לא יגרשנה. **ורבי עקיבא** — מפרש ליה לדהאי "כי" בלשון "אם", הלכך תרי מילי נינהו: אם לא תמצא חן של נוי בעיניו, ואם מצא בה ערוה דבר. **לא מצא בה לא ערוה ולא דבר** — לבית הלל, וגרישה. **מהו** — מי בייפינן ליה לאהדורה או לא? **נבי אונס** — האונס את הנערה בתולה. **לא יוכל לשלחה כל ימיו** — ואמרינן במסכת מכות (טו,א): דהאי "כל ימיו" קרא יתירא הוא, ובא ללמדך: לא יוכל לשלחה, ואם שלח — לא יהא בשלוחה כל ימיו, שבית דין כופין אותו להחזירה. ואינו לוקה על שילוחו, שנתקו התכתוב לעשה של עמוד והחזור. מכלל דלכל המגרשים אינם בעמוד והחזור, דאי בית מגרישי בשותפין בעמוד והחזור — למה לי לגלויי בהאי? **מהו** — יש ענש בדבר או לא. **שדעות במאבל** — דעות בני אדם חלוקות באסטניסות של מאבל ומשתה: יש שהוא אסטניס וקץ במאבל מדמת מיאום מועט, ויש שאינו אסטניס כל כך, ויש שאינו אסטניס כלל. כך דעות בני אדם חלוקות בפריצות: יש מקפיד על פריצות מועט, ויש שאינו מקפיד כל כך, ויש שאינו מקפיד כלל. **פשוט בן יהודה** — בעלה של מרים מגדלא נשייא היה, וכשיוצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר לכל אדם. ומדה שאינה הוגנת היא זו, שמתוך כך אינה נבנסת בניניהם, ומזנה תחתיו.

ופרומה

והלכתא מותרת לשניהם – ומעשה בא לפני רבינו הם שי"צא על גט אחד קול פסול, ונתנו גט שני מפני הלעז. ולא הצריכה רבינו הם לדמתיתי שלשה חדשים מזמן גט שני, כיון שהראשון היה כשר, ולא היה גט שני אלא מפני חששא דלעז. והביא ראיה מבבלי, דאמרי' הכא דמותרת לשניהם, אף על גב דדמי למתזיר גרושתו מן האירוסין, כיון שאין באן אלא קול בעלמא – לא החמירו. ואומר רבינו יצחק: דאין דומה ראשון, דשאני התם דהוי קול מזה ומזה, ואין דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין. אבל בקול אחר – יש להחמיר, כדאמרינן לעיל בשלא מצאו דבר על בוריו – שלא יגרש שני ישא ראשון, אף על גב דקידושי ראשון לא הוי אלא על בלעום – מכל מקום מהמירין משום דקידושי שני קידושי תורה, ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין. **כי** משמש בארבע לשונות – מה שפירש בקונטרס ד"כי תבא" ר"כי יביאך" ר"כי בא סוס" כולן משמשין בלשון "דהא", דאי אפשר שישמשו במקום "אם" דהא ודאי הביאם הקדוש ברוך הוא לארץ, וכן ודאי כי בא סוס פרעה. ונראה לרבינו הם: דבהאם דחק, דהרבה "אם" משמשים בלשון זה, כגון "אם תקריב מנחת ביכורים" "אם כסף תלוה" "עד אם כלו לשוחת" "אם יהיה היובל לבני ישראל" – כולם הם לשון ודאי. לעיל. **מה** להלן בעדים ברורים קא ד"ל יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה? תיפוק ליה דבבלאו הבי אסור להחזיר סוטתו, כיון שיש עדים ומשני: לעבור עליו בשני לאוין. **בית** שמאי סברי (כי) מצא בה ערוה דבר דהא מצא בה ערות דבר וגו' – ואית ספרים דגרסי: בית הלל ובית שמאי. ואומר רבינו יצחק: דרבי עקיבא סבר בבית שמאי דאמרי ערות דבר חדא מילתא, דאי תרי מילי נינהו – או ערוה או דבר, למה לי לכתוב "דבר" להקדיחה תבשילו? כיון דכתיב "אם לא תמצא חן בעיניו" דהיינו מצא נאה ממנה מותר לגרשה, "ערות" דלאחר תנשא, והוא הדין הקדיחה תבשילו. ולפי זה אתי שפיר הא דנקט בספרים "ובית שמאי", ולא נקט "ובית הלל", לאשמועינן אף על גב דשוין רבי עקיבא ובית שמאי בדרשא ד"ערות דבר" מכל מקום פליגי בהאי. והרב רבי אלחנן מפרש: דרבי עקיבא אתי שפיר בבית הלל, דאי לאו דאייתר ליה "דבר" להקדיחה תבשילו – לא הוה דריש "כי מצא בה" בלשון "אי נמי".

עם

ופרומה

עם בני אדם סלקא דעתך – פירש בקונטרס: אם כן רגלים לדבר שזונה היא, ואסורה לו, וחובה לגרשה ולא מצוה. וקשה: דהא טוהה בשוק ויוצאה וראשה פרוע נמי חובה לגרשה ולא מצוה, דבעיא היא בסוטה (כה,א) אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא, ולא אישפשיטא. ואמאי לא פריך נמי עלה? ויש לומר: דיכין דבעיא בסוטה לא הויא אלא מדרבנן – קאמר שפיר דמצוה לגרשה, אבל זו – חובה לגרשה מן התורה. ועוד יש לפרש: רוחצת עם בני אדם סלקא דעתך? אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו, או אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן.

הכתוב קראו אתר – מיתוקמא אפילו כבית הלל, וא"ערות" קאי.

הדרן עלך המגרש

ופרומה משני צדדיה — אצל אצילי ידיה, כדרך אדומיות שבצרפת שבשרן נראה מצדיהן. **עם בני אדם סלקא דעתך** — אם כן רגלים לדבר שזונה היא, ואסורה לו. **בפקום שבני אדם רוחצים** — והיא נבנסת לעיניהם לאחר יציאתן, כשהן לובשין בגדיהן. **כי שנא שלח** — פסוק הוא בנבואת מלאכי. **אם שנאתה שלח** — כרבי עקיבא. **אם שנואה היא לפני המקום שלח** — כבית שמאי. ואית דגרסי: שנוי המשלח. וזו שמעתי: שנוי המשלח לפני המקום, ואפילו לבית הלל, נהי דלא בייפינן שלא לדוציא, מיהו שנוי הוא. **זנו ראשון** — אשת נעורים, ובה משתעי קרא כדכתיב בתריה: "אשת נעוריך", וכתיב: "ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך אל יבגוד".

הדרן עלך המגרש

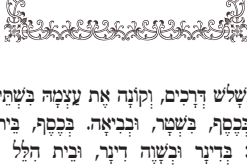
וּפְרוּמָה מִשְּׁנֵי צְדָדֶיהָ, וְרוֹחֶצֶת עִם בְּנֵי אָדָם. עִם בְּנֵי אָדָם סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם רוֹחֲצִין. זוֹ - מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְגָרְשָׁהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת וגו' וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ... וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר", הַכָּתוּב קָרָאוֹ "אַחֵר", לוֹמַר, שֶׁאֵין זֶה בֶּן זוגוֹ לָרִאשׁוֹן, זֶה הוֹצִיא רְשָׁעָה מִבֵּיתוֹ וְזֶה הִכְנִיס רְשָׁעָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. זָכָה שֵׁנִי - שִׁלְּחָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן", וְאִם לָאו - קוֹבְרָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן", כְּדַאי הוּא בְּמִיתָה, שֶׁזֶּה הוֹצִיא רְשָׁעָה מִבֵּיתוֹ וְזֶה הִכְנִיס רְשָׁעָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. "כִּי שָׂנֵא שַׁלַּח" - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שָׂנֵאתָהּ שַׁלַּח, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: שָׂנוּאי הַמִּשַּׁלֵּחַ. וְלָא פְּלִיגִי: הָא בְּזוּג רִאשׁוֹן, הָא בְּזוּג שֵׁנִי; דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה - אֲפִילּוּ מִזְבֵּחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֹאת שֵׁנִית תַּעֲשׂוּ כַּסּוֹת דִּמְעָה אֶת מִזְבַּח ה' בְּכִי וַאֲנָקָה מֵאֵין עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה וְלָקַחַת רָצוֹן מִיֶּדְכֶם, וַאֲמַרְתֶּם עַל מָה עַל כִּי ה' הֵעִיד בֵּינְךָ וּבֵין אֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָגַדְתָּה בָּהּ וְהִיא חֲבֶרְתְּךָ וְאֵשֶׁת בְּרִיתֶךָ".

הדרן עלך המגרש וסליקה לה מסכת גיטין

משנה **האשה נקנית** — לבעלה. **בשלש דרכים** — כדמפרש ואזיל. והאי "שלש" לשון נקבה הוא. ובגמרא בעי: אמאי תנא לשון נקבה? **וקונה את עצמה בשתי דרכים** גרסינן. **וקונה את עצמה** — להיות ברשותה להשא לאחר. **בכסף ובשטר** — מפרש בברייתא בגמרא (קדושין ה,ב): נותן לה בסף או שוה בסף, ואומר לה: הרי את מקודשת לי. שטר — כותב לה על הנייר, אף על פי שאינו שוה פרוטה: הרי את מקודשת לי. ביאה — בא עליה, ואמר: התקדשי לי בביאה זו. וכולהו יליף מקראי. טעמא דבית שמאי מפרש בגמרא (יא,א). **פרוטה** — של נחשת. **איבר האיטלקי** — של בסף, ודמיו שמנה פרוטות. **חיבמה נקנית** — ליבם. **בביאה** — להיות כאשתו לכל דבר, שאם בא לגרשה אחר כך — אינה צריכה חימונו חליצה, אלא גט. אבל שטר וכסף אין מועילין בה מן התורה, אלא מדרבנן, דתקון דמחזי בה מאמר, כדאמרינן ביבמות (נ,א). אבל אינו גומר בה להיות יורשה, ומיטמא לה, ולא לפוטרה מן החליצה, אלא לפוסלה על שאר אחיו.

גמרא **ומאי שנא התם** — בפרק שני (קדושין מא,א) דתנא: האיש מקדש בו ובשלוחו — ניתני הכא: האשה מתקדשתו **משום דקבעי למיתני כסף** — בהני קנינין, ואמרינן לקמן (ב,ב): כסף מגלן דנקנית בו — ומפרשינן דגמרינן "קיחה" "קיחה" משדה עפרון דאיקרי קנין, הלכך תנא הכא קנין. **וכסף מגלן** — לאו הכא קא בעי לה אלא לקמן (ג,ב), והכא האי מתרע קאמר לה לכולא מילתא: משום דקא בעי למיתני כסף, וכסף מגלן ילפינן ליה לקמן (ב,ב) מ"קיחה", ר"קיחה" לשון קנין הוא, הלכך תני "האשה נקנית".

וניתני

האשה נקנית — הכא תני בה"א, וכן בכמה דוכתין גבי איש ואשה קתני בה"א, כמו "האשה שהלכה" (יבמות קיד,ב), "האשה שהלך בעלה" (שם פז,ב), "האשה שנתארמלה" (כתובות טו,ב), "האיש מקדש" (קדושין מא,א), וקשיא: בדההיא דתנן "בתולה נשאת" (כתובות ב,א) אמאי לא תני "דבתולה נשאת"? ויש לומר: דדהכא אקרא קאי, כלומר: האשה המבוררת בפסוק, דאשכחנא אשה מבוררת בקרא גבי נשואין, דכתיב "כי יקח איש אשה". אבל בתולה לא קאי אקרא, דלא אשכחנא בשום דוכתא בתולה בקרא מפורש גבי נשואין, אבל קשה: לקמן (יד,ב) דתנן "עבד עברי", "עבד כנעני" (כב,ב), "אמת עבריה" (יד,ב) אמאי לא תני בהם ה"א? דהא מבוררין בפסוק נינהו! ושמא בהני עבד ואמה אין נופל בהן לשון ה"א, שאין מבוררין כל כך, לפי שהורגל לפרש בהן בהני מיניידו — אי בעברי אי בכנעני או בעבריה או בכנענית. דהא גבי יבמה קתני "היבמה". ואין לחוש כל כך, שבכל מקום שונה התנא לשון הרהוט לו בפה. דכן מצינו שיש מקומות ששונה המעשה קודם המנין כי האי דהכא, וכן: "בתולה נשאת ליום הרביעי", "אתרוג שוה לאילן בשלש דרכים" ו"התודה נקנית בארבעים ושמונה דברים" (אבות פרק ו משנה ה) ויש מקומות ששונה המנין קודם כמו "בעשרה מאמרות" (שם פרק ה משנה א), "אור לארבעה עשר בודקין" (פסחים א,א), "שבעת ימים קודם יום הכפורים" (יומא א,א), "בשבעה דרכים בודקין את חוב" (זבין פרק ב משנה ב), "בשלשה דברים שוו ניטי נשים לשחרורי עבדים" (גיטין ט,א), **בית** שמאי אומרים בדיבור המתחיל "בית שמאי" במסכת עדיות (פרק ד משנה ז) תני לה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל. ואף על גב דאי קבלה קדושין מאחר הוו בית שמאי לחומרא — מיהו לאו להכי מיתשלי, כדאמרינן ביומא (פ,ב): כי אתשיל — לענין עוג מלך הבשן. **כפרוטה** ובשוה פרוטה — תימה דלא הוה ליה למיתני אלא "בשוה פרוטה" כדתנן ב"הזהב" (בבא מציעא נה,א): חמשה פרוטות דת: ההודאה בשוה פרוטה, והאשה מתקדשת בשוה פרוטה! ויש לומר: משום דתנא כאן "בבסף" מפרש באיזה בסף, דינר לבית שמאי ופרוטה לבית הלל. ולפי שלא נטעה לומר בסף דוקא ולא שוה בסה, כדליף קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה "בסף", מפרש שוה בסף. ואם תאמר: ומנא לן דשוה בסף בכסף? דהא לקמן (טז,א) מיבעי ליה קרא גבי עבד עברי: "ישיב" — לרבות שוה בסף בכסף. ופריק הבן דכתיב ביה "בסף", ואמר לקמן (ח,א) דרב כהנא שקל סודרא בפריק הבן, ומנא לן דשוה בסף בכסף? ומיהו, בפרק קמא דשבועות (ד,ב) דריש בלל ופרט וכלל. אבל גבי ערכין דכתיב ביה "בסף", והקדש נמי, דתנן (ערכין כו,א) גבי המקדיש שדהו שהקדיש עפרה בסף ושוה בסף, מנלן דשוה בסף בכסף? מיהו, בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל, דהא אין הקדש נפדה בקרקע, כדאמרינן ב"הזהב" (בבא מציעא נד,א), דהיינו דאמרו אין הקדש מתחלל על גבי קרקע, ודרמשנא אמר "ונתן הכסף וקם לו", ולקמן (ח,א) נמי אמרינן דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר. אבל גבי קדושין ונרצין מנלן דשוה בסף בכסף? ויש לומר: דילפינן מעבד עברי. ואם תאמר: הא גבי נזיקין נמי כתב קרא "בסף ישיב לבעליו" ודרשינן בפרק קמא דבבא קמא (ט,א): "ישיב" — לרבות שוה בסף בכסף. ואם כן הוו נזיקין ועבד עברי שני כתובין הבאין באחד, ואין מלמדין! ויש לומר: דתרוייהו צריכי, דאי כתב עבד גרידא — לא מצי למילף נזיקין מיניה, לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב, וסלקא דעתך אמינא נמי בסף דוקא ולא שוה, לחבי איצטריך "בסף ישיב" גבי נזיקין. וגבי עבד עברי איצטריך נמי קרא, דלא מצי יליף מנזיקין, דדוה אמינא עבד דומיא דנזיקין ואם ניקני בקרקע ליבעי מיטב. לכך איצטריך תרוייהו. אי נמי, יש לומר: אי כתב בעבד — דוה אמינא דדין הוא שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפילו בשוה בסף, כדי שלא יטמע בין הגויים. אבל גבי נזיקין, דלא שייך למימר כך — לא אמרינן הבי, ואי כתב בנזיקין גרידא — לא מצי למילף עבד מיניה, דסלקא דעתך דלא יהיה שוה בסף בכסף בעבד, לפי שגם הוא גרם לו לימכר על שנאשא ונתן בפירות שבעירית, וכרבי יוסי ברבי חנינא דלקמן (כ,א), וסלקא דעתך דנחמיר עליו לומר דוקא בסף ולא שויו. והא דאיצטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה בסף בכסף, ולא יליף מנזיקין ועבד עברי — לפי שבא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בכור אדם והקדשות.

וכמה היא פרוטה — הא דלא מפרש כמה הוא דינר — משום דדינר היו יודעין כמה היה, שהוא אחד מעשרים וארבעה בדינר של זהב, כדאמרינן בריש "הזהב" (בבא מציעא מד,ב). אבל פרוטה, איכא פלוגתא בגמרא לקמן (יב,א) וימינן דוילי וימינן דייקרי. ועוד: דדברי בית הלל, דקיימא לן בוותיה, איבעי ליה לפרושי טפי. **אחד** משמונה באיסר — כשהאיסרים בדינים. אבל כשהאיסרים מתווילין — אחד משישה, כדאמרינן בגמרא (שם). **איטלקי** — מפרש רבינו תם: על שם איטליא של יון. ואין להמנות על הקרן, כדאשכחנא (עזרא ד): שושנבניא על שם שושן. **היכמה** נקנית כו' — תימה: דלא תני מיניה בדלעיל, ולימני: נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשני דרכים. וכמו מיניה דלעיל למעוטי, כדאמרינן בגמרא — האי מיניה נמי למעוטי; דרישא למעוטי בסף ושטר, כדדריש לקמן (יד,א): ביאה גמור ואין בסף ושטר גומרין בה. ומניינא דסיפא — למעוטי גם בן דלא נילף קל וחומר מאשה, כדאמרינן בגמרא (שם) דדרשינן: "נערה" — אין, מידי אחרינא לא! ויש לומר: דבחדא מילתא אין לשנות מניינא. ואף על גב דגבי אחרנו תנן שהוה לאילן בשלשה דרכים ולירק בדרך אחת — התם בא לפרש דברים החלוקים בו. ומאחר דלא תנא מניינא ביבמה — לא חש לשנות מניינא בעבד עברי וכנעני. אי נמי, משום דלא איצטריך למיתני בהם מניינא למעוטי מידי. **מאי** שנא הכא דתנן האשה נקנית — דוה מצי למימר: אגב דבעי למיתני סיפא "וקונה את עצמה", דלא שייך התם לשון קדושין. ובהאי גוונא משני בסמוך. מיהו, אומר הרב רבינו מנוח: דהוה מצי למיתני: וניתנת בשני דרכים, דגבי קדושין שייך לשון היתר.

משום דקבעי למיתני כסף — והכא לא שייך למיפרך: ותנא תרתי אטו חדא? בדפריך לקמן. דלשון קנין שייך נמי בשטר וביאה. ולא דוה תמוה על לשון קנין, אלא משום דלקמן תנא לשון קידושין והכא תנא לשון קנין. אי נמי, בשטר נמי אשכחן לשון קנין, דכתיב "ואקח את ספר המקנה" (ירמיהו לב). **וכסף** מנלן גמר קיחה קיחה משדה עפרון — ואם תאמר: ומה צריך לכל זה? לא היה צריך לומר אלא כסף איקרי קנין, דכתיב "נתתי בסף השדה קח ממני" וכתיב "השדה אשר קנה אברהם" אי נמי "שדות בבסף יקנו"! ויש לומר: דבהכי לא סגי, דנהי דכסף השדה איקרי קנין — בסף דאשה לא איקרי קנין, לכך צריך להביא ראיה דאותו כסף דגמרינן אשה מיניה איקרי קנין. **וכתיב** התם "נתתי בסף השדה קח ממני" — אינו חושש אלא שמוצא לשון קיחה. אף על גב דלא דמי, דקיחה דהכא קיימא אבסף של שדה, וקיחה דאשה לא קיימא אבסף של אשה, אלא אאשה עצמה. ואם תאמר: וליתני "האשה נקחת," שהוא לישנא דקרא טפי, דכתיב "כי יקח", ותנן נמי ערידון (כו,ב) "הבל נקח בבסף מעשר", וביאה שייך נמי לשון קיחה, דכתיב (ויקרא כ) "ואיש אשר יקח, את אחותו"! ויש לומר: דלא שייך למיתני סיפא "ולוקחת עצמה בשתי דרכים".

אי נמי שדות בכסף יקנו — והא דלא מייתי קנין שנכתב בתורה "מכסף מקנתו" (ויקרא כה) — משום דבעי לאתויי קנין דשדה. וקשה: אם כן הוה ליה לאתויי "והשדה אשר קנה אברהם"! ויש לומר: דמההיא ליכא למידק, דאיכא למימר: השדה אשר קנה אברהם בחוקה או בשטר, דהא כתיב "והשדה אשר קנה בכסף". **דאפר** לה אבולי עלמא בהקדש מקודשת לעולם בשבילי. כמו (נדרים מח,א): "הרי מקודשת לשמים" — להיות לשמים. ופשטא דמלתא: מקודשת לי — מיוחדת לי ומזומנת לי. ומיהו, אם היה אומר "טלית זו מקודש לי" — אין נראה שיועיל, דגבי אשה, במה דמתייחדת להיות לו — היא נאסרת לכל, אבל בבכר וטלית — לא שייך למימר הכי.

אי תנא קונה הוה אמינא בעל כרחה — ואף על גב דתני "האיש מקדש" דמשמע בעל כרחה, היינו משום דכבר אשמעינן הכא דבעל כרחה לא. והא דקתני "הימנה נקנית", ולא קתני "הימם קונה", בעל כרחה, איידי דקתני "האשה נקנית" תני נמי סיפא "הימנה נקנית", ד"נקנית" משמע מדעתה ומשמע בעל כרחה.

ליתני שלשה — פירוש: משום דכל התורה בולה בלשון זכר נאמרה. **קשו** קראי אהדדי — אף על גב דמצינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה, דכתיב (יחזקאל ב): "יד שלוחה אלי והנה בו מגילת ספר", וכן "השמש באה" (בראשית טו), "השמש יצא" (שם יט) "המזבח האדם והכהן" (שם לב). וכן בלשון חכמים מצינו (שבת כא,א) גבי "נר שבכתה אין זקוק לה" "נר שבכתה" (שם מד,א), "הלכה המורך טרפך" (סנהדרין לג,א), "השוכר את החמור והבריכה והוליכה בדר" (בבא מציעא עח,א), "לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור" (כתובות עו,א), ובהנה רבות. מיהו, היכא דאיכא לשנויי — משנינן. ובקראי נמי יש שום דרשה. אי נמי: לפי שראה המשניות ששינו לשונם אחרי שני הפסוקים, היה רוצה לתת בהם טעם ודקדוק עליהם. **הכא** דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה — ואם תאמר: מלחמה נמי איקרי לשון נקבה, דכתיב (שמואל א, לא): "ותכבד המלחמה" (שם יט), ועוד: כי היכי דקאמר דרכו של איש לעשות מלחמה ולא אשה — הכי נמי דרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה! ויש לומר: דלא דמי, דהכא בתורה גופיה קאי, דקרי הכתוב בלשון דרך, ולא קאי בלומדיה. וכתוב "ויצאו אליך" (דברים כח) — אאנשי מלחמה קאי, והם האנשים שדרכם לעשות מלחמה.

[מפני מה אמרה תורה "כי יקח" וכו' — פירוש דשמעון בעל כרחה, ולא כתיב "כי תלקח" דמשמע מדעתה! תוספות ישנים.

אתריו שוה לאילן בשלושה דרכים — פירש בקונטרס: לערלה ולרבעי ולשביעית. דלענין שביעית הולכין בפירותיו אחר חנטה באילן, ולא בתר לקיטה בירק. ואם תאמר: השתא משמע דרבעי נהגו באתרוג, אם כן קשה מהכא למאן דאמר: תני כרם רבעי, בריש "כיצד מברכין" (ברכות לה,א), דמשמע דאין רבעי נהגו בשאר אילנות! ויש לומר: דהכי קאמר: כרם רבעי — כל היכא דמצי למתני, והיכא דלא מצי למתני לא פליגי עליה. דלא פליגי התם לומר שלא יסברו שום תנא נטע רבעי, דשמא בר מההיא דאתרוג איכא פלוגתא דתניא בהדיא בשום מקום, ולא נחלקו אלא לסתום המשניות דסוף מסכת מעשר שני ובשאר דוכתין, אי במאן דסבר (שם) נטע רבעי, אי במאן דסבר (שם) כרם רבעי — לידע במאן הלכתא. ויש מפרשים: דאפילו מאן דתני כרם רבעי — מודה בשאר אילנות מדרבנן נהגו, והכא מדרבנן קאמר. ויש לנו נפקותא בדבר, דאי פליגי, דמאן דתני כרם רבעי דוקא, אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן, ואמרו (שבת קלט,א): כל המקיל בארץ — הלכה כמותו בחוצה לארץ, ואם כן עכשיו בחוצה לארץ אין רבעי נוהג באילנות. ואי מדרבנן כולי עלמא מודו דנהוג בשאר אילנות — הוא הדין בחוצה לארץ דרבעי נוהג מדרבנן. ומה שפירש בקונטרס: לשביעית אולינן בתר חנטה באילן, ולא בתר לקיטה בירק. משמע מתוך פירושו דבירק אולינן בתר לקיטה לענין שביעית. ולא דק, דבמסכת שביעית (פרק ט משנה א) תנן: כל הספיחים מותרין, חוץ מספיחי כרוב. דבספרק "מקום שנהגו" (פסחים נא,ב) תני איפכא? ותירץ: דבהדיא דמסכת שביעית דקתני כל הספיחים מותרין — מיירי בספיחים של ערב שביעית שנבטנו בשביעית. דכיון שגדלו רובן בששית ומותרין אף לסחורה, חוץ מספיחי כרוב שהם אסורין לסחורה בדין שביעית, או אחר הביעור לאכילה, כדמפרשינן בירושלמי: דכל ירק אתה יכול לעמוד עליו בין חדש בין ישן, אבל ספיחי כרוב שדרכו לגדל אמנהות אמנהות, ויש עליו שהם גדלין בשביעית, ושמא יקח מן הצלין שהן אסורין, ויאמר: מן האמנהות לקחתי. וההוא ד"מקום שנהגו" (שם) דקתני: כל הספיחים אסורים — מיירי בספיחים שגדלו בשביעית, ואליבא דרבי עקיבא, דדריש: וכי

מאחר

אי נמי "שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקָּנוּ", תָּנֵי "הָאִשָּׁה נִקְנֵית". - **וְניתֵי הָכָא הָאִישׁ קוֹנֶה**"! - מַעֲיָקָרָא תֵּנֵי לִישָׁנָא דְּאוֹרַיְיתָא, וּלְבַסּוֹף תָּנֵי לִישָׁנָא דְּרַבָּנָן. וּמַאי לִישָׁנָא דְּרַבָּנָן - דְּאָסַר לָהּ אֲפִילּוּ עַלְמָא בְּהֶקְדֵּשׁ. - וְניתֵי הָכָא "הָאִישׁ קוֹנֶה"! - מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא סֵיפָא "וְקוֹנֶה אֶת עַצְמָהּ", בְּדִידָהּ - תָּנָא נַמֵּי רֵישָׂא בְּדִידָהּ. - וְניתֵי "הָאִישׁ קוֹנֶה וּמַקְנֶה"! - מִשּׁוּם דְּאֵיפָא מִיתַת הַבַּעַל, דְּלָאו אִיהוּ קָא מַקְנֵי, מִן שְׁמַיָּא הוּא דְּמַקְנֵי לָהּ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: אִי תָּנָא "קוֹנֶה" - הָוֶה אָמֵינָא אֲפִילּוּ בְּעַל כָּרְחָהּ, תָּנָא "הָאִשָּׁה נִקְנֵית", דְּמַדַּעְתָּהּ - אֵין, שֶׁלֹּא מַדַּעְתָּהּ - לָא. וּמַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "שְׁלֹשָׁה", לִיתְנֵי "שְׁלֹשָׁה"! - מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנֵי "דְּרָךְ"; וְ"דֶּרֶךְ" לִישָׁן נְקֵבָה הוּא, דִּכְתִיב "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ". וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: בְּשִׁבְעָה דְּרָכִים בּוֹדְקִין אֶת הַיָּם, וְניתֵי "שִׁבְעָה"! - מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנֵי "דֶּרֶךְ", וְאַשְׁמַעִינַן "דֶּרֶךְ" דְּאִיכָּרֵי לִישָׁן זָכָר, דִּכְתִיב "בַּדֶּרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלַיִךְ וּבְשִׁבְעָה דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנָיִךְ". - אִי הָכֵי קָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי, וְקָשְׁיָא נַמֵּי מַתָּנִיתִין אַהֲדָדֵי! - קְרָאֵי אַהֲדָדֵי לָא קָשְׁיָין, הָכָא דִּבְתוֹרָה קָאֵי, וְתוֹרָה אִיקְרֵי לִשּׁוֹן נְקֵבָה, דִּכְתִיב "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ" - כְּתֵב לָהּ בְּלִשּׁוֹן נְקֵבָה, הָתָם דִּבְמִלְחָמָה קָאֵי, דְּדַרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה וְאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה - כְּתֵב לָהּ בְּלִשּׁוֹן זָכָר. מַתָּנִיתִין אַהֲדָדֵי לָא קָשְׁיָין; הָכָא דִּלְגַבֵּי אִשָּׁה קָאֵי - קָתָנֵי לָהּ בְּלִשּׁוֹן נְקֵבָה, הָתָם דִּלְגַבֵּי אִישׁ קָאֵי, דְּדַרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְיַבֵּד וְאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְיַבֵּד, דְּהָא אִשָּׁה נַמֵּי בְּאוֹנֶס מְיַבְּמָא - תְּנֵי לִשּׁוֹן זָכָר. - מַאי טַעֲמָא תְּנֵי "שָׁלֹשׁ" - מִשּׁוּם "דְּרָכִים", וְניתֵי "דְּרָכִים", וְניתֵי "שְׁלֹשָׁה"! - מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי בֵּיאָה, וּבֵיאָה אֵיקְרֵי "דֶּרֶךְ", דִּכְתִיב "וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בָּעַלְמָה בֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֲפָת". - הָא תְּנֵי בֵּיאָה, פָּסֵק וְשָׁטַר מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - מִשּׁוּם בֵּיאָה. - וְתֵנֵי תַּרְתֵּי אַטּוּ חֲדָא? - הָנֵךְ נַמֵּי צְרִיכִי בֵּיאָה נַיְנהוּ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא מַנִּי - רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה" וְלֹא כָּתַב "כִּי תִּלָּקַח אִשָּׁה לְאִישׁ" - מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לִחֹּר עַל אִשָּׁה, וְאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְחֹר עַל אִישׁ. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵידָה, מִי חוֹזֵר עַל מִי? בַּעַל אֲבֵידָה מְחַזֵּר עַל אֲבֵידָתוֹ. - וְהָא דְּתַנְיָא: בְּשִׁבְעָה דְּרָכִים בּוֹדְקִין אֶת הַיָּם, לִיתְנֵי "דְּרָכִים"! - הָתָם הָא קָא מַשְׁמַע לָן: דְּדַרְכָּא דְּמֵיכְלָא יְתֵירָא לְאַתּוֹיֵי לִידֵי זִיבָה, וְדַרְכָּא דְּמֵישְׁתָּיָא יְתֵירָא לְאַתּוֹיֵי לִידֵי זִיבָה. - וְהָא דְּתַנְיָא: אַרְוֹג שָׁוֶה לְאִילָן בְּשִׁלְשָׁה דְּרָכִים, לִיתְנֵי "דְּרָכִים"! - מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן מֵהָנֵי סֵיפָא "וְלִירָק בְּדֶרֶךְ אֶחָד". - סֵיפָא נַמֵּי נִיתְנֵי "דֶּרֶךְ"!

התם

הָתָם הָא קַמַשְׁמַע לַן — דטעם דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא. **מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַגְּדֵּל עַל בֵּית הַמַּיִם** — שמשקין אותו במים שאובין בירק. דהיינו טעמא דירק, בדאמר בראש השנה (יד,א): גורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים, דהיינו נשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה, כדאמרינן בראש השנה (יב,ב) דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא. **מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַגְּדֵּל עַל בֵּית הַמַּיִם** — שמשקין אותו במים שאובין בירק. דהיינו טעמא דירק, בדאמר בראש השנה (יד,א): גורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים, דהיינו נשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה, כדאמרינן בראש השנה (יב,ב) דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא. **מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַגְּדֵּל עַל בֵּית הַמַּיִם** — שמשקין אותו במים שאובין בירק. דהיינו טעמא דירק, בדאמר בראש השנה (יד,א): גורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים, דהיינו נשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה, כדאמרינן בראש השנה (יב,ב) דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא. **מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַגְּדֵּל עַל בֵּית הַמַּיִם** — שמשקין אותו במים שאובין בירק. דהיינו טעמא דירק, בדאמר בראש השנה (יד,א): גורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים, דהיינו נשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה, כדאמרינן בראש השנה (יב,ב) דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא. **מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַגְּדֵּל עַל בֵּית הַמַּיִם** — שמשקין אותו במים שאובין בירק. דהיינו טעמא דירק, בדאמר בראש השנה (יד,א): גורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים, דהיינו נשמים, ומתעשרין אחרי השנה שעברה, כדאמרינן בראש השנה (יב,ב) דאולינן ביה אחר לקיטה משום אורדא דמילתא הוא.

הָתָם הָא קַמַשְׁמַע לַן דְּרַבִּיהּ דְּאַתְרוֹג בָּרָךְ; מַה זָּרָע דְּרִבּוֹ לְיַגְדֵּל עַל פְּנֵי מַיִם, וּבְשָׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרִין - אַף אֶתְרוֹג דְּרִבּוֹ לְיַגְדֵּל עַל פְּנֵי מַיִם, וּבְשָׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרִין. - **וְהָא** דְּתַנַּן: יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שֶׁזֶּה לַחַיָּה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שֶׁזֶּה לִבְהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שֶׁזֶּה לַחַיָּה וְלִבְהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שֶׁאֵינוֹ שֶׁזֶּה לֹא לַחַיָּה וְלֹא לִבְהֵמָה, נִיתְּנֵי "דְּבָרִים"! וְתוּ: **הָא** דְּתַנַּן: זוֹ אַחַת מִן הַדְּרָכִים שֶׁשָּׁוּוּ גִּיטֵּי נָשִׁים לְשַׁחְרוּרֵי עֲבָדִים, נִיתְּנֵי "דְּבָרִים"! - אֶלָּא: כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָּא - תָּנֵי "דְּרָכִים", וְכָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא פְּלוּגְתָּא - תָּנֵי "דְּבָרִים". דֵּיקָא נַמִי, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶתְרוֹג שֶׁזֶּה לְאִילָן לְכָל דָּבָר, שֶׁמַּע מִינָּה. מַנִּיינָא דְּרֵישָׁא לְמַעוּטֵי מַאי, מַנִּיינָא דְּסֵיפָא לְמַעוּטֵי מַאי? מַנִּיינָא דְּרֵישָׁא לְמַעוּטֵי חוּפָּה. - וְלָרַב הוּנָא דַּאֲמַר: חוּפָּה קוֹנָה מִקַּל וָחוֹמֶר, לְמַעוּטֵי מַאי? - לְמַעוּטֵי חֲלִיפִין. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: הוֹאִיל וְגָמַר קִיחָה קִיחָה מִשַּׁדֶּה עֲפָרוֹן, מָה שָּׂדֶה מְקַנְיָא בַּחֲלִיפִין - אַף אִשָּׁה נַמִי מְקַנְיָא בַּחֲלִיפִין, קַמַשְׁמַע לַן. - וְאֵיבָא הָכִי נַמִי? - חֲלִיפִין אִיתְנְהוּ בְּבָתְּחוֹת מַשֶּׁזֶּה פְּרוּטָה, וְאִשָּׁה בְּבָתְּחוֹת מַשֶּׁזֶּה פְּרוּטָה לֹא

מאחר שלא נזרע מהיכן אוספין? אלא לימד על הספיחים שהן אסורים אפילו לאכילה, וכל שכן לסחורה. וסבר ספיחים אסורין בשביעית מדאורייתא. ואפילו קודם זמן הביעור. וכשיצאו למוצאי שביעית — אסור מדרבנן בכדי שיעשו כיוצא בהן. וקסבר: כל שאר ספיחים אסורים במוצאי שביעית, אבל ספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירקות השדה — לא גזרינן בהם משום שאר ספיחים, דהא מינברא מילתא.

ומה שגידל אמהות — הרי היא של שביעית, ואסור. ומה שלא הגיע — הרי הוא של מוצאי שביעית, ישרי. ומאן דחזי לבר אינש דאכל ספיחי כרוב למוצאי שביעית — לא אתי למיכל שאר ספיחים, דהא שאני משאר ספיחים, ולא גזרינן ביה איסורא משום איסורא. מכל מקום שמע מינה דלא אזלינן כלל בירק בתר לקיטה, אלא בתר רוב גידולים, מדשרי ספיחי ששית שנבטכו לשביעית! ויש לומר: דנהי דהתיא דלא אזלינן בתר לקיטה מכל מקום בתר חנטה נמי לא אזלינן, אלא הגדל באיסור — אסור, בהיתר — מותר. מה שאין כן באתרוג ושאר אילן דאזלינן לגמרי בתר חנטה; דאם חנט באיסור, אפילו מה שגדל בהיתר אחר כך — אסור. והשתא, לשביעית שוה לאילן, דאי הוה בירק — הוה אזלינן בתר רוב גידול.

מַה ירק דרכו ליגדל על כל מים — טעמא דירק מפרש בפרק קמא דראש השנה (יד,א) דגורן ויקב כתיב גבי מעשר "כדגן מן הגורן כר", מה גורן ויקב מיוחדין שגדלים על רוב מים — מתעשרים לשנה שעברה, יצאו ירקות שגדלין על כל מים. ואף על גב דמעשר ירק מדרבנן, והיאך עושה בנין אב מדבר שהוא מדרבנן — אסמכוה רבנן אקרא, כדפירש בקונטרס. ורבינו יצחק פירש: אם אינו ענין למעשר — תנהו ענין לשביעית, שנהג בירק מן התורה. דעיקר דרשה אתיא לשביעית לענין ירק, דהוי דאורייתא בין בירק בין באילנות, כדאמרינן בראש השנה (טו,ב) אמינא לך מעשר תרוכין — דרבנן, ואמרת לי שביעית דבנות שוח — דאורייתא?! והוא הדין בירקות דהוו דאורייתא מסתמא, כבל דבר שהוא אוכל ונשמר בו', כדתנן במסכת שביעית (פרק ז משנה א): בלל גדול אמרו בשביעית בר. והכי קאמר: מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים, ואולינן בתר שנה שעברה לגבי שביעית — אף כל בר. וקשה: דתרי אתרוג שגדל על כל מים, כדאיתא בשמעתין, ואפילו הכי אמרינן ששה לאילן לענין שביעית לילך בתר חנטה! ושמא יש לומר: דהא דאולינן ביה בתר חנטה לשביעית — היינו דוקא לחומרא, כגון אם חנט בשביעית ונלקט בשמינית. אי נמי, יש לומר: אף על גב דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדין שאר אילנות לענין שביעית, כיון דלענין עירלה וכרבי לא חלקתו תורה משאר אילנות, ודרשה דגורן ויקב – לירקות אתא ולא לאתרוג. ומכל מקום, לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו ועשורין, והואיל וגדל על כל מים כירק. ואם תאמר: אמאי לא חשיב שהאתרוג שוה לאילן לבלאים, שאינו בלאים בברכ, ולייחשב דשוה לאילן בארבע דרכים? ויש לומר: לא תני אלא דשוה לאילן לילך בתר חנטה, ולירק בתר לקיטה. ואם תאמר: אמאי לא חשיב ששוה לירק בשני דרכים, כגון לענין פיאה, דלא בייחיב אתרוג בפיאה משום דאין לקיטתו כאחד? דלענין פיאה בענין לקיטתו כאחד, ומהאי טעמא ממעטינן תאינה בפרק "כלל גדול" (שבת סח,א) ובפרק "מקום שנהגו" (פסחים נו,ב). ובירק נמי אין פיאה מתנהגת, דאינו בכלל דבר המתקיים, כדאיתא התם! ויש לומר: כיון דאיכא אילנות טובא שאין חייבין בפיאה, כגון האוג והדורבים, השנוים במסכת פיאה (פרק א משנה ה) — לא שייך למיתני שוה לירק. ומהאי טעמא נמי לא קאמר שוה לירק לענין ביכורים — שאין ביכורים אלא משבעה מינין, בדאיתא בספרי, אם כן שוה נמי לשאר אילנות. **לֹא** לחזיה ולא לבהמה — פירוש: לענין תרבעה, משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא. הקשה הרב אליעזר: למאן דאמר (חולין פ,א): כוי בריה בפני עצמו הוא — מאי איריא משום דמספקא לן כו' אפילו ידעינן דחזיה הוא לא מרביעין עליה חיה אחרת, דאין מרביעין איל על עז! ויש לומר: דאתיא כמאן דאמר (שם) כוי זה הבא בן התייש ומן הצבייה, ומספקא לן אי חושטין לזרע האב או לא. דאי הוה אמר דאין חושטין — היינו מרביעין עליה עז.

וְאִשָּׁה בפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה — פירש בקונטרס: משום דגנאי הוא לה, הילכך בטיל לה תורת חליפין בקידושין, ואפילו בכלי שיש בה שוה פרוטה, אי חיבה לה בתורת חליפין. וקשה לרבינו חם: דאם כן, פשטה ידה וקבלה — תתקדש בפחות משוה פרוטה, ועוד: כיון דתלי טעמא משום דגנאי הוא לה — אם בן אמאי לא פריך בגמרא: בנתיה דרבי יצאי דקפדו אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתרקבא דדינרי כר? כי היכי דפריך לקמן (יא,א) אמילתיה דבית שמאי! ועוד קשה: כיון דסלקא דעתך השתא למגמר קנוי אשה מקנוי שדה — אם כן אשה נמי תקני בחזקה, כמו שדה? ועוד, דלקמן (ה,א) בעי בגמרא: בשטר מנלן. ומאי בעיא? ליגמר משדה! לכך נראה לרבינו חם, דגרסינן: בפחות משוה פרוטה לא מקניא, ולא גרס "נפשה", ולא בקפידא תליא מילתא, אלא היינו טעמא: משום דגמר "קיחה" "קיחה" משדה עפרון דכתיב ביה כסף, ובפחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף, והדמקשה שהקשה תחילה: ואימא הכי נמי, בשטר וחזקה לה הקשה — דהא פשיטא דלא מגרעין "קיחה" לעשות אשה כבל ענייני שדה, ולהכי מבעיא לן לקמן: בשטר מנלן? דלא מגרעין משדה אלא לכסף דוקא, דכתיב ביה "קיחה". ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא, שיש בהם שוה פרוטה. והכי פירושו: ואימא הכי נמי שתקנה אשה בחליפין, כשיש באותם חליפין שוה פרוטה, כעין כסף דקרא, טפי משטר שיש בו שוה פרוטה דאין צריך שישוה השטר פרוטה, כדאמרינן גיטין (כ,א): כתבו על איסורי הנאה — כשר. אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף! ומשני: חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה, ואם כן אינם מטעם כסף, אלא קנין אחר הוא. ואם תאמר: היכי סלקא דעתך דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין? והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין, דלא מצינו חליפין לנכרי, דהא אמרינן בגיטין (יג,א): מדישראל בחזא נכרי נמי בחזא!! ויש לומר: דהיינו לבר מחליפין, דומיא דישראל בחזא. והכי קאמר: מדישראל בחזא — קנין חדש, בר מחליפין שהם בשניהם. וכן משמע לקמן (ח,א) גבי נמכר לנכרי: "מכסף מקנתו", בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים, ומאי ניהו — חליפין. שמע מינה דשאר דברים נקנין בחליפין לנכרי. וכן היה רגיל רבנו חם לשלוח הרשאה ביד נכרי, והיה מקנה בחליפין. ומיהו, נזה צריך ליזהר שלא לכתוב "וקנינא מיניה" — דאין שליחות חכיה לנכרי, כדאמרינן בפרק [חמישי] דבבא מציעא (עא,ב), אלא "וקנה הנכרי" כתבינן. ואם תאמר: אם כן, כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין,

אמאי איצטריך קרא (קידושין ח,א) למימר "מכסף מקנתו" שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים, דהיינו חליפין? תיפוק ליה דאיתקש עבד עברי לעבריה, דמינה גמרינן לקמן (יד,ב) דעבד עברי נקנה בכסף, והעבריה הוקשה לאשה, דכתיב "אם אחרת יקח לו" — הקישה הכתוב לאחרת, כדילפינן: מה אחרת בשטר! ויש לומר: דרבוי קנינין גמרינן מהקישא, ולא מיעוט קנינין. דהכאי גוונא אמרינן בפרק "כל הבשר" (חולין קיז,ב): תלתא קראי כתיבי בדם: חד לאפוקי מנותר, וחד למעוטי מטמיעלה, וחד מטומאה. ובפרק "בית שמאי" (זבחים מה,א) "לפי נותר "דחילול" "דחילול" מטומאה. ואם כן אמאי צריכי תרי קראי, חד לנותר וחד לטומאה? אלא לאו — משום דלא נאמר גזירה שוה ד"חילול" להקל, אלא להחמיר.

ואין דבר אחר בורתה — ואם תאמר: תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה מקל וחומר דיבמה מהאי קל וחומר גופה! ואין לומר: אשה תוכיח, דמה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף — תאמר באמה? ויש לומר: דהוה אמינא שפחה בנענית תוכיח, דיוצאה בכסף ואין יוצאה בחליצה. ואם תאמר: היא גופא תיתי בהאי קל וחומר דתיפוק בחליצה! ויש לומר: דאיכא למיפרך: מה ליבמה, שיוצאת במיתת היבם, ולכך יוצאת בחליצה, תאמר בשפחה בנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון — לכך אינה יוצאה בחליצה. ואם תאמר: אם כן היכי נימא שפחה בנענית תוכיח? איכא למיפרך: מה לשפחה בנענית — שכן אינה יוצאה במיתת אדון, תאמר באמה העבריה! ויש לומר: דנעשה יוכיח מאשה ומשפחה בנענית, דכי פרכת: מה לשפחה בנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון — אשה תוכיח שיוצאה במיתת הבעל ואינה יוצאה בחליצה, מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף — שפחה בנענית תוכיח.

האם זכאי בבתו וכו' — מפרש בירושלמי: שיש לו זכות בביאה, שנתנען לו שכר לקדש בביאה. **ואימא** לדידה — ואם תאמר: הא על כרחך לא איצטריך קרא אלא לומר שהן לאב. דהא דמקדשה בכסף — גמר קיחה קיחה משדה עפרון! ויש לומר: דמכל מקום מיתורא קא נאמר שהן של אב, אם אין משמעות דקרא. דלקמן במשקנא אמרינן דהני תרי קראי צריכי. **ואימא** הני מילי קטנה — אף על גב דקרא איירי בנערה, דכתיב (דברים כב) "וסקלוה", ועוד, דמוציא שם רע על הקטנה פטור — מכל מקום יש לומר דהכי קאמר: "את בתי נתתי לאיש הזה" כשהיתה קטנה, ועתה היא גדולה. ואם תאמר: הא לקטנה לא איצטריך קרא, דהשתא זבוני מזבין לה — בסף קידושין מיבעיא! דהכאי גוונא אמרינן גבי מעשה ידיה בפרק "נערה שנתפתתה" (כתובות מג,א) ויש לומר: דלא דמי; דגבי מעשה ידיה ניחא, כי כשמברה — מוכר מעשה ידיה, שהרי למלאכתה נמכרת. אבל קידושין — לא שייכא במכר, אף על גב שיכול ליעדה — היינו בבסף שנמברה, אבל בקידושיה ממש לא מצינו שום זכות לאב. ואם תאמר: הא אמרינן בפרק "נערה" (שם) שמעשה הבת לאב, מדזכי ליה רחמנא למימסרה לחופה אף על פי שמבטלה ממלאכתה. ופירש התם בקונטרס: דזכי ליה רחמנא מדכתיב "את בתי נתתי לאיש" דמשמע כל נתינות, אפילו מסירה לחופה. ונראי דאיתא: אימא: הני מילי קטנה, אבל נערה — לא, כדאמר הכא! ויש לומר: דהאי קרא "את בתי נתתי" על כרחך איירי בנערה, כדפרישית. ונהי דלענין קידושין נוכל לפרש "את בתי נתתי" — כשהיתה קטנה, התופה — אי אפשר לפרש אלא בנערה, דאי בקטנות — אם כן היתה נשואה כשוינתה, ודינה בחנק ולא בסקילה, דעל זנות של קטנות לא מיחייבה. **וכי** תימא נילף מבושת ופגם — תימה: היכי בעי למימר נילף קידושין מבושת ופגם? הא ברשת ופגם גופה לא ידענן שהן לאב אלא מקידושין, דאמר בסוף "אלו נערות" (כתובות מג,ב): דאי בעי מסר לה למנול ומוכה שחין? וכי תימא: דנפקא מינה מיהא, דאי בעי מסר לה כשהיתה קטנה, והיה עומד לה ברשת זה אף בנערות — אם כן גם בשהיא בוגרת יהא ברשת ופגם של אב מהאי טעמא! ויש לומר: דלא דמי בוגרת לנערות, דנהי דלא ילפינן מהפרת נדרים כולה מלתא, לענין דא ילפינן — שלא ימשוך כח האב אלא ימי נערות, כי ההיא דלקמן: ומה מיתנען שאין מרציאין מרשות אב מרציאין מרשות אדון, בגרות שמנציאה בו. ומנא לן דאי דבגרות מרציא מרשות אב לקידושין ולכל דבר — אי לאו דילפינן מהפרת נדרים. מיהו, לא נהירא; כיון דבטעמא תליא מלתא, דאי בעי מסר לה בקטנות — כך שייך דבר זה לבגרות כמו לנערה. לכן נראה לפרש לעיל "ואימא הני מילי קטנה", בלומר: קטנה שייך לעשות אותו קל וחומר דהשתא אביה מקבל קדושיה אידי תשקול בספא! כיון שאין לה בכל יד לקדש עצמה, אבל נערה דאית לה יד — איהי תקדיש נפשה ותשקול בספא. פירוש: כיון דיש לה יד לקדש עצמה — יהיו הקידושין שלה. אבל אמת הוא, שגם בשהיא נערה אביה יכול לקדשה. וכשאביה מקדשה — אז יהיו הקידושין שלו. והשתא ניחא קושיא דלעיל; דקרא איירי בשקדשה אביה, והתם ילפי ברשת ופגם מקידושין שעל ידי אביה, שהם של אביה. והכא הכי קאמר: הכי נימא נילף מבושת ופגם, קידושין שעל ידי עצמה שיהא של אביה מבושת ופגם, כי ודאי מקדושי אביה ליכא למילפינהו, שאלו על ידה לגמרי הוי. אבל מתחילה הוה ילף ברשת ופגם שאינו על ידה מקדושי אביה, ובתר הכי איכא למילף מה שהוא על ידה ממה שאינו על ידי אביה.

יציאה

לֹא מַקָּנְיָא נַפְשָׁהּ. מַנַּיְינָא דְּסֵיפָא לְמַעוּטֵי מַאי - לְמַעוּטֵי חֲלִיצָה. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא הֵיתֵי בְּקַל וְחוֹמֶר מֵיבָמָה, מָה יְבָמָה שֶׁאֵינָהּ יוֹצְאָה בְּגֵט - יוֹצְאָה בַּחֲלִיצָה, זוֹ שֶׁיּוֹצְאָה בְּגֵט - אֵינוֹ דִּין שֶׁיּוֹצְאָה בַּחֲלִיצָה - קָמַשְׁמַע לָן. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי? - אֲמַר קְרָא "סֵפֶר כְּרִיתֻת" - סֵפֶר כּוֹרֵתָה, וְאֵין דָּבָר אַחֵר כּוֹרֵתָה. "בְּכַסְפָּהּ". מָנָא לָן? וְתוּ, הָא דְּתַנְיָא: הָאֵב זַכַּאי בְּבִתּוֹ בְּקִדּוּשֶׁיהָ; בְּכַסְפָּהּ בִּשְׁטָר וּבְבִיאָה - מְנַלָּן דְּמִיקְּנְיָא בְּכַסְפָּהּ, וְכַסְפָּהּ דַּאֲבוּהּ הוּא? - אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: דְּאֲמַר קְרָא "וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף" - אֵין כֶּסֶף לְאָדוֹן זֶה, אֲבָל יֵשׁ כֶּסֶף לְאָדוֹן אַחֵר. וּמַאן נִיהוּ - אָב. - וְאֵימָא לְדִידָהּ! - הָכִי הַשְׁתָּא?! אֲבִיהָ מִקַּבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ, דִּכְתִיב "אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה", וְאִיתֵי שִׁקְלָהּ בִּסְפָּא?! - וְאֵימָא הָנֵי מִילֵּי - קְטַנָּה דְּלֵית לָהּ יָד לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין, אֲבָל נַעֲרָה דְּאִית לָהּ יָד לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין - תִּקְדֵּישׁ אִיהִי נַפְשָׁהּ, וְתִשְׁקוֹל בִּסְפָּא! - אֲמַר קְרָא "בְּנַעֲרֵיהָ בֵּית אֲבִיהָ" - כָּל שֶׁכֵּן נְעוּרִים לְאָבִיהָ. - וְאֶלָּא הָא דַּאֲמַר רַב הוּנָא אֲמַר רַב: מְנַיִן שֶׁמַּעֲשֶׂה הַבַּת לְאָב, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה" מָה אָמָה מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְרַבָּהּ - אַף בַּת נָמֵי מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ, תֵּיפוֹק לֵיהּ מִ"בְּנַעֲרֵיהָ בֵּית אֲבִיהָ"! - אֶלָּא: בַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב, הָכִי נָמֵי - בַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב! וְכִי תֵּימָא נִילַף מִינַּיהּ - מַה לְהַלָּן שֶׁאֵינוֹ מְאוֹרָס לֹא יִלָּפֵינוּ, וְכִי תֵּימָא נִילַף מִקַּנְסָא - מַה לְהַלָּן שֶׁאֵינוֹ מְקַנְסָא לֹא יִלָּפֵינוּ, וְכִי תֵּימָא נִילַף מִבּוֹשֶׁת וּפְגָם - שָׁאנֵי בּוֹשֶׁת וּפְגָם דַּאֲבוּהּ שַׁיְיךְ בְּנַעֲרוּתָהּ! אֶלָּא מִסְתַּבְּרָא, הָכִי קָא מְמַעֵט

יציאה

לא מקניא נפשה — דגאי הוא לה. הלכך, בטיל לה לתורת חליפין בקידושין, ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה, אי יהיב לה בלשון חליפין, עד דיהיב לה בתורת לשון קנין, או קיחה, או קידושין. **מה יבמה שאינה יוצאה בגט** — דילפינן לקמן בהאי פרקין (יד,א) כתיב "לה" ולא ליבמה. **בכסף מנלן** — הכא עיקר, ולעיל (ב,א) אגב גררא נקיט ליה, לתרוצי לשון קנין דמתניתין. **זכאי בבתו** — שהכסף יהיה שלו, והוא מקבל השטר, והוא מוסרה לביאה על כרחה לשם קידושין בעודה נערה. **מנלן** — הנך תרתי: דמקניא בכסף בדקתני מתניתין, ומנלן שהאב זכאי בו בדקתני התם? **ויצאה חנם** — גבי אמה העבריה דיוצאת מרשות אדון בסימני נערות. ומצי למיכחב "ויצאה חנם" ולא בעי "אין בכסף" אלא למידרש בית: אין בכסף לאדון זה שיוצאה ממנו, אבל יש בכסף לאדון אחר בשיוצאה ממנו. **ואימא לדידה** — הוי האי בכסף. דהא לא כתיב "אין לו בכסף" התידוק מינה: אין בכסף לאדון זה בו, אלא הכי דוק מינה: אין בכסף בעיבאה זו, אבל יש בכסף ביציאה אחרת. ולעולם לדידה: **ואיתי תשקול בספא** — בתמיה: אפשר שעל חנם זיכהו הכתוב בקבלת קדושיה?! **ואימא הני מילי** — דזכי ליה לקבלם — בקטנה שאין לה יד, דלאו בת דעה היא. ואף על גב דקרא דמוציא שם רע בנערה כתיב, דכתיב (דברים כב) "ונתנו לאבי הנערה" — לעולם דקדשה ניהלה בקטנותה. **אבל נערה דאית לה יד** — משהביאה שתי שערות גדולה לכל דבר, לכל עונשין ולממון, שמתקה מקח וממכרה ממכר — איהי תקדיש נפשה בר. **בנעוריה בית אביה** — הכי דריש לה: כל זמן שבנעוריה — היא של אביה, דכל שבח הבא לה — לאביה הוא. **לאמה** — קרא יתירא הוא, ודריש ליה: בתו דרי היא לו כאמה. ובבתו נערה אשמעינן, דאי בקטנה — לא איצטריך, השתא זבוני מזבין לה — מעשה ידיה מבעיא?! **ויפוק ליה מבנעוריה** — אי מינית הוי מצי למילק. אלא, על כרחך מדלא יליף מהתם — שמעינן מינה לא לשבח נערים אתיא, דלגופיה איצטריך גבי נדרים דקאי עלייהו. **וכי תימא נילף** — ממן מנדרים — ממונא מאיסורא בר. **וכי תימא נילף** — מכסף דקרא קנסא הוא, שאנוס ופתוי לאביה חמשים בסף. **ממונא מקנסא לא ילפינן** — שהקנס טולו חדוש, ומחדוש לא גמרינן, ואבתי, קידושיה מנלן דלאביה הוי? **מבושת ופגם** — דקיימא לן בכתובות (מ,ב) שהמאנס נותן בושת ופגם לאב, והנהו לאו קנסא ניתנו. **דאמה שייך בנייתו** — שיש לו דין חלק בהן, שיש בידו לביישה ולפגומה בשביל ממון שיתנו לו. דאי בעי — מסר לה למנול ומוכה שחין, דהויא לה בושת ופגם. ואנס זה שבא עליה — מחסר ממון זה, שזילזלה ולא יקפצו עליה חובניין. **אלא** — לעולם מקרא קמא דאין בכסף לאדון זה נפקא, ודקשיא לך ואימא לדידה — מסתברא דלאביה, כבר קמעמע יציאת אירוסין מדין יציאת אמה העבריה, ובא לומר: כאן אין בסף, אבל ביציאת אירוסין — יש בסף.

יציאה

יציאה דכוותה קא ממעט — פירש רבינו חננאל: יציאת אמה העבריה מאדון, שהוא עת לנערים, אף כאן נערה. מיהו, סוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דבימום וכאמר: דהא כיון שנענדלה לפסול לה — פסלה מן ההוהנה, ולא תאכל עוד בתרומה. ההילכך ליכא לפרש זרע פסול ממש, אלא זרע זרעה. **כא** זה ולימד על זה — פירוש: אי לא כתב אלא חד — הוי מוקמי ליה בנראה יותר, דהיינו בגרות. ואם תאמר: תלמה לי "ויצאה חנם" ללמוד על "אין כסף"? הא על כרחך לא הוה מצינן לאוקמי "אין כסף" בבגרות אלא בנערות, דהא מיניה דרשינן לעיל: אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו — אב. אם כן, על כרחך האי קרא איירי בנערות, דאילו בבגרות — אין האב זכאי בקדושין, דכיון שבגרה אין לאביה רשות בה! ואומר הרב רבינו משה: דאי לאו "ויצאה חנם" — הוה מוקמינן "אין כסף" ויתורא דיה"ד דאמר רבינא — חד לנערות חד לבגרות. ודרשה ד"אין כסף לאדון זה" — לא הוה דרשינן, להכי איצטריך "ויצאה חנם".

בגרות שמוציאה מרשות האב בו' — ואם תאמר: מיתת האב תוכיח, שמוציאה מרשות האב ואינה מוציאה מרשות אדון — אף אני אביא! ויש לומר: האיכא למפרך: מה למיתת האב — שכן לא נשתנה הגוף, תאמר בבגרות שנשתנה הגוף.

ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערות — ואם תאמר: ברישא הוה ליה למנקט אלו ימי נערות, והדר ימי בגרות! ויש לומר: משום ד"אין כסף" צריך לאוקמיה לימי נערות, כדאמר לעיל: אבל יש כסף לאדון אחר, דהיינו ימי נערות, דאין האב זכאי בקדושי בתו בוגרת.

דלא אתיא סימני נערות לא הוי זבינה וזבינא — ואם תאמר: ובקטנות איך נדע שלא הביא סימני נערות? דסימני אילונית היינו בשהיא בת עשרים ולא הביאה שערות, כדאיתא פרק "הערל" (יבמות פ.ב), ואף על פי שיש סימני אילונית שאפשר להכיר בקטנות, כגון סימן דקולה עבה ואין שיפולי מעיה כנשים — הא אמרינן (שם) גבי סריס: עד שיהא בו בולן, ומסתמא הוא הדין באילונית! ויש לומר: דהכי קאמר: לא הוי זבינה וזבינא, ורצריך האדון להחזיר מעשיה, והאב יחזיר הכסף. וגם אין שייך בה דין ייעוד אם יעדה.

מעיקרא

יְצִיאָה דִּכְוָותָהּ קָא מַמְעֵט. - וְהָא לָא דָּמְיָא דְּאַי יְצִיאָה לְהַאי יְצִיאָה; תֶּהֱוֵי - נָפְקָא לָהּ מֵרְשׁוּת אָדוֹן לְגַמְרֵי, וְהָכָא - אַפִּתְּי מֵיהַדְּרָא מִסֵּירָה לַחוּפָּה! - בַּהַפְרָת נְדָרִים מֵיהָא נָפְקָא לָהּ מֵרְשׁוּתֵיהּ. דְּתַנְיָ: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִין נְדָרֶיהָ. - וְהַאי "וְיָצְאָה חִנָּם" לְהֵכִי הוּא דַּאֲתָא? הָא מְצָעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּתַנְיָא: "וְיָצְאָה חִנָּם" - אֵלּוּ יְמֵי בְּגֵרוּת, "אֵין כֶּסֶף" - אֵלּוּ יְמֵי נְעוּרִים! - אֲמַר רַבִינָא: אִם כֵּן לֵימָא קְרָא "אֵן כֶּסֶף" מַאי "אֵין כֶּסֶף" - אֵין כֶּסֶף לְאָדוֹן זֶה, אֲבָל יֵשׁ כֶּסֶף לְאָדוֹן אַחֵר, וּמַאן נִיהוּ אָב. - וּמַמַּאי דְּדָרְשִׁינַן הָכִי - דִּתְנָיָא: "זֶרַע אִין לִי", אֵין לִי אֶלָּא זֶרַע, זֶרַע זֶרַע מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "זֶרַע אִין לָהּ" - עֵין לָהּ. וְאֵין לִי אֶלָּא זֶרַע כָּשֵׁר, זֶרַע פָּסוּל מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "זֶרַע אִין לָהּ" - עֵין לָהּ. - וְהָא אַפְקְתֵיהּ לְזֶרַע זַרְעָה! - "זֶרַע זַרְעָה" לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא, דְּבָנִי בָּנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים. כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא - לְזֶרַע פָּסוּל. - וְתָנָא גּוּפֵיהּ מֵעֲלֵיהּ דְּדָרֵישׁ הָכִי? - אֲמְרִי: כְּתִיב "מֵאַן בְּלַעֲם" וּ"מֵאַן יַעֲקֹב" דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ יו"ד, וְהָכָא כְּתִיב בֵּיהּ יו"ד - שְׁמַע מִינַּהּ לְדָרְשָׁא הוּא דְּאָתָא. וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב קִידּוּשֶׁיהָ לְאָבִיהָ, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ; דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא קִידּוּשֶׁיהָ לְאָבִיהָ - הָנֵי אָמְרִינַן: מִשּׁוּם דְּלָא טָרְחָא בְּהוּ, אֲבָל מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ דְּקָא טָרְחָא בְּהוּ - אֵימָא דִּידָהּ הוּא, וְאִי אִשְׁמְעִינַן מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ - דְּקָא מְתַנְּגָא מִינַּיהּ, אֲבָל קִידּוּשֶׁיהָ דְּמִעְלָמָא קָאָתֵי לָהּ - אֵימָא דִּידָהּ הוּא, צְרִיכָא. גּוּפָא: "וְיָצְאָה חִנָּם" - אֵלּוּ יְמֵי בְּגֵרוּת, "אֵין כֶּסֶף" - אֵלּוּ יְמֵי נְעוּרִים. וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא נְעוּרוֹת וְלָא בְּעֵי בְּגֵרוּת! - אֲמַר רַבָּה: בָּא זֶה וְלִמֵּד עַל זֶה, מִדֵּי דַּהֲוָה אַתּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר. דְּתַנְיָא: "תּוֹשָׁב" - זֶה קָנְיַנּ עוֹלָם, "שָׂכִיר" - זֶה קְנְיַנּ קְנְיַן שָׁנִים. יָכוֹל תּוֹשָׁב וְלֹא יֵאָמַר שָׂכִיר, וְאֵנִי אוֹמֵר: קְנְיַנּ קְנְיַן עוֹלָם - אֵינוֹ אוֹכֵל, קְנְיַנּ קְנְיַן שָׁנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן? - אִילּוּ בֵּן חֲיִיתֵי אוֹמַר: "תּוֹשָׁב" - זֶה קְנְיַנּ קְנְיַן שָׁנִים, אֲבָל קְנְיַנּ קְנְיַן עוֹלָם - אוֹכֵל. בָּא שָׂכִיר וְלִימֵּד עַל תּוֹשָׁב שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁקְּנְיַנּ קְנְיַן עוֹלָם - אֵינוֹ אוֹכֵל. - אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמְיָ? הָתָם - תֵּרֵי גּוּפֵי נִינְהוּ, דִּכְי נָמֵי כָּתַב רַחֲמָנָא תּוֹשָׁב נַרְצַע לֹא יֹאכַל, וְהַדַּר כָּתַב אִידָךְ - הָוֶה שָׂכִיר מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וְחוֹמֶר, וּמִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וְחוֹמֶר - טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא. אֶלָּא הָכָא - חַד גּוּפָא הִיא, כִּי נָפְקָא לָהּ בְּנַעֲרוּת - בִּבְגֵרוּת מַאי בָּעֲיָא גַּבֵּיהּ? אֶלָּא אֲמַר אַבָּיֵי: לָא נִצְרְכָה אֶלָּא לְבֶגֶד דְּאִילוֹנִית, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: בִּנְעָרוּת - תִּיפּוֹק, בִּבְגֵרוּת - לָא תִּיפּוֹק, קָא מַשְׁמַע לָן. - מַתְקֵיף לָהּ מָר בַּר רַב אַשִׁי: וְלָאו קַל וְחוֹמֶר הוּא? וּמָה סִימָנִין, שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת אָב - מוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת אָדוֹן, בִּגְרוּת שֶׁמּוֹצִיאָה מֵרְשׁוּת אָב - אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוֹצִיאָה מֵרְשׁוּת אָדוֹן? אֶלָּא אֲמַר מָר בַּר רַב אַשִׁי: לָא נִצְרְכָה אֶלָּא לְעִיקַּר זְבִינָא דְּאִילוֹנִית. סְלָקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: דְּאִתְיָא סִימָנֵי נְעָרוּת - הֲוֵי זְבִינָא, דְּלָא אִתְיָא סִימָנֵי נְעָרוּת - לָא הֲוֵי זְבִינָה זְבִינָא,

קא

— וּלְקמן פריך: הא אמרן: מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא! **לא נצרכה** — קרא דבגרות אלא ללמדנו שהאילונית נמכרת בקטנותה כשאר בנות.

הא

מעיקרא דדינא פירכא שבן יוצאת בכסף — הוא הדין דמצי למינקט: שכן יוצאת בשש ויובל וסימנין, אלא ניחא ליה למפרך פירכא דשייכא אף בשפחה כנענית, דהוה מצי למיעבד קל וחומר משפחה כנענית, דלא שייכי פירכא דסימנים ושש ויובל. הקשה הרב רבי יעקב מאורליינ"ש: אכתי למה לי 'רבי יקר'? נהי דלא מצי יליף מקל וחומר, מכל מקום נילף מהיקישא, שהקישה לאמה העבריה מ"ואם אחרת יקח לו" — הקישה הכתוב לאחרת, בדאיתא לקמן (טז,א). ואמנה העבריה נפקא לן לקמן (יד,ב) שנקנית בכסף מ"והפדה", ומה אמה נקנית בכסף — אף אשה נקנית בכסף, דאין משיבין על ההיקש! ויש לומר: דאי מהיקש לחוד הוה אמינא דלא סגי בפרוטה עד שיהא שתי פרוטות, כדבעינן באמה העבריה, כדמוכח לקמן. ורבינו נתנאל תירץ: כיון דלא ידעינן דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מ"והפדה", דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף, לא ילפינן מיניה קנין של אשה, לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה.

מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף — ואם תאמר: נילף בכסף מביאה, ומה ביאה שאין קונה באמה העבריה — קונה באשה, כסף שקונה באמה העבריה — אינו דין שיקנה באשה? ויש לומר: כל שכן דאיכא למיפרך: יבמה תוכיח, שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף. **היכא** דיהבה לדידיה וקידשתו — פירש בקונטרס: שאומרת "הרי אתה מקודש לי". ושקלה שהרי אינו נופל לשון קידושין, שאין נאסר בכך לשאר נשים! ויש לפרש: שאומרת "הרי אני מקודשת לך". וצריך לומר דיהבה לדידיה — לאו דוקא, שהרי אביה מקבל הקידושין, אלא רוצה לומר: ואמרה. **כתב** רחמנא כי יקח ולא כי תקח אשה לאיש — תימה: ביון דעיקר קרא ד"כי יקח" אתא למימר שהיא לא תקדשנו, מה צריך למילף קיחה קיחה משדה עפרון? בלאו הכי שמעינן ליה, מדכתיב "כי יקח" ולא "כי תקח אשה את איש"! ויש לומר: דאי לאו גזירה שוה הוה מוקמינן קרא ד"כי יקח איש" — אקידושין של ביאה, אבל בקדושי כסף — לא בעינן נתן הוא ואמר הוא. להכי איצטריך גזירה שוה; לאורויי ד"כי יקח" — מיירי בכסף, ואפילו הכי בעינן נתן הוא ואמר הוא.

ובעלה מלמד שנקנית בביאה — ואם תאמר: תיפוק ליה מדכתיב "כי יקח" דמשמע נמי לשון ביאה, כמו כולהו קיחה דעירוסין: "איש אשר יקח את אחותו" "ואשה אל אחותה לא תקח" "איש אשר יקח את אשת אחיו"! ויש לומר: דשאני הכא דאי אפשר לפרושי בענין אחר, כדאמרינן בפרק "נושאין על האונשה" (יבמות צו,א): ליקחין כתובין בתורה סתם, הראויה לשכיבה — שכיבה, הראויה לקיחה — קיחה. ואם תאמר: ונילף מגזירה שוה דנקנית בביאה, כדאמרינן בריש "הבא על יבמתו" (שם נה,ב): אשה לבעלה מנין שנקנה בהעראה — אתיא "קיחה" "קיחה"! ויש לומר: דאי לאו כתב "ובעלה" — עיקר ביאה לא הוה גמרינן מקיחה דעירוסין, דביון דקיחה דהתם לא מישתעי בקנין כלל. אבל לחשב העראה בגמר ביאה — גמרינן שפיר. **אמה** העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה — תימה: אי הוה שתיק מ"ובעלה", הוה אמינא אמה העבריה נמי נקנית בביאה מקל וחומר, דהא לקמן (ט,ב) ממעטינן מ"ובעלה" אמה העבריה. והכא — אילו לא נכתב "ובעלה" קאמר! ויש לומר, דהכי פריך: והלא דין הוא, דמשום אשה לא איצטריך "ובעלה", דאתיא בקל וחומר. ואי למעוטי אמה העבריה — לכתוב קרא ובעל, והוי מוקי למעוטי אמה, דמשום היא נופה לא צריך, וה"א יתירה למה לי? ומשנינן: אי לא כתב אלא ובעל — היא נופה לה הוה אתיא בקל וחומר, דהוה אמינא: אמה העבריה תוכיח. **מה** ליבמה שכן זקוקה ועומדת — ואם תאמר: הלא אין מועיל לה זיקתה לענין כסף, ואם כן כל זה אבניס בקל וחומר, ונימא הכי: ומה ליבמה, שאף על פי שהיא זקוקה ועומדת — אין נקנית בכסף ונקנית בביאה, אשה שאינה זקוקה, ונקנית בכסף — אינו דין שנקנית בביאה? ולא יזיק לה מה שאינה זקוקה, דכי האי גוונא צריך לומר פרק "כיצד הרגל" (בבא קמא כה,א) דבעי לאוכחי התם דיקרן משלם בחצר הניזק נזק שלם מקל וחומר, דשן ורגל שפטורין ברשות הרבים — דזייקן ברשות הניזק נזק שלם, קרן שחייב ברשות הרבים חצי נזק — אינו דין שחייב ברשות הניזק נזק שלם. והקשה רבינו יצחק התם, דאיכא למיפרך: מה לשן ורגל דהזיקן מצוי, תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי. ומפרש רבינו יצחק התם: דלענין חיוב נזק שלם ברשות הניזק — לאו דומיא היא למיפרך מינה, שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב חצי נזק ברשות הרבים בקרן, וכל זה אשם בקל וחומר; ומה שן ורגל, שאף על פי שהזיקן מצוי, פטורין ברשות הרבים — חייבין ברשות הניזק נזק שלם, קרן שאף על פי שאין הזיקו מצוי, חייב ברשות הרבים חצי נזק — אינו דין שחייב בחצר הניזק נזק שלם? ונראה לרבינו יצחק דדחי פריך: שכן זקוקה ועומדת לביאה, כלומר: שעיקר מצותה להקים לאחיו שם, הילכך נקל לה להקנות בביאה יותר מאשה. והרב רבי אלעזר משונ"א פירש: שכן זקוקה ועומדת — שביאה זו אינה עושה אלא גזמרת קדושי ראשון, ומשום דאשכחן ביאה גזמרת — לא נאמר שתקנה תחלת קנין.

ומניין

הא אמרת כו' — ומאי תקשה ליה אי אשמועינן קרא בְּגֵר דאילונית דתיפוק ביה? **ותנא** מייתי ליה **מהכא** — קידושי כסף, דילפי להו רב יהודה דלעיל מ"אין כסף" נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון. **כי יקח איש אשה ובעלה** — והצריכה הכתוב גם לפוטרה מקיחה זו, כדבתב סיפא דקרא "והיה אם לא תמצא" וגו'. **ותלא דין הוא** — שתהא נקנית בכסף מקל וחומר, ולמה לי קרא? **שאינה נקנית בביאה** — אם מסרה ליה לביאה לשם שפחה — אינה שפחתו בכך. **נקנית בכסף** — כדכתיב "מכסף מקנתו" (ויקרא כה,נ). **זו שנקנית בביאה** — דילפי לקמן מ"ובעלה". **יבמה אינה נקנית בכסף** — ליבם להיות כאשתו, להוציאה בגט בלא חליצה. כדילפי לקמן (יד,א): "יבמה יבא עליה ויבמנה" — ביאה גומרת בה, ואין כסף גומר בה. **מעיקרא דדינא** — ממקום שאתה בא ללמוד, מדהיינו אמה העבריה, יש להשיב, ולהכי קאמר: מעיקרא דדינא פירכא, שהתשובה שהשיב בתוילה "יבמה תוכיח" — לאו מעיקרא דדינא אתיא, אלא ממקום אחר. **שכן יוצאה בכסף** — שפודה את עצמה בתוך שש שנים אם תרצה, כדכתיב (שמות כא) "והפדה". והואיל וכסף חשוב בה לפרוטרה — חשוב נמי לקנותה. **שאינה יוצאה בכסף** — כדנפקא לן מ"ספר כורתה", ואין דבר אחר כורתה". **ואיצטריך למיכתב יוצאה חנם** — למילף מיניה בדיליף ליעיל: יש כסף לאדון אחר. **היכא** דיהבה איהי לדידיה — כסף, וקדשתו. דאמרה ליה: התקרב לי. ליהוי קידושין — דביון דאשמועינן דכסף עביד אישות — מה לי כסף דידיה, מה לי כסף דידה? להכי הדר תנא קרא דזמנא אחריתי בהדיא: "כי יקח איש" ולא "כי תקח אשה לאיש". **שכן אין קנינה לשום אישות** — הלכך לא שייכא בה ביאה. **שכן זקוקה ועומדת** — לזה, מחמת קידושי המת, ואין ביאה באה אלא לגמור. אבל קנין דמעיקרא — לא.

שטר

שטר שאין פודין בו הקדשות — אם כתב לגזבר שטר על מעות פדיון הקדש — אין הקדישו פדוי, דבעינן "ונתן הכסף וקם לו". **ואי שטרא לחוד ואי שטרא לחוד** — בזה כתוב לשון בכיסה, וזה מפורש לשון יציאה. **ואי בכפה לחוד** — כשהוא נותנו מפרש על מנת מה הוא נותנו. **חד הוא** — אינו נזכר בתוכו אם להוציא אם להכניס. **קאי בניירשין ומנייין** שאף בשטר — ומקל וחומר דאמה העבריה שאין נקנית בביאה ונקנית בשטר ליכא למימר: חדא — משום דאמה גופה מדאיתקש לאדדא נפקא לן לקמן (סז,א), ואפילו לרב חסדא דיליף לה מ"לא תצא כצאת העבדים" אבל נקנית היא בקנין העבדים — איכא למיפך כדלעיל; שכן יוצאה בכסף. תעוד: דכיון דלרב חסדא אב כותבו — ליכא למילף באשה שאינה נקנית בזה הענין, שהבעל כותבו.

שכן פודין בו הקדשות ומעשר — ואם תאמר: כל זה אשים בקל וחומר: ומה כסף שאף על פי שפודין בו הקדש ומעשר ואינו מוציא — ואפילו הכי מבניס, שטר שאף על פי שאין פודין בו הקדש מוציא — אינו דין שיכניס? יש לומר: דחומרא הכתובה בפסוק אין להכניס בקל וחומר. דוראי חומרא של סברא ניתנה להשים בקל וחומר, אבל הבתובה — יש לנו לומר שהיא הגורמת מעלה. ואם תאמר: ונימא קל וחומר מקרקעות שאינן מוציאות — אפילו הכי מכניסות. פירוש: דאדם יכול לקדש אשה בקרקע, ואינה מתגרשת בקרקע. והתם ליכא למיפרך "שכן פודין בו הקדש"! ויש לומר, דאיכא למיפרך: מה לקרקע — שכן קונין מטלטלין אגבן, תאמר בשטר. ואם תאמר: מטלטלין יוכיחו, שאין קנין אגבן ואינן מוציאות ומכניסות — אף אני אביא שטר! ויש לומר: מה מטלטלין — שכן פודין בו הקדש.

מה הויה בכסף אף יציאתה בכסף — ולענין ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה אף יציאתה בביאה — שלהתרחק ממנה הוא מגרשה, ועוד: משום שמעא בה ערות דבר רגיל לגרשה, ואז יש לו לפרוש.

סניגור יעשה קטיגור — ואם תאמר: אם כן היכי קאמר לעיל: מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף, ודין הוא שתהא נקנית בכסף, אדרבה, גרעותא — דאין קטיגור נעשה סניגור! ויש לומר: דבאמה העבריה ליכא למימר הכי, לפי שמתחלה שאביה מוכרה לשפחות הוא מקבל הכסף מן האדון, אם כן, כשהוא רוצה לפדותה — דין הוא שיקבל האדון הכסף. אבל איש שמקדש אשה — הכל בא על ידו, בין הקידושין בין הגירושין, והתם שייך למיפרך: יאמרו כסף מכניס וכו'.

קאי בניירשין ממעט גירושין — ואין סברא לומר: קאי בכתיבה וממעט בכתיבה — דפשטא דקרא משמע שבא לומר דוקא בכתיבה, דקאמר "אם לא תמצא חן בעיניו וכתב להּ", משמע — דוקא בזה הענין.

על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה גט — פירש בקונטרס: שכל ימיה נאגדת לקיים תנאי זה מתחלה. ואם תאמר: אמאי לא אמר דהני גט, שהרי אם מת אביה — יכולה היא ליכנס לבית, ושוב אינה נאגדת בו. דלאחר מיתת אביה לא חשיב "בית אביה", כדאמרינן בנדרים (מו,א): קונם לביתך שאיני נכנס, מת או מכרו — מותר! ויש לומר: "בית אביה" קרוים כל זימני

1 שטר שאין פודין בו הקדשות — אם כתב לגזבר שטר על מעות פדיון הקדש — אין
2 הקדישו פדוי, דבעינן "ונתן הכסף וקם לו". **ואי שטרא לחוד ואי שטרא לחוד** — בזה
3 כתוב לשון בכיסה, וזה מפורש לשון יציאה. **ואי בכפה לחוד** — כשהוא נותנו מפרש על
4 מנת מה הוא נותנו. **חד הוא** — אינו נזכר בתוכו אם להוציא אם להכניס. **קאי בניירשין**
5 **ומנייין** שאף בשטר — ומקל וחומר דאמה העבריה שאין נקנית בביאה ונקנית בשטר ליכא
6 למימר: חדא — משום דאמה גופה מדאיתקש לאדדא נפקא לן לקמן (סז,א),
7 ואפילו לרב חסדא דיליף לה מ"לא תצא כצאת העבדים" אבל נקנית היא בקנין העבדים —
8 איכא למיפך כדלעיל; שכן יוצאה בכסף. תעוד: דכיון דלרב חסדא אב כותבו — ליכא למילף
9 באשה שאינה נקנית בזה הענין, שהבעל כותבו.
10 **שכן** פודין בו הקדשות ומעשר — ואם תאמר:
11 כל זה אשים בקל וחומר: ומה כסף שאף
12 על פי שפודין בו הקדש ומעשר ואינו מוציא —
13 ואפילו הכי מבניס, שטר שאף על פי שאין פודין
14 בו הקדש מוציא — אינו דין שיכניס? יש לומר:
15 דחומרא הכתובה בפסוק אין להכניס בקל וחומר.
16 דוראי חומרא של סברא ניתנה להשים בקל
17 וחומר, אבל הבתובה — יש לנו לומר שהיא
18 הגורמת מעלה. ואם תאמר: ונימא קל וחומר
19 מקרקעות שאינן מוציאות — אפילו הכי מכניסות.
20 פירוש: דאדם יכול לקדש אשה בקרקע, ואינה
21 מתגרשת בקרקע. והתם ליכא למיפרך "שכן פודין
22 בו הקדש"! ויש לומר, דאיכא למיפרך: מה לקרקע
23 — שכן קונין מטלטלין אגבן, תאמר בשטר. ואם
24 תאמר: מטלטלין יוכיחו, שאין קנין אגבן ואינן
25 מוציאות ומכניסות — אף אני אביא שטר! ויש
26 לומר: מה מטלטלין — שכן פודין בו הקדש.
27 **מה** הויה בכסף אף יציאתה בכסף — ולענין
28 ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה אף
29 יציאתה בביאה — שלהתרחק ממנה הוא מגרשה,
30 ועוד: משום שמעא בה ערות דבר רגיל לגרשה,
31 ואז יש לו לפרוש.
32 **סניגור** יעשה קטיגור — ואם תאמר: אם כן
33 היכי קאמר לעיל: מה לאמה העבריה
34 שכן יוצאה בכסף, ודין הוא שתהא נקנית בכסף,
35 אדרבה, גרעותא — דאין קטיגור נעשה סניגור!
36 ויש לומר: דבאמה העבריה ליכא למימר הכי, לפי
37 שמתחלה שאביה מוכרה לשפחות הוא מקבל
38 הכסף מן האדון, אם כן, כשהוא רוצה לפדותה —
39 דין הוא שיקבל האדון הכסף. אבל איש שמקדש
40 אשה — הכל בא על ידו, בין הקידושין בין
41 הגירושין, והתם שייך למיפרך: יאמרו כסף מכניס
42 וכו'.
43 **קאי** בניירשין ממעט גירושין — ואין סברא
44 לומר: קאי בכתיבה וממעט בכתיבה —
45 דפשטא דקרא משמע שבא לומר דוקא בכתיבה,
46 דקאמר "אם לא תמצא חן בעיניו וכתב להּ",
47 משמע — דוקא בזה הענין.
48 **על** מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה
49 גט — פירש בקונטרס: שכל ימיה נאגדת
50 לקיים תנאי זה מתחלה. ואם תאמר: אמאי לא
51 אמר דהני גט, שהרי אם מת אביה — יכולה היא
52 ליכנס לבית, ושוב אינה נאגדת בו. דלאחר מיתת
53 אביה לא חשיב "בית אביה", כדאמרינן בנדרים
54 (מו,א): קונם לביתך שאיני נכנס, מת או מכרו —
55 מותר! ויש לומר: דבית אביה קרוים כל זימני

1 וּמִנַּיִן שֶׁאַף בִּשְׁטָר? וְדִין הוּא: וּמָה כֶּסֶף שֶׁאֵין מוֹצִיא
2 - מַכְנִיס, שְׁטָר שֶׁמּוֹצִיא - אֵינוֹ דִּין שֶׁמַּכְנִיס? - מָה
3 לְּכֶסֶף שֶׁכֵּן פּוֹדִין בּוֹ הַקְּדָשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, תֹּאמַר שְׁטָר
4 שֶׁאֵין פּוֹדִין בּוֹ הַקְּדָשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, דִּכְתִיב "וְנָתַן
5 הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ"! אָמַר קְרָא "וְיָצְאָה וְהָיְתָה" - מְקַשׁ
6 הֶוְיָה לִיצִיאָה, מָה יְצִיאָה בִּשְׁטָר - אַף הֶוְיָה נַמִּי
7 בִּשְׁטָר. - וְאִקְּשׁ נַמִּי יְצִיאָה לַהֶוְיָה, מָה הֶוְיָה בְּכֶסֶף -
8 אַף יְצִיאָה בְּכֶסֶף! - אָמַר אַבַּיֵי: יֹאמְרוּ: כֶּסֶף מַכְנִיס
9 כֶּסֶף מוֹצִיא, סַנֵּיגוֹר יֵעָשֶׂה קַטֵּיגוֹר? - אִי הָכִי, שְׁטָר
10 נַמִּי יֹאמְרוּ: שְׁטָר מוֹצִיא שְׁטָר מַכְנִיס, קַטֵּיגוֹר יֵעָשֶׂה
11 סַנֵּיגוֹר? - מִילֵּי דְּהַאי שְׁטָרָא לְחוּד, וּמִילֵּי דְּהַאי
12 שְׁטָרָא לְחוּד. - הָכָא נַמִּי - הַאי כַּסְּפָא לְחוּד וְהַאי
13 כַּסְּפָא לְחוּד! - טִיבְעָא מִינָא חַד הוּא. רָבָא אָמַר:
14 אָמַר קְרָא "וְכָתַב לָהּ" - בִּכְתִיבָה מִתְגָּרֶשֶׁת וְאֵינָהּ
15 מִתְגָּרֶשֶׁת בְּכֶסֶף. - וְאֵימָא: בִּכְתִיבָה מִתְגָּרֶשֶׁת וְאֵינָהּ
16 מִתְקַדֶּשֶׁת בְּכִתְיבָה! - הָא כְּתִיב "וְיָצְאָה וְהָיְתָה"
17 מְקַדֶּשׁ וכו'. - וּמָה רְאִיתָ? - מְסַתַּבְּרָא: קַאֵי בְּנִירוּשִׁין
18 - מִמְּעַט גֵּירוּשִׁין, קַאֵי בְּגֵירוּשִׁין וּמִמְּעַט קִידּוּשִׁין?!
19 וְלִרְבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָפִיק לֵיהּ לְהַאי קְרָא לְדָרְשָׁא
20 אַחֲרִינָא, שֶׁאֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת בְּכֶסֶף מִנָּא לֵיהּ? - אָמַר
21 קְרָא "סֵפֶר כְּרִיתֻת" - סֵפֶר כּוֹרְתָהּ, וְאֵין דָּבָר אַחֵר
22 כּוֹרְתָהּ. וְרַבָּנָן: הַאי "כְּרִיתֻת" מַאי עֲבֵדֵי לֵיהּ? -
23 מִיבְּעֵי לֵיהּ לְדָבָר הַפּוֹרֵת בֵּינוֹ לְבֵינָהּ. כְּדְתַנְיָא: "הֲרֵי
24 זֶה גִּיטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּשְׁתֵּי יַיִן" "עַל מְנָת שֶׁלֹּא
25 תְּלִכִי לְבֵית אָבִיךְ לְעוֹלָם" - אֵין זֶה כְּרִיתוּת. "כָּל

26 שְׁלֹשִׁים יוֹם" - הֲרֵי זֶה כְּרִיתוּת - וְרִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מִ"כְּרֵת" "כְּרִיתֻת" קָא נָפְקָא לֵיהּ. -
27 וְרַבָּנַן: "כְּרֵת" "כְּרִיתֻת" לָא מַשְׁמַע לְהוּ. חֲדָא מֵהָדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חֲדָא מַתַּרְתֵּי! - הֵי
28 תֵּיתֵי? לָא לֵיכְתּוֹב רַחְמָנָא בִּשְׁטָר וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן הֲנָאָתָן מְרוּבָּה. לָא נֵיכְתּוֹב
29 רַחְמָנָא בְּבֵיאָה וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן קְנָיָנָן מְרוּבֶּה. לָא נֵיכְתּוֹב רַחְמָנָא בְּכֶסֶף וְתֵיתֵי
30 מֵהָנָךְ - מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן יָשְׁנָן בְּעֵל כָּרְחָהּ, וְכִי תֵּימָא: כֶּסֶף נַמִּי בְּעֵל כָּרְחָהּ - בְּאִמָּה הָעִבְרִיָּה -
31 בְּאִישׁוּת מִיהָא לָא אִשְׁתַּחַן. אָמַר רַב הוּנָא: חוּפָּה קוֹנָה מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה כֶּסֶף שֶׁאֵינוֹ מַאֲכִיל
32 בִּתְרוּמָה - קוֹנֶה, חוּפָּה שֶׁמַּאֲכֶלֶת בִּתְרוּמָה - אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּקְנֶה? - וְכֶסֶף אֵינוֹ מַאֲכִיל? וְהָאָמַר
33 עוּלָּא: דִּבְרֵי תוֹרָה אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן
34 כַּסְפּוֹ" - וְהָאֵי קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא. וּמָה טַעַם אָמְרוּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת - גְּזֵירָה שָׁמָא יְמַזְגוּ לָהּ כּוֹס
35 בְּבֵית אָבִיהָ וְתִשְׁקֶנּוּ לַאֲחוֹתָהּ וְלַאֲחוֹתָהּ: - אֶלָּא פְּרִיךְ הָכִי: וּמָה כֶּסֶף שֶׁאֵינוֹ גּוֹמֵר - קוֹנֶה,

חופה

חלציו של אביה אף על גב שמת, כדתניא (בראשית לח) גבי תמר "שבי אלמנה בית אביך" אף על פי שמת אביה, כדמוכח קראי. **ורבי** יוסי הגלילי מ"כרת" "כריתות" נפקא — תימא: דבפרק "המגרש" (גיטין פג,ב) קאמר על רבנן דרבי אליעזר בן עזריה — "כרת" "כריתות" לא דרשי, ורבי יוסי הגלילי בבלל דרבנן, והכא אמר דרבי יוסי הגלילי דרש "כרת" "כריתות"! ויש לומר: דלא קאמר לא משמע להו, אלא דלא דרשי. פירוש, להוה דרשא דהתם, דמיבעי להו לדרשא דהכא. **שכן** ישנן בעל כרחה — פירש בקונטרס: ביאה בימבמ, שטר בגרושין, כסף באמה העבריה. וקשה לרבינו חם: אם זה חשוב בעל כרחה מה שהאב מוכר את בתו בעל כרחה — אם כן מאי קאמר רב הונא לקמיה: כסף באישות מיהא לא אשבחן בעל כרחה. הלא האב מקדש בתו קטנה בכסף בעל כרחה! ואומר רבינו חם: כיון דאב במקום בתו קאי — אין זה חשוב בעל כרחה, כיון שהוא מדעתו של אב. ואם תאמר: אם כן, היכי קאמר: כסף נמי איתא באמה העבריה בעל כרחה? הרי אב מוכרה מדעתו! ויש לומר, דהכי פריך: כסף איתא באמה בעל כרחה, כגון שהאדון מייעד את העבריה בכסף מקנתה בעל כרחו של בת. דהא דאמר לקמן (יט,א) "אשר לא יעדה" — שצריך לייעדה — לא שצריך לעשות מרצונה, אלא שצריך להודיעה שלשם קידושין מייעדה. ואף על גב דאמר לקמן: באישות מיהא לא אשבחנא, דבני דאי גוונא שמייעד הוי אישות, מכל מקום, בתחילה לא בא הכסף בשביל אישות. ויש מיישבים פירוש הקונטרס: דוראי זה קרוי בעל כרחה — מבירה של אמה העבריה, שחוב הוא לה. ואם היתה בת דעת — לא היתה מתרצית. אבל קידושי קטנה — לאו חוב הוא לה כמו מכירה, וסופה עומדת לינשא. אם היתה בת דעת — היתה מתרצית, ולא חשיב על כרחה.

חופה

חופה שגומרת אינו דין שתקנה — ואם תאמר: נימא "דיו" אסוף דינא? דמהיכא מייתית דחופה קונה, משום דגומרת — דיו לבא מן הדין להיות כנדון; מה להלן אחר כסף — אף כאן לאחר כסף; ויש לומר: דאתיא כרבי טרפון, דאמר (בבא קמא כה,א): הזיכה דמיפריך קל וחומר לא אמר "דיו". והכא אי אמר "דיו" — מיפריך קל וחומר, דלאחר כסף לא אינטריך. ואם תאמר:

לדידך, דאמר דחופה אינה קונה — נימא דכסף גומר אחר כסף מקל וחומר דחופה; מה חופה שאינה קונה — גומרת, כסף שקונה — אינו דין שיגמור? ויש לומר: דלא מצי לאוכוחי שיגמור אלא אחר כסף בחופה, ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף? **אף** אני אביא חופה שקונה בעלמא ושקונה בחופה כאן. מה להצד השוה שבהן שכן קונין בעל כרחה — ואף על פי שמוסר בתו הקטנה לחופה בעל כרחה, כיון דבמקום בתו קאי — לא חשיב בעל כרחה. ואם תאמר: אבתי אשכחנא חופה בעל כרחה, דייעוד לאו נישואין עשה, ונמצא שאחר ייעוד כונסה האדון לחופה על כרחו דאב! ויש לומר: אף על פי שהייעוד יכול לעשות בעל כרחו דאב — החופה צריך לעשות מדעת.

ורב הונא כסף באישות מידא לא אשכחנא בעל כרחה — אף על פי שהאב מקדש בתו קטנה בעל כרחה, מכל מקום, של בעל הוא שהרי נהנה מדעת האב — לא קרי בעל כרחה, כדפרישית. ועוד: בחופה נמי אשכחנא כי האי גוונא (כתובות מז,א) שהאב מוסר את בתו קטנה לחופה. **הא** נתן הוא ואמרה היא כו' — משה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא — משום דלא פסיקא ליה, דפעמים מקודשת, באדם חשוב, כדאמר לקמן (קדושין ז,א).

הא לאו הכי לא אלמא קסבר ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים — ואם תאמר: אמאי לא משני דלעולם הוויין ידים, והתם דקאמר "אוהא" — אפילו ידים שאין מוכיחות לא הוויין, דידלמא "אוהא בתענית" קאמר! ויש לומר: דיפני משמע "אוהא" לשון נזירות מלשון תענית, ד"אוהא" משמע מיד, ופעמים שאבל ולא מצי למימר "אוהא בתענית" עד למחר. אבל גבי נזירות — מיד יכול להתחיל נזירותו אם ירצה. **הכא** במאי עסקינן דאמר לי' — משמע דמסיק הבא לשמואל דידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים. ותימה: בריש מסכת נדרים (ב,א) אמר: האומר לחבירו "מודרני ממך" "מופרשני ממך" "מרוחקני ממך" "שאיני אוכל לך" "שאיני טועם לך" — אסור. וקאמרינן עלה בגמרא (שם ד,ב), אמר שמואל: בבובל עד שיאמר "שאיני אוכל לך" "שאיני טועם לך". ומסיק: מאי טעמא — דילמא "מודרני ממך" — דלא משתעינא בהדך משמע, "מופרשני ממך" — דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע, "מרוחקני" — דלא קאימנא בארבע אמות דילך משמע. ופריך (שם ה,ב): לימא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים? ומשני: שמואל מוקי מתניתין ברבי יהודה, דאמר: ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים. ומדקאמר: שמואל מוקי למתניתין ברבי יהודה — מכלל דאיהו לא סבירא ליה כוותיה, אלא סבירא ליה דהוויין ידים! ואין לפרש דשמואל מוקי למתניתין ברבי יהודה וסבר ליה כוותיה, מדאמר בתר הכי: ומאי דוחקיה דשמואל לאוקמא מתניתין ברבי יהודה? ומאי קשיא? אנאי דחזיק ומוקי מתניתין ברבי יהודה — משום דסבר ליה כוותיה, לכך מוקי ברבי יהודה. ועוד: דאמר בגיטין (פה,א): גופו של גט — הרי את מותרת לכל אדם. רבי יהודה אומר:

"ודן

חוּפָּה שֶׁגּוֹמֶרֶת אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּקָּנֶה? מַה לְּכֶסֶף - שֶׁכֵּן פּוֹדִין בּוֹ הַקְּדָשׁוֹת וּמַעֲשַׂר שֵׁנִי, - בֵּיאָה תּוֹכִיחַ. - מַה לְּבֵיאָה שֶׁכֵּן קוֹנָה בִּיבָמָה, - כֶּסֶף יוֹכִיחַ. וְחָזַר הַדִּין; לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן: שֶׁקּוֹנִין בְּעַלְמָא וְקוֹנִין כָּאן. אַף אֲנִי אָבִיא חוּפָּה - שֶׁקּוֹנָה בְּעַלְמָא וְקוֹנָה כָּאן. - מַה לְּצַד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁכֵּן הַנַּאַתָן מְרוֹפָּד, - שְׁטָר יוֹכִיחַ. - מַה לִּשְׁטָר - שֶׁכֵּן מוֹצִיא בִּבְעָלָא יִשְׂרָאֵל, - כֶּסֶף יוֹכִיחַ. וְחָזַר הַדִּין; לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁקּוֹנִין בְּעַלְמָא וְקוֹנִין כָּאן. אַף אֲנִי אָבִיא חוּפָּה - שֶׁקּוֹנָה בְּעַלְמָא וְקוֹנָה כָּאן. - מַה לְּהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁכֵּן יֶשְׁנָן בְּעַל בְּרָכָה! וְרַב הוּנָא: כֶּסֶף מִיבָּא בְּאִישׁוּת לָא אַשְׁכַּחַן בְּעַל בְּרָכָה. אָמַר רָבָא: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר; חָדָא - דְּ"שָׁלֹשׁ" תָּנֵן וְ"אַרְבַּע" לָא תָּנֵן. וְעוֹד: כְּלוּם חוּפָּה גּוֹמֶרֶת - אֶלָּא עַל יְדֵי קִידּוּשִׁין, וְכִי גָּמְרִינַן חוּפָּה שֶׁלֹּא עַל יְדֵי קִידּוּשִׁין מֵחוּפָּה שֶׁעַל יְדֵי קִידּוּשִׁין? - אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הָא דְּקָאָמַרְתְּ: "שָׁלֹשׁ" תָּנֵן וְ"אַרְבַּע" לָא תָּנֵן - תַּנָּא, מִילְּתָא דְּכְתִיבָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי, מִילְּתָא דְּלָא כְּתִיבָא בְּהֶדְיָא - לָא קָתָנֵי. וּדְקָאָמַרְתְּ: כְּלוּם חוּפָּה גּוֹמֶרֶת אֶלָּא עַל יְדֵי קִידּוּשִׁין - רַב הוּנָא נָמֵי הָכִי קָאָמַר: וּמַה כֶּסֶף שֶׁאֵינוֹ גּוֹמֵר אַחַר כֶּסֶף - קוֹנֶה, חוּפָּה שֶׁגּוֹמֶרֶת אַחַר כֶּסֶף - אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּקָּנֶה? תָּנוּ רַבָּנָן: כֵּיצַד בְּכֶסֶף? נָתַן לָהּ כֶּסֶף אוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף, וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי" "הֲרֵי אַתְּ מְאוֹרָסֶת לִי" "הֲרֵי אַתְּ לְאִישׁ" - הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת. אֲבָל הִיא שֶׁנָּתְנָה, וְאָמְרָה הִיא "הֲרֵינִי מְקוּדֶּשֶׁת לְךָ" "הֲרֵינִי מְאוֹרָסֶת לְךָ" "הֲרֵינִי לְאִישׁ" - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא: מַעֲמָא - דְּנָתַן הוּא וְאָמַר הוּא, הָא נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל הִיא שֶׁנָּתְנָה לוֹ וְאָמְרָה הִיא - לָא הָוֵי קִידּוּשִׁין. מַעֲמָא - דְּנָתְנָה הִיא וְאָמְרָה הִיא, הָא נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא - הָוֵי קִידּוּשִׁין! - רֵישָׁא - דַּוְקָא, סֵיפָא - כְּדִי נָפְקָה. - וְתֵנִי סֵיפָא מִילְּתָא דְּסָתְרָא לָהּ לְרֵישָׁא?! - אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: נָתַן הוּא וְאָמַר הוּא - פְּשִׁיטָא דְּהָוֵי קִידּוּשִׁין, נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא - נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנָּתְנָה הִיא וְאָמְרָה הִיא, וְלָא הָוֵי קִידּוּשִׁין. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: נָתַן הוּא וְאָמַר הוּא - מְקוּדֶּשֶׁת. נָתְנָה הִיא וְאָמְרָה הִיא - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא - סְפֵיקָא הִיא, וְהֵישְׁנֵן מִדְּרַבָּנָן. אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּקִידּוּשִׁין; נָתַן לָהּ כֶּסֶף וְשָׁוֶה כֶּסֶף, וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת" "הֲרֵי אַתְּ מְאוֹרָסֶת" "הֲרֵי אַתְּ (לִי) לְאִינְתּוּ" - הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת. "הֲרֵינִי אִישֵׁךְ" "הֲרֵינִי בַּעֲלַיִךְ" - "הֲרֵינִי אֲרוּסָתְךָ" - אֵין כָּאן בֵּית מֵיחוּשׁ. וְכֵן בְּגִירוּשִׁין; נָתַן לָהּ וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מְשֻׁלַּחַת" "הֲרֵי אַתְּ מְגוֹרֶשֶׁת" "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם" - הֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת. "אֵינִי אִישֵׁךְ" "אֵינִי בַּעֲלַיִךְ" "אֵינִי אֲרוּסָתְךָ" - אֵין כָּאן בֵּית מֵיחוּשׁ. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: לְמֵימְרָא דְּסָבַר שְׁמוּאֵל יָדַיִם שֶׁאֵין מוֹכִיחוֹת הָוְיִין יָדַיִם? וְהָתְנַן: הָאוֹמֵר "אֲהָא" - הֲרֵי זֶה נָזִיר. וְהֵיכָן בָּהּ: וְדִילְמָא "אֲהָא בְּתַעֲנִית" קָאָמַר? וְאָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁהָיָה נָזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו. מַעֲמָא - דְּנָזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו, הָא לָאו הָכִי - לָא! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן דַּאֲמַר "לִי". - אִי הָכִי מַאי קָמְשַׁמַע לָן? - הֲנִי

לישני

אף אני אביא חופה שקונה בעלמא — שגומרת ליורשה ולהפרש נדרים, יקנה נמי כאן בלא אירוסין. שכן ישנן בעל כרחה — שקונה בעלמא; ושטר בגירושין, וכסף באמה העבריה. **כסף באישות מיהא לא אשכחן בעלמא בעל כרחה** — ואפילו הכי קונה כאן, ואף על כרחה. כגון אב מקבל קידושין לבת קטנה, **אף אני אביא חופה.** **שתי תשובות בדבר** — להא דאמרת: חופה קונה בלא כסף, ועוד בלום **חופה גומרת** — דקאמרת: חופה שגומרת בו' וכיון שאינה גומרת אלא לאחר קידושין — היאך אתה בא לדון חופה שלא על ידי קידושין מחופה שעל ידי קידושין? **הרי את מקודשת לי** — או "הרי את מאורסת לי". **ותנא סיפא מילתא דסתרא לרישא** — בתמיה: וכי אמרינן בכל דוכתא "בדי נסבה" — מידי דלא איצטריך למיתניה ותנייה בבדי. אבל סיפא דסתרא לרישא — לא תני תנא. **הכי קאמר** — סיפא: אבל שינה ממה שאמרנו, כגון שנתן הוא ואמרה היא — נעשה כאילו נתנה היא ואמרה היא ואינה מקודשת, דבענין "כי יקח איש". **נתן הוא** — דמי ל"כי יקח איש". **ואמרה היא** — דמי לתקח אשה לאיש. וחיישינן מדרבנן — שאם בא אחר וקידשה גט משניהם, שמא לא היו של הראשון קידושין וחלו קידושי שני. או שנמא של ראשון קידושין, ולא של שני. בקידושי נתן לה כו' — משום דקא בעי למימר סיפא בגירושין "נתן לה כו' נקט כי האי לישנא (נתן). **הרי את מקודשת** — ולא גרסינן "לי". **אין כאן בית מיחוש** — אין כאן אפילו ספק קידושין, ד"כי יקח" כתיב, ולא שיקח עצמו לה. ודגירושין אין כאן בית מיחוש — אף לפוסלה לכהונה. **ידים שאין מוכיחות** — בית יד, אחיזת הדבר, אף על פי שאינו מוכיח אחיזת לשון גמור, כי הבא, דקאמר "הרי את מקודשת" ולא קאמר למאן. **הויין ידים** — ואמר דלדידיה קדשה. **אהא** — אהיה. **שהיה נזיר עובר לפניו** — דוגמי' אף אני כזה קאמר, אלמא בעינן הוכחה.

לישני בתראי — דקאמר בהו "אין בית את מיחוש" בין דקידושין בין דגירושין. ליתנינהו **בהדא** — למה לי למיתני "מקודשת" "מקודשת" — לשון "והיו לבשר אחד" (בראשית ב). **מיעדת** — לשון "אשר לא יעדה" (שמות כא) שהוא לשון קידושין באמה העברית. **עוריתי נגדתי** — לשון "אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב) **סגוריתי** — לשון "ויסגור בשר" (שם). **עצויתי** — לשון עצרת, שתהא נאספת עמי לבית. ורבותי אמרו לשון "כי אשה עצורה לנו" (שמואל א, כא). ולא נזדרא, דהדהוא — עצורה ממנו קאמר. דהא אחימלך אמר לו לדוד "אם נשמרו הנערים אך מאשה", ודוד אהדר ליה "אשה עצורה לנו" והננו טהורים. ויהודה ועוד **לקרא** — וכי המקרא צריך סיוע ממנהג ביהודה?! שכן **ביהודה כו'** — אבל מקרא ליכא למילף, דהדוה יחוד בעלמא הוא, שהרי בשפחה כנענית הכתוב מדבר, שאין קידושין תופסין בה. ומעיקרא הוה סלקא דעתיה במאן דאמר בגיטין (מג,א): בחציה שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר, דשייכי בה צד קידושין. **במאי עסקינן** — בהנך לישני דקא מיבעיא לן אי הוו קידושין או לא, היכי דמי? אי בשאין מדבר עמה קודם לכן על עיסקי קידושין, וכן בהנך לישני דגירושין שלא היה מדבר עמה על עסק גיטה. **מנא ידעה כו'** — כלומר, אפילו הוו הנך לישני לשון קידושין היכי מקשא? הא לא ידעה מאי קאמר לה, שתתרצה להתקדש לו! **ואלא במדבר** — מה לי אי לא הוה לשון קידושין, אפילו לא אמר לה מידי נמי, אלא שנתן לה קיימא לן דהוו קידושין, כרבי יוסי. **גיטה וקידושיה** — או גיטה או קידושיה. **הכי נמי** — דמקדשה כרבי יוסי, דאמרינן: מסתמא לשם קידושין נתן, והיא קבלתם לכך. אבל השתא דפריש הנך לישני, אם לשון קידושין הן — נתקדשה, ואם לשון לבוא לעשות מלאכתו הם — הרי גילה בדעתו שאינו חפץ לקדשה עכשיו. **והוא שעסוקין כו'** — הא דקאמר רבי יוסי דיו — והוא שהיו עסוקים בדיבור עיסקי קידושיהן עד שעת נתינה. **מנא ידעה** — כיון דבשעת נתינה לא עסוקין בדיבור הקידושין, מנא ידעה שלשם קידושין הוא נותנם לה שתתרצה? ואף על פי שדברו כבר בבך — הרי פסקו אותו עסק. **מענין לעניין** — שפסקו מלדבר בקידושין ממש, והיו מדברים בדברים אחרים. ומיהו, לדבר צרכי זיווגם היה. כמו: במה יש לך נדוניא, וכמה שדות יש לך להתפרנס מהם. **בשביב** ניסין — בהלכותיהן. **לא יהא לו** עסק **עמהן** — להיות דיין בדבר. שמא יתיר איסור ערוה, והוו עיוות שאינו יכול לתקן. **אפילו לא שמיע ליה** — הא דהלכה כרבי יוסי, נימא נמי דלא יהא לו עסק עמהם. בלומר, מי שביהא הא או לא שביהא שידא אדם נותן גט או קידושין לאשה ואינו מפרש? **וכן בגירושין** — כמו: אמר מר וכן בגירושין כו'. **פשיטא** — בניחותא.

לא

לִישָׁנֵי בְּתָרֵאי קָא מַשְׁמַע לָן; הָכָא בְּתִיב: "כִּי יִקַּח" - וְלֹא שֶׁיִּקַּח אֶת עַצְמוֹ, וְהָכָא בְּתִיב "וְשִׁלְּחָהּ" - וְלֹא שֶׁיְּשַׁלַּח אֶת עַצְמוֹ. תָּנוּ רַבָּנָן: "חֲרֵי אַתְּ אִשְׁתִּי", "חֲרֵי אַתְּ אֲרוּסְתִּי", "חֲרֵי אַתְּ קְנוּיָה לִי" - מְקוּדֶּשֶׁת. "חֲרֵי אַתְּ שֶׁלִּי", "חֲרֵי אַתְּ בִּרְשׁוּתִי", "חֲרֵי אַתְּ זְקוּקָה לִי" - מְקוּדֶּשֶׁת. וְלִיתְנִינְהוּ בִּיהוּדָה בְּחָדָא! תָּנָא תְּלָת תְּלָת שְׁמָעֲנְהוּ וְגָרְסִינְהוּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: "מְיוּחֶדֶת לִי" מַהוּ? "מְיוּעֶדֶת לִי" מַהוּ? "עֲוָרְתִי" מַהוּ? "נֶגְדְתִי" מַהוּ? "עֲצָרְתִי" מַהוּ? "צְלַעְתִי" מַהוּ? "סְגַרְתִי" מַהוּ? "תַּחְתַי" מַהוּ? "תְּפוּשָׂתִי" מַהוּ? "לְקוּחָתִי" מַהוּ? פְּשׁוֹט מֵיהָא חֲדָא, דְּתָנְיָא: הָאוֹמֵר "לְקוּחָתִי" - הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה". אִיבַּעְיָא לְהוּ: "חֲרוּפָתִי" מַהוּ? תָּא שְׁמַע: דְּתָנְיָא, הָאוֹמֵר "חֲרוּפָתִי" מְקוּדֶּשֶׁת, שֶׁכֵּן בְּיהוּדָה קוֹרִין לָאֲרוּסָה חֲרוּפָה. - וְיהוּדָה הֲוָיָא רוּבָא דְּעָלְמָא?! - הָכִי קָאָמַר: הָאוֹמֵר "חֲרוּפָתִי" - מְקוּדֶּשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִיא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ", וְעוֹד: בִּיהוּדָה קוֹרִין לָאֲרוּסָה חֲרוּפָה. - וְיהוּדָה וְעוֹד לִקְרָא?! - אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: הָאוֹמֵר "חֲרוּפָה" בִּיהוּדָה - מְקוּדֶּשֶׁת, שֶׁכֵּן בִּיהוּדָה קוֹרִין לָאֲרוּסָה חֲרוּפָה. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּשֶׁאֵין מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ - מִנָּא יָדְעָה מַאי קָאָמַר לָהּ? וְאֶלָּא בְּמְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ - אַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר לָהּ נַמִּי, דְּתַנְיָן: הָיָה מְדַבֵּר עִם אִשָּׁה עַל עִסְקֵי גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ, וְנָתַן לָהּ גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ, וְלֹא פֵּרֵשׁ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דַּיּוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְפָרֵשׁ. וְאָמַר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי - אָמְרִי: לְעוֹלָם בְּמְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָכִי נַמִּי. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּיָהֵיב לָהּ וְשָׁתֵיק - הָכִי נַמִּי. לִישָׁנֵי. וְהָכִי קָא מִיבָּעֵי לֵיהּ: הֲנֵי לִישָׁנֵי, לְקִידּוּשֵׁי קָאָמַר לָהּ, אוֹ דִילְמָא לְמִלְאָכָה קָאָמַר לָהּ? - תֵּיקוּ. גּוּפָא, הָיָה מְדַבֵּר עִם הָאִשָּׁה עַל עִסְקֵי גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ, וְנָתַן לָהּ גִּיטָּה וְקִידּוּשֶׁיהָ וְלֹא פֵּרֵשׁ, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דַּיּוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְפָרֵשׁ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁעֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: וְהוּא שֶׁעֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. כְּתָנָּא, רַבִּי אוֹמֵר: וְהוּא שֶׁעֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן, רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. - וְאִי לָאו דַּעֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן מִנָּא יָדְעָה מַאי קָאָמַר לָהּ? - אָמַר אַבַּיי: מַעֲנֶין לְעִנְיָן בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ רַב יִימָר לְרַב אָשֵׁי: וְאִלָּא הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּטִיב גִּיטִּין וְקִידּוּשִׁין לֹא יֵהָא לוֹ עֶסֶק עִמָּהֶם, אֲפִילּוּ לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ הָא דְּרַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל? - אָמַר לֵיהּ: אִין הָכִי נַמִּי. וְכֵן בְּגִירוּשִׁין, נָתַן לָהּ גִּיטָּה וְאָמַר לָהּ "חֲרֵי אַתְּ מְשׁוּלַּחַת", "חֲרֵי אַתְּ מְגוֹרֶשֶׁת", "חֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם" - חֲרֵי הִיא מְגוֹרֶשֶׁת. פְּשִׁיטָא, נָתַן לָהּ גִּיטָּה וְאָמַר לָהּ לְאִשְׁתּוֹ "חֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין" לֹא

"ודן די יהוי ליכי מינאי" — הוא גופו של גט. ופליגי רבנן עליה, ושמואל סבר ברבנן! ויש לומר: ד"חרי את מקודשת" ולא אמר "לי" — לא משמע כלל דמקודשת לי קאמר, דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו, וידים שאין מוכיחות כלל כי הני — ודאי קאמר שמואל לה דיוין ידים, אבל בהאי דנדרים — הוו מוכיחות טפי. וכן ההוא דכותב טופסי ניטין — הוו מוכיחות, דאין אדם מגרש אשת חבירו. אך בריש מסכת נזיר (ב,ב) יש ספרים דגרסי: האומר "אהא" — הרי זה נזיר. אמר שמואל: והוא שהיה נזיר עובר לפניו. וקא אמר: לימא דקסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. אין, משום הכי כי נזיר עובר לפניו — הוי ידים מוכיחות, ומהני. אבל אין נזיר עובר לפניו — הוי ידים שאין מוכיחות, ולא מהני. ואית ספרים דגרסי: לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים, ומשני: עובר לפניו הויין ידים שאין מוכיחות, לכל הפחות, אבל אין עובר לפניו — אפילו שאין מוכיחות לא הוי.

עצורתי מהו — פירש בקונטרס: לשון עצרת, שתהא נאספת עמי בבית. ורבותי מפרשים: לשון "כי אשה עצורה לנו". ולא נזדרא, דהדוה — עצורה ממנו קאמר, דהא אחימלך אמר לו לדוד "אם נשמרו הנערים אך מאשה" ודוד אהדר ליה "אשה עצורה לנו" והננו טהורים, עד כאן לשונו. ורבינו יצחק מיישב לישנא דקרא בפירוש רבותיו, דהכי פירושו: כי אשה שהיתה אצלנו — מתמול שלשום היה זה, אבל עכשיו אנחנו טהורים. וניחא, דכל אלו הלשונות השתא לישנא דקרא.

משום שנאמר והיא שפחה נחרפת לאיש — וסבר דקרא מיירי בחציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי, וכמאן דאמר ב"השולחן" (ניטין מג,א) דקידושין תופסין בה.

שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה — ודוקא ביהודה, אבל בעלמא לא, דקסבר דבשפחה כנענית הכתוב מדבר, שאין קידושין תופסין בה. **לא** יהא לו עסק עמהן — פירש בקונטרס: לא יהא דיין בדבר, שמא יתיר איסור ערוה, והוו עיוות שאינו יכול לתקן. והרב רבינו עוריאל פירש: שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקרשם, שפעמים שהוא מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין. וקשה: תינח בקידושין, בגירושין מה בכך אם יסבור שאינה מגורשת? ושמא איבא למיחש להכין. מיהו, לישנא ד"עמהן" לא משמע הכי, דאין אדם יכול ליתן גט אלא לאשתו. ועוד: דלקמן בפרקין (יג,א) משמע שיש חשש איסור אשת איש, דאמר: וקשין לעולם מדור המבול. ומיהו, יש לומר: דאיכא למיחש אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר. **אפילו** לא שמיע ליה — פירוש: אדם שנתמנה אוגיטין וקידושין צריכין אנו להודיעו הא דרב יהודה אמר שמואל, שלא יכשל בה, דשכיחא. או דילמא: ליכא למיחש להכי, דלא שכיחא בולי האי. וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס.

אשה

אשה דלא קני ליה גופה לא כל שכן — אף על גב דגבי "הרי את בת חורין" לא מהני מקל וחומר, היינו משום דלא שייך הירות באשה, ולא עבד קל וחומר אלא מלשונות דשייכי הכא והכא.

כשתברה ממנו — כלומר, מן הנכרי. אבל אינו רוצה לומר: כשתברח ממני מעבשיו אין לי עסק בך — אם כן יהיה מיד בן חורין ויתחייב במצות, ולא יוכל לקיימו בבית הנכרי — נמצא שרע לו מה שבותב עליו אונו. **דארוח** לה זימנא — פירש בקונטרס: שהיתה חייבת לו, ונתן לה זמן, ואמר לה: התקדשי לי בהנאה זו, שאת היית נותנת לאדם פרוטה שיפיטרני על כך. ואם פירש לה כך — מקודשת, והערמת רבית הוא דהויא, ולא מידי שקיל מינה. וכל שכן אם מחל לה כל המלוה, ואמר לה: התקדשי לי בהנאת מחילה זו — מקודשת. אבל כי מקדשה בעיקר הפעולות — לאו מידי יהיב לה, שכבר הם שלה ברשותה. ומה שפירש דרבית קצרצה לא הוי, כיון שאין האשה נותנת לאיש כלום — לא נזהיר. כיון שהוא נותן לה זה פרוטה בקידושין, ולא נתן לה כלום — הוי כאילו נתנה לו פרוטה ממש, והוי רבית דמי גמור. וכי ההיא (בבא מציעא סב,ב) דמנה אין לי, חסין במנה יש לי — שייך לקרות הערמת רבית, שמערים, דלא הוי אגר נטר ליה, לכן פירש רבינו תם: דאיירי הכא שהיתה חייבת מעות לאדם אחר, והגיע זמנו לפרוע, ובא זה ונותן למלוה פרוטה לארווחי ליה זימנא, וקידשה באותה הנאה. ואם תאמר: אמאי אסור לעשות כן מפני הערמת רבית? והא אמר בפרק "איזהו נשך" (שם סט,ב): שרי ליה לאיניש למימר לחבריה שקול ארבעה זוזי ואחופי לפלוני זוזי, דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה! וי"ל דומיא דאיניש שקול ארבעה זוזי ויהיבנא לך מיד, דהיינו שאין הלוה נותן כלום לנותן, אבל אם היה נותן — היה נראה כשלוחו, ואסור. דכי נמי אמרינן התם ב"איזהו נשך" (שם): שרי ליה לאיניש למימר לחבריה שקול ארבעה זוזי ואמור לפלוני דלחופו זוזי — היינו כשאין המקבל נותן כלום למלוה, כי אם היה נותן — היה נראה כשלוחו, ואסור. ואם תאמר: אמאי מוקי לה בארווח להי? בתחילת הלוואה היה יכול להעמיד, דבהנאת מלוה מקודשת, כגון שהמקדש נותן למלוה פרוטה להלוות לה מעות, ובאותה פרוטה נתקדשה לו; ויש לומר: בהנאת מלוה — משמע מלוה שהיתה עליו כבר. **לא** החזירו לא יצא — ואם תאמר: אמאי לא יצא? הא לא היה תנאי בפול? ויש לומר: דאיכא תנאי הא לא בעי בפול, כגון הבא שהיה דעתו שיחזיר חבירו על אתרוג שלו. וגדולה מזאת אמרו (קדושין מט,ב) בההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל, ולא פירש ולא מידי, וסוף לא סליק. בעי למיהדר, ואמר רב הונא: הוי דברים שבלב, ואינם דברים. אם כן משמע דוקא משום דלא פירש, אבל אם פירש — הוי תנאי, אף על גב דלא בפליה. והכי נמי איתא ב"מי שמת" (בבא בתרא קמו,א) גבי שכיב מרע שאמר: במדומה אני שאשתי מעוברת, אבל עכשיו שאינה מעוברת — נכסי לפלוני. לסוף נתגלה שהיתה מעוברת, וקאמר התם דלא הוי מתנה, משום דמעיקרא לא היה בדעתו ליתנם לאותו פלוני אם היתה אשתו מעוברת. הכי נמי לא בעינן תנאי בפול, כיון שהיה בדעתו לכך. ואם תאמר: ובלא החזירו אמאי לא יצא? והא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד, והתניא בסיפרי (גיטין עה,א): מכדי כל תנאי מהיכא ילפינן — מתנאי בני גד ובני ראובן, והתם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר הוה! ויש לומר: התם לא הוי מסקנא הכי, ואיבא שינויי אחריני. אי נמי יש לומר: הא דלא מהני תנאי ומעשה בדבר אחד — היינו בששניהם שוטרים זה את זה, כי ההיא ד"על מנת שתחזיר לי את הגיריר" דפרק "מי שאחזו" (שם), דדהם סלקא דעתך דכל האומר "על מנת" לאו כאומר "מעכשיו" דמי, וגמצא שאינה מגורשת עד שמוחזרת הגיריר — ואז אינו שלה. אבל הבא סבר דכל האומר "על מנת" כאומר "מעכשיו" דמי. **ואם** לאו לא יצא — והא דאמר במסכת סוכה (מא,ב): אתרוג היה לו לרבן גמליאל, נטלו רבי יהושע ויצא בו, ונתנו לרבי עקיבא ויצא בו רבי עקיבא, והחזיר לרבן גמליאל. ודייקינן מינה: מתנה על מנת להחזיר — שמה מתנה. אף על פי שרבי יהושע לא החזירו לרבן גמליאל — דעתו של רבן גמליאל היה לכך, שלא היה חושש אלא שיחזור לידו אבל אשה נקנית בחליפין — ואם תאמר: במאי דמו להחליפין? אי משום דחליפין הדדי — בה בחליפין עפיידנא אמר בגדרים פרק "השותפין" (מח,ב) דאי תפיס לה — מיתפסי! ונראה לרבינו יצחק: דלאו חליפין הוא. ומדרבנן הוא דלא הוו קידושין, לפי שדרך העולם להחזיר חליפין, והני בעין חליפין דמי, ואתי למימר אשה נקנית בחליפין — הילכך אפקעינהו רבנן לקידושי מינה. תדע, דאי בחליפין דמו — במכר היאך קנה בהאי מנה? הא אין מטבע נעשה חליפין. וכן בפדיון הבן — למה יהא בנו פדוי בחליפין? הלא "בסף חמשה שקלים" כתיב, ולא חליפין.

אם אפר בלום — להתגרשה, אם כתב לשון זה בגט — שאין זה לשון גירושין. **חרי את מותרת** — לשון גירושין הוא, ולא לשון שחרור דשפחה. דאי בת חורין נמשה לה — אינה מותרת לעבדים. אבל לשון גט הוא לאשה, שמתירה לכל, שהיתה אסורה לו על ידה. **לגמרי** — אפילו לדתנשא. **למלאכה** — שידה מעשה ידיה שלה. **לעבדי** — כנעני. **לגמרי** — אפילו לשחרור גופו, ומוחר בבת חורין. **יצא** לחירות — ואף על גב דקיימא לן (גיטין מד,א) קונסין אותו לפדותו מן הנוכרי עד עשרה בדמיו, דאפקעיה מצוות. **וצריך גט שחרור** — להתירו בבת חורין. משום דנוכרי גופו לא קני, דכתיב "מהם תקנו" — אתם קונין מהם, ולא הם קונים מכם, ולא הם קונים זה את זה (שם לח,א). **במה דברים אמורים** — שצריך גט שחרור — שלא כתב עליו אונו כשמכרו לנוכרי. **אונו** — לשון שטר. **לכשתברה ממני** — מן הנוכרי. **אין לי עסק בך** — אלמא לשון שחרור הוא. **המקדש בטולה** — דאמר: התקדשי לי בטולה שהלאיתיך. **אינה** מקודשת — דקיחה משדה עפרון למרינן, דיהיב מידי בשעת קידושין. ומלוה להוצאה ניתנה, וכבר הן שלה, ומעות אחרים היא חייבת לו. **בהנאת מלוה** — מפרש לה ואזיל. **אילמא דאוקמה** — מעיקרא ארבעה בחמשה, והשתא אמר לה: התקדשי לי בזוז חמישי. **רבית מעלייתא הוא** — ואמאי קרי ליה הערמת רבית? הבי גרסינן: ועוד היינו מלוה — שאף הזוז הזה כבר מחויבת ועומדת. **לא צריכא דאריווה לה זמן** — דלאותו. ואמר לה: התקדשי לי בהנאה זו, שאת היית נותנת פרוטה לאדם שפיסיפני על כך, או לי. ואפילו לאגר נטר לא דמי כלל. ואם פירש לה כך — מקודשת. והערמת רבית הוא דהויא, ולא רבית גמור, דלא קץ לה מידי, ולא מידי שקל מינה. וכל שכן אם מחל לה כל המלוה, ואמר לה: התקדשי לי בהנאת מחילה זו. דהשתא הוא דקא יהיב לה דך פרוטה דהנאת מלוה. אבל כי מקדש לה בעיקר המעות — לאו מידי יהיב לה, שכבר הם ברשותה, והם שלה. **במכר לא קנה** — בגון קרקע, דקימנא לן לקמן (בא,א) שדיא נקנה בכסף — אינו נקנה בכך, דלאו מידי יהיב ליה. **יצא ידי נתינה** — ומוכרה לכהנים, והדמים שלו. ולקמן פריך: ממה נפשך, **ואסור לעשות כן** — לפי שבשבר זה יתן לו שאר תרומותיו, והוי האי בהן כקונה תרומה בשברו, ומסייע בבית הגרנות שיתנו לו התרומה. ותנן בבבורות (ט,ב:ג) כהנים המסיעים בבית הגרנות — אין נותנין להם תרומה ומעשרות בשכרן, ואם עשו כן — חללו, ועליהם הכתוב אומר (מלאכי ב) "שחתם ברית הלוי". **לא החזירו לא יצא** — דדמה ליה גזל למפרע. **אלא אמר רב אשי** — ודאי בבולהו אמר רבא דקונה, לבר מאשה כו'. והאי לחליפין דמי כקנין בסודר, דאינו אלא אחוז בה ומחזירה.

ואקדש

לא אָמַר וְלֹא כְּלוּם. אָמַר לָהּ לְשַׁפְחָתוֹ "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם" - לֹא אָמַר וְלֹא כְּלוּם. אָמַר לָהּ לְאִשְׁתּוֹ "הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ" מַהוּ? מִי אָמְרִינַן - לְמֵלָאכָה קָאָמַר לָהּ, אוֹ דִילְמָא - לְגַמְרֵי קָאָמַר לָהּ? אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט שִׁחְרוּר: "הֲרֵי אַתָּה בֶּן חוֹרִין" "הֲרֵי אַתָּה לְעַצְמְךָ". הָשְׁתָּא, וְהָא עֶבֶד כְּנַעֲנִי דְּקָנֵי לֵיהּ גּוּפֵיהּ, כִּי אָמַר לֵיהּ "הֲרֵי אַתָּה לְעַצְמְךָ" - לְגַמְרֵי קָאָמַר לֵיהּ, אִשָּׁה דְּלָא קָנֵי לֵיהּ גּוּפָהּ - לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: אָמַר לְעַבְדּוֹ "אֵין לִי עֶסֶק בְּךָ" מַאי? מִי אָמְרִינַן: אֵין לִי עֶסֶק בְּךָ - לְגַמְרֵי קָאָמַר לֵיהּ, אוֹ דִילְמָא - לְמֵלָאכָה קָאָמַר לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב אַשִׁי, וְאָמְרֵי לַהּ רַב חָנִין מְחוֹזָאָה לְרַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְנָכְרִי - יָצָא לְחֵרוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ רִאשׁוֹן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים - שֶׁלֹּא כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ, אֲבָל כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ - זֶהוּ שִׁחְרוּרוֹ. הֵיכִי דָּמֵי אוֹנוֹ? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דְּכָתַב לֵיהּ "כְּשֶׁתִּבְרַח מִמֶּנִּי אֵין לִי עֶסֶק בְּךָ". אָמַר אַבַּיֵי: הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֶה - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, בַּהֲנָאַת מִלְוֶה - מְקוּדֶּשֶׁת, וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי הַעֲרָמַת רִבִּית. הָאי הֲנָאַת מִלְוֶה הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּאָמַר לָהּ אַרְבַּע בְּחֲמִשָּׁה - הָא רִבִּית מֻעֲלֶיתָא הוּא, וְעוֹד: הֵיינוּ מִלְוֶה! - לָא צְרִיכָא, דְּאַרְוַוח לָהּ זִימְנָא. אָמַר רָבָא: הַיְלֵד מָנָה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי; בְּמֻכָּר - לֹא קָנָה, בְּאִשָּׁה - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, בְּפִדְיוֹן הַבֵּן - אֵין בְּנִי פָּדוּי, בִּתְרוּמָה - יָצָא יְדֵי נְתִינָה, וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי שְׁנֵיָּאה בְּכֹהֲנִין הַמְסַיְּעִין בְּבֵית הַגָּרְנוֹת. מַאי קָסָבַר רָבָא? אִי קָסָבַר מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר שְׁמָהּ מַתָּנָה - אֲפִילּוּ בּוֹלְהוֹ נָמֵי, וְאִי קָסָבַר לָא שְׁמָהּ מַתָּנָה - אֲפִילּוּ תְּרוּמָה נָמֵי לָא! וְעוֹד, הָא רָבָא הוּא דְּאָמַר: מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר - שְׁמָהּ מַתָּנָה! דְּאָמַר רָבָא: "הַיְלֵד אֲתָרוֹג זֶה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי", נִטְּלוֹ וְהֶחֱזִירוֹ - יָצָא, וְאִם לָאו - לֹא יָצָא. אֶלָּא אֲמַר רַב אַשִׁי: בְּכוֹלְהוֹ קָנֵי, לְבַר מֵאִשָּׁה, לְפִי שֶׁאֵין אִשָּׁה נִקְנֵית בַּחֲלִיפִין. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא מָר בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָנִי לְרַב אַשִׁי: הֲכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא בְּיָוּתֵיךְ. אֲמַר רָבָא: "תֵּן מָנֶה לְפְלוֹנִי

ואקדש

טָהוֹר, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר בִּדְמַאי. אֲבָל בְּוַדַּאי, בֵּין טָמֵא בֵּין טָהוֹר, בֵּין רוֹב בֵּין מִיעֻט – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר:

הֲלָכָה ה' מתני' כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה – מַאֲכִילִין אוֹתָן לִבְהֵמָה וְלַחַיָּה וְלַתַּרְנְגוֹלִין. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֹּהֵן – מַאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. וְכֹהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁמְּזוֹנוֹתֶיהָ עָלָיו – לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֹּהֵן – לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. וְכֹהֵן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל – מַאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה.

מַדְלִיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בִּבְתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּבַמְּבוֹאוֹת אֲפִלּוּ, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים, בִּרְשׁוּת כֹּהֵן.

בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן וְהִיא לְמוּדָה לָבֹא אֵצֶל אָבִיהָ – אָבִיהָ מַדְלִיק בִּרְשׁוּתָהּ. מַדְלִיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה, אֲבָל לֹא בְּבֵית הָאֵבֶל; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּבֵית הָאֵבֶל, אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר בַּאן וְכַאן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בַּאן וְכַאן:

גמרא מִנַּיִן לְפָרָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה שׁוּמָּא אֵצֶל יִשְׂרָאֵל – שֶׁאֵינָהּ מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה קִנְיַן כַּסְפּוֹ וְגוֹ'. יָכוֹל לֹא יַאֲכִילֶנָּה בְּכַרְשִׁינִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: הֵם.

[דף נ"ח ע"א]

אִית תַּנָּיֵי תָּנָא: יָכוֹל לֹא תֹּאכַל בְּכַרְשִׁינִין וּבְתִלְתָן. רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כַּאן תִּלְתָן, תִּלְתָן דְּבַר תּוֹרָה.

לֹא בֵּן תָּנֵי: מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁקָּנָה עֶבֶד וְלִיִשְׂרָאֵל בּוֹ שֶׁתְּפוּת אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בּוֹ, שֶׁאֵינוֹ מַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: אֶחָד זוֹ וְאֶחָד זוֹ – לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה.

מַדְלִיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בִּבְתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כו'. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּן הִיא מַתְנִיתָא, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים בִּרְשׁוּת כֹּהֵן, הָא מַתְנִיתָא קַדְמַיְיתָא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת כֹּהֵן.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּא: בִּקּוּר הַחוֹלִים – אֵין לוֹ שִׁעוּר. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַדָּא: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים בִּרְשׁוּת כֹּהֵן!

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: עַד כְּדוֹן בִּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֹּהֵן, וַאֲפִילוּ בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ? אָמַר לֵיהּ: מַאן יֵימַר לֵךְ בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ? רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יִרְמְיָה. וְרַבִּי יוֹסֵי – כְּרַבִּי זְעֵירָא. מַאן דְּאָמַר בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ נֶחֱלָק וְאָתֵי, אָתֵי. לְמַאן דְּאָמַר בִּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֹּהֵן, בְּלֹא בֵן אֵינוֹ צָרִיךְ זְכִיָּה. אָמַר לֵיהּ: בְּמְזֻמָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר.

תָּנֵי: יִשְׂרָאֵל וְכֹהֵן שֶׁהָיוּ שַׁתְּפִין בַּחֲנוּת – מְמַלֵּא יִשְׂרָאֵל אֶת הַנֵּר שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, וְעוֹלֶה לָעֲלִיָּה, וְיוֹרֵד

לְחֲנוּת לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו שֶׁל כֹּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כֹּהֵן שֶׁבָּא אֵצֶל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶשְׁבּוֹן וְהִדְלִיק עַל גַּבָּיו שֶׁמֶן שְׂרֵפָה,

[דף נ"ח ע"ב]

אַף עַל פִּי כֵן זָכִית. אָמַר לָהֶן: בִּמְזוּפָה לָהֶן עַל יְדֵי אַחֵר.

תָּנֵי: בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְמְאָה לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו שֶׁל כֹּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תָּנֵי: בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְמְאָה לְהַדְלִיק מִכְּהֶנֶת, טוֹבֶלֶת פְּתִילָה שֶׁמֶן שְׂרֵפָה וּמַדְלֶקֶת. רַבִּי חוּנָא בְּשֵׁם דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: שְׁעַת מִשְׁלַחַת זְאֵבִים הָיְתָה, וְלֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִטֵּל. כְּמָה דְּתֵימַר תַּמָּן לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִטֵּל, אַף הָכָא לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִטֵּל.

בְּקָרוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיָה מַאֲכִיל אֵצֶל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בִּגְדוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיָה נָאֶרָג אֵצֶל יִשְׂרָאֵל – מַדְלִיק עַל גַּבָּיו שֶׁמֶן שְׂרֵפָה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. כֹּהֵן שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל וְהִדְלִיק עַל גַּבָּיו שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, וְעָמַד לוֹ וְהָלַךְ לוֹ – אַף עַל פִּי כֵן אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְכַבּוֹתוֹ עַד שֶׁיִּכְבֶּה מֵאֵלָיו.

רַבִּי חֲנַנְיָא בַּר עַכְבָּרִי הֲוָה עָבַד עֲבִידְתָּא גַּבֵּי רַבִּי חִיָּא צִיפּוֹרָיָא, מִי אָזֵיל לֵיהּ, מָלֵי לֵיהּ בּוֹצִינָא שֶׁמֶן שְׂרֵפָה. וְלֹא כֵן שָׁבְקִין מֵימָר: לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו שֶׁל כֹּהֵן, אֲבָל לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל! אָמְרִין, דִּי לֹא הֲוָה עָבִיד לֵיהּ כֵּן לֹא הֲוָה אָתֵי. סַבְרִין מֵימָר כַּד יְמוֹטֵי בֵּיתֵיהּ הֲוָה מַטְפֵּי לֵהּ, אָמַר רַבִּי חִינְנָא: עַל יְדֵי כֵּן הֲוָה שָׂחַר וְעַל יְדֵי כֵּן הֲוָה קָרֵץ.

אַדָּא שַׁמְשָׁא שָׁאַל לְרַבִּי אֵימִי: בְּגִין דַּאֲנָא צָבַע פְּתִילָה מִן חוּלָא, אָמַר לֵיהּ: בָּטֵל הוּא עַל גַּב פְּתִילוֹת. הוֹרֵי רַבִּי יוּדָא בֶּן פָּזִי לְאֵילֵין דְּבֵי נְחֶמְיָה כֵּן. רַבִּי אֵימִי נָסַב פְּתִילָה. רַבִּי אִילָא לֹא נָסַב פְּתִילָה. לֵית לֵיהּ לְרַבִּי אִילָא חֲדָא דְּרַבִּי אֵימִי? סָבַר רַבִּי אִילָא מִשּׁוּם גָּזֵל. וּבְלָא מִן חֲדֵין, שַׁמְשָׁא מְבַזְּבָא בָּהּ קְדוּשָׁה.

גַּמְלִיאֵל זוּגָא שָׁאַל לְרַבִּי יֶסָא: מַהוּ לְהוֹסִיף שֶׁמֶן חַיִּין וּלְהַדְלִיק? אָמַר לֵיהּ: לֹא תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה אֶלָּא אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמִצְוָתוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: שָׁנָה לִי יוֹנָתָן בֶּן עַכְמַאי, בַּת כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה וּבְיָדָהּ נֵר וּבְתוֹכוֹ שֶׁמֶן שְׂרֵפָה – חֲרֵי זוֹ מוֹסֶפֶת לְתוֹכוֹ שֶׁמֶן שֶׁל חַיִּין וּמַדְלֶקֶת. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא: מַה טַבְיֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: אָדָם גָּדוֹל הָיָה וּבָקִי בְּמִשְׁנָתֵינוּ הָיָה. פַּרְשֵׁיהּ רַבִּי חִיָּא דִּכְפַר תְּחוּמִין קוֹמֵי רַב, וּמַנִּיתֵיהּ חַכִּים.

[דף נ"ט ע"א]

מַדְלִיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה, אֲבָל לֹא בְּבֵית הָאֵבֶל; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּבֵית הָאֵבֶל, אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר בָּאן וְכָאן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בָּאן וְכָאן.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָא? בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה, עַל יְדֵי דְּמָנֵיהוֹן נְקִיִּים – לָא מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ. בְּבֵית הָאֵבֶל, עַל יְדֵי דְּמָנֵיהוֹן צוֹאִין – מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? בֵּית הָאֵבֶל, עַל יְדֵי דְּאִינּוּן כְּנִיעִין – לָא מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ. בֵּית הַמִּשְׁתֶּה, עַל יְדֵי דְּאִינּוּן פְּחִיזִין מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? בְּבֵית הָאֵבֶל עַל יְדֵי דְּמָנֵיהוֹן צוֹאִין מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ. בֵּית הַמִּשְׁתֶּה, עַל יְדֵי דְּאִינּוּן פְּחִיזִין מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? בֵּית הָאֵבֶל, עַל יְדֵי דְּאִינּוּן כְּנִיעִין – לָא מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ. בֵּית הַמִּשְׁתֶּה, עַל יְדֵי דְּמָנֵיהוֹן נְקִיִּים – לָא מִתְעַסְּקִין בֵּיהּ.

אָמְרִין דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יאשׁיָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי צִירְנָיָא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יִרְמְיָה: דְּלָא כֵּן, מַה אֲנַן אָמְרִין? רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן?! אָמַר לֵיהּ: שֶׁל בֵּית קוֹדְמִין הִיא. וְהָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מֵעַיִן שְׁנֵיהֶן, וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מֵעַיִן שְׁנֵיהֶן, וְרַבִּי יְהוּדָא וְרַבִּי יוֹסֵי – הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי!

מַהוּ לְהַדְלִיק שֶׁמֶן שְׂרֵיפָה בַּחֲנוּכָּה? אָמְרִין דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵיפָה בַּחֲנוּכָּה. אָמַר רַבִּי נִיסָּא: אֲנָא – לָא אֲנָא חַכִּים לְאַבָּא, אִימָּא הֲוָה אָמְרָה לִי: אֲבוּךְ הֲוָה אָמַר: מִי שֶׁאֵין לוֹ שֶׁמֶן שֶׁל חוּלִּין – מַדְלִיק שֶׁמֶן שְׂרֵיפָה בַּחֲנוּכָּה!

הַדָּרָן עָלָךְ אֵין נוֹתְנִין דְּבֵילָה וְסִלִּיקָא לָהּ מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת

הַדָּרָן עָלָךְ מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת, וְהַדָּרָךְ עָלָן. דַּעְתָּן עָלָךְ מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת, וְדַעְתָּךְ עָלָן. לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת, וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי: (ג׳ פְּעָמִים)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְתְהֵא עִמָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, רְמִי בַּר פָּפָּא, נַחְמָן בַּר פָּפָּא, אַחָאי בַּר פָּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא, רַפְרָם בַּר פָּפָּא, רָכִישׁ בַּר פָּפָּא, סוּרְחֵב בַּר פָּפָּא, אַדָּא בַּר פָּפָּא, דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ:

מֵאֵיבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוָתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אֶמֶת סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קָרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם, וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לִסַּיֵּם מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת, כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַמַּנִּיחִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי, שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ, וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

מַסֶּכֶת מַעַשְׂרוֹת

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

[דף א' ע"א]

מתני' כְּלָל אָמְרוּ בַּמַּעֲשְׂרוֹת: כָּל שֶׁהוּא אוֹכֶל, וְנִשְׁמָר, וְגִידּוּלָיו מִן הָאָרֶץ – חַיָּיב בַּמַּעֲשְׂרוֹת.

וְעוֹד כְּלָל אַחֵר אָמְרוּ: כָּל שֶׁתְּחִילָּתוֹ אוֹכֶל וְסוֹפוֹ אוֹכֶל, אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁימְרוֹ לְהוֹסִיף אוֹכֶל – חַיָּיב קָטָן וְגָדוֹל. וְכָל שֶׁאֵין תְּחִילָּתוֹ אוֹכֶל, אֲבָל סוֹפוֹ אוֹכֶל – אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה אוֹכֶל.

גמרא כְּלָל אָמְרוּ בַּמַּעֲשְׂרוֹת כו'. כְּתִיב: **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ,** הָיִיתִי אוֹמֵר: כָּל הַדְּבָרִים יְהוּ חַיָּיבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת, תַּלְמוּד לוֹמַר: **אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ,** רִיבָּה. וְרִיבָּה שְׁאָר זֵרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין!

כְּתִיב: [1]**תְּבוּאַת זַרְעֶךָ,** וּכְתִיב: **הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה,** הָא כֵּיצַד? טוֹל מְבֻנָּתַיִים דָּבָר שֶׁהוּא אוֹכֶל וְנִשְׁמָר.

אִית דְּבָעֵי מִשְׁמְעִינַּהּ מִן הָדָא: **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר** – כְּלָל, **אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ** – פְּרַט, כְּלָל וּפְרַט – אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט. אֵין לִי אֶלָּא תְּבוּאָה. קִיטְנִית מְנַיִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: **וְכָל מַעְשַׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ, לַה' הוּא.** לִרְבּוֹת זֶרַע שׁוּם, שַׂחֲלַיִים וְגַרְגֵּר.

אוֹ יָכוֹל שֶׁאֲנִי מַרְבֶּה לוּף הָעֲלְיוֹן וְזֶרַע כְּרִישִׁין, זֶרַע בְּצָלִים, זֶרַע לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת, וּשְׁאָר זֵרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: **מִזֶּרַע הָאָרֶץ** – וְלֹא כָּל זֶרַע הָאָרֶץ.

פְּרִי הָעֵץ – לִרְבּוֹת כָּל פֵּירוֹת הָאִילָן. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מַרְבֶּה חֲרוּבָה שִׁיטָה וְצַלְמוֹנָה וַחֲרוּבֵי גְדֵירָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: **מִפְּרִי הָעֵץ** וְלֹא כָּל פֵּירוֹת.

[דף א' ע"ב] הָאִילָן.

יְרָקוֹת מְנַיִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: **וְכָל מַעְשַׂר הָאָרֶץ.** אִיכִי בֶּן יְהוּדָא אוֹמֵר: הַמַּעֲשְׂרוֹת לִירָקוֹת – מִדִּבְרֵיהֶם.

רַב חִסְדָּא אָמַר: הִבְקִיר קָמָה וְחָזַר וְזָקָה בָּהּ, וְעָבַר וְהִפְרִישׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה – חֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה. הִבְקִיר שִׁבֳּלִים וְחָזַר וְזָקָה בָּהֶן, וְהִפְרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמָה – אֵינָהּ תְּרוּמָה.

---

[1] (דברים יד, כב) **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:**

מַה בֵּין קָמָה לִשְׁיבָלִין? קָמָה, עַד שֶׁלֹּא הִבְקִירָהּ עָבַר וְהִפְרִישׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה – אֵינָהּ תְּרוּמָה. שִׁיבָּלִין עַד שֶׁלֹּא הִבְקִירָן עָבַר וְהִפְרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמָה – חֲרֵי זוּ תְּרוּמָה.

רַב חִינְנָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: אַף בְּהֶקְדֵּשׁ – כֵּן. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין! דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: **וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ.** מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וְאֵין לוֹ – אַתָּה חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ. יָצָא לֶקֶט שֵׁכְחָה וְיָדוֹ שָׁווין בּוֹ. הֵיא לֶקֶט, הֵיא שִׁכְחָה, הֵיא פֵּיאָה, הֵיא הֶבְקֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲבוּרָה הָיָה מַקְשֶׁה: חֲרֵי הֶקְדֵּשׁ, חֲרֵי אֵין יָדָךְ וְיָדוֹ שָׁווין בּוֹ כְּמוֹ שֶׁיָּדָךְ וְיָדוֹ שָׁווין בּוֹ!

אָמַר רַבִּי אִילָא: מַה נַן קַיָּמִין? אִם בְּשֶׁנִּתְמָרֵחַ הַפְרִי בִּרְשׁוּת הַהֶבְקֵר וּבִרְשׁוּת הַהֶקְדֵּשׁ, אָמְרָה תּוֹרָה: **רֵאשִׁית דְּגָנְךָ** – וְלֹא שֶׁל הֶבְקֵר, **רֵאשִׁית דְּגָנְךָ** – וְלֹא שֶׁל הֶקְדֵּשׁ!

אֶלָּא כַּי נַן קַיָּמִין: בְּשֶׁהִבְקִיר שִׁיבָּלִין, וְחָזַר וְזָכָה בָּהֶן, בְּהֶבְקֵר – פָּטוּר, וּבְהֶקְדֵּשׁ – חַיָּיב.

בְּהֶבְקֵר פָּטוּר, מִן הַהִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: **וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ.** כְּמַה שֶׁיֵּשׁ לְךָ וְאֵין לוֹ – אַתָּה חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ. יָצָא הֶבְקֵר שֶׁיָּדָךְ וְיָדוֹ שָׁווין בּוֹ.

בְּהֶקְדֵּשׁ חַיָּיב, מִן הָדָא, הִקְדִּישׁ קָמָה וּפָדָה קָמָה – חַיָּיב. מַה בֵּין הֶבְקֵר מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ? הֶבְקֵר – יָצָא יְדֵי בְּעָלִים. הֶקְדֵּשׁ –

[דף ב׳ ע״א]

לֹא יָצָא יְדֵי הַגִּזְבָּר. אָמַר רַבִּי אָבִין: אֲפִילּוּ יְדֵי בְּעָלִים לֹא יָצָא. מֵאַחַר שֶׁאָמַר לוֹ ״פְּדֵה אַתְּ רִאשׁוֹן״!

רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יֵיסָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר, הַזּוֹרֵעַ שָׂדֶה הֶבְקֵר – חַיָּיב בַּמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי יוֹנָה מַפִּיק לִישְׁנָא בְּזָכָה בִּשְׂדֵה הֶבְקֵר וְגִדּוּלֶיהָ.

רַבִּי חִייָא בַּר אַדָּא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: כְּמֵהֵין וּפִטְרִיּוֹת מַהוּ שֶׁיִּהְיוּ חַיָּיבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת? אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי סִיסַי, כְּתִיב: **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ.** דָּבָר שֶׁהוּא נִזְרָע וּמַצְמִיחַ, יָצְאוּ כְּמֵהֵין וּפִטְרִיּוֹת – שֶׁאֵינָן נִזְרָעוֹת וּמַצְמִיחוֹת.

רַבִּי יוֹנָה מַפִּיק לִישְׁנָא, מִפְּנֵי שֶׁהָאָרֶץ פּוֹלַטְתָּן.

אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אוֹכֶל – חַיָּיב קָטָן וְגָדוֹל. הָא אִם אֵינוֹ שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אוֹכֶל – אֵינוֹ חַיָּיב קָטָן וְגָדוֹל. רַבִּי אִימִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: זוֹ לְהוֹצִיא מִדִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תְּמָרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חַרְדָּל וְשֶׁל פּוּל הַלָּבָן – חַיָּיבוֹת בַּמַּעֲשְׂרוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי מֵחֲמַת הָאוֹכֶל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּיב? מַעֲתָּה, אֲפִילּוּ יַרְקָן! אֶלָּא, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲשׁוּבוֹת הֵן לְאוֹכֶל. וְרַבָּנָן אָמְרֵי: אֵין חֲשׁוּבוֹת לְאוֹכֶל.

וְעוֹד מִן הָדָא דְתָנֵי, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִימַי לֹא מָלַאנִי לִבִּי לוֹמַר לְאָדָם: ״צֵא וּלְקוֹט לְךָ תְּמָרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חַרְדַּל וְשֶׁל פּוּל הַלָּבָן וּשְׁלוֹק לְפוֹטָרָן מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

תָּנֵי: כָּל שֶׁתְּחִילָתוֹ אוֹכֶל וְאֵין סוֹפוֹ אוֹכֶל. מַה אִית לָךְ? כַּהֲדָא דְתַנְיָא: הַמְקַיֵּים מִלֹּאָה שֶׁל אֶכְרוֹעַ לְזֶרַע – בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. קְלָחִים יְחִידִין – לֹא בָטְלָה דַּעְתּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְהוּא שֶׁלִּיקֵּט יָרָק. אֲבָל לֹא לִיקֵּט יָרָק, כָּךְ אָנוּ

[דף ב׳ ע״ב]

אוֹמְרִים: עֲצִים – חַיָּבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת? וְכָל שֶׁאֵין תְּחִילָתוֹ אוֹכֶל אֲבָל סוֹפוֹ אוֹכֶל – אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה אוֹכֶל.

מַה אִית לָךְ? כְּהָדָא דְתָנֵינַן דְּבַתְרַהּ: מֵאֵימָתַי פֵּירוֹת חַיָּבִים בַּמַּעֲשְׂרוֹת? הַתְּאֵנִים – מִשֶּׁיִּבְחִילוּ.

הֲלָכָה ב׳ מתני׳ מֵאֵימָתַי הַפֵּירוֹת חַיָּבִים בַּמַּעֲשְׂרוֹת? הַתְּאֵינִים – מִשֶּׁיִּבְחִילוּ. וְהָעֲנָבִים וְהַבְּאוּשִׁין – מִשֶּׁהֶבְאִישׁוּ. הָאוֹג וְהַתּוּתִים – מִשֶּׁיַּאְדִּימוּ. וְכָל הָאֲדֻמִּים – מִשֶּׁיַּאְדִּימוּ.

הָרִמּוֹנִים – מִשֶּׁיִּמַּסּוּ. הַתְּמָרִים – מִשֶּׁיַּטִּילוּ שְׁאוֹר. הַפַּרְקִי – מִשֶּׁיַּטִּילוּ גִידִים. וְהָאֱגוֹזִים – מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ מְגוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאֱגוֹזִים וְהַשְּׁקֵדִים – מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ קְלִיפָּה.

הֶחָרוּבִין – מִשֶּׁיִּגָּקְדוּ. וְכָל הַשְּׁחוֹרִים – מִשֶּׁיִּגָּקְדוּ. וְהָאֱגוֹזִים וְהַקְּרֶסְטוֹמֶלִין, וְהַפְּרִישִׁין, וְהַחַזְרְדִין – מִשֶּׁיִּקָּרְחוּ. וְכָל הַלְּבָנִים – מִשֶּׁיִּקָּרְחוּ. הַתִּלְתָּן – כְּדֵי שֶׁתִּצְמַח. הַתְּבוּאָה וְהַזֵּיתִים – מִשֶּׁיַּכְנִיסוּ שְׁלִישׁ.

גמרא מִשֶּׁיַּבְחִילוּ – בְּחִילוּ. רַבִּי חִיָּיא בַּר וָוא אָמַר: חִיָּתָה. כְּמָה דְתֵימַר: **וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִּי.**

רַבִּי אַבָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִשֶּׁיַּאְדִּימוּ פְּנֵיהֶם.

וְכָל הַתְּאֵנִים פְּנֵיהֶם מַאְדִּימוֹת? רַבִּי תַּנְחוּם בַּר מַרְיוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לוֹקֵחַ אַחַת וּמֵנִיחַ, אִם בָּשְׁלָה בְּתוֹךְ כְּדֵי מֵעֵת לְעֵת – חַיָּבוֹת. וְאִם לָאו – פְּטוּרוֹת.

הָעֲנָבִים וְהַבְּאוּשִׁין – מִשֶּׁיַּבְאִישׁוּ. רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי יֶסָא – מִשֶּׁיִּקָּרְאוּ בְּאִישָׁה. רַבִּי אַיְבוּ בַּר נַגָּרִי, רַבִּי תַּנְחוּם בַּר עִילַאי בְּשֵׁם רַבִּי נַחוּם בַּר סִימַאי: וְהוּא שֶׁתְּהֵא חַרְצָנָהּ שָׁלֵם נִרְאִית מִבַּחוּץ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רָכִיב הֲוֵינָא עַל כִּתְפֵי דְסָבִי וְשָׁמְעִית קָלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר יָתִיב מַתְנֵי: מַכְנִיסִין בְּמֵעֵי מְלָפְפוֹן, וְאֵין מַכְנִיסִין בְּמֵעֵי אֲבַטִּיחַ.

מַה בֵּין מֵעֵי מְלָפְפוֹן לְמֵעֵי אֲבַטִּיחַ? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר בַּרְסָנָא: מֵעֵי מְלָפְפוֹן – לַאֲכִילָה. מֵעֵי אֲבַטִּיחַ – לִזְרִיעָה. אִם אַתְּ אוֹמֵר כֵּן – נִמְצֵאתָ מְכַבֵּד אֶת הַקַּרְקַע בְּשַׁבָּת.

כָּל הָאֲדוּמִין – מִשֶּׁיַּאְדִּימוּ. מְיֻשָּׁא תָּנֵי: רִימּוֹן שֶׁנִּיקְּרָה בּוֹ אֲפִילוּ פְּרִידָה אַחַת – כּוּלָּהּ

[דף ג' ע"א]

חִיבּוּר לְמַעֲשֵׂר. אֶשְׁכּוֹל שֶׁבִּישֵּׁל בּוֹ אֲפִילוּ גַּרְגִּיר יְחִידִי – כּוּלּוֹ חִיבּוּר לְמַעֲשְׂרוֹת. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: פָּשְׁטוּ הוּא לָן כָּל אוֹתָהּ הַגֶּפֶן כָּל אוֹתוֹ הָרִמּוֹן, חָזְרוּ וּפָשְׁטוּ לָן, כָּל אוֹתָהּ הָרוּחַ. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן אוֹמֵר: כָּל אוֹתוֹ הַכֶּרֶם.

הָיָה כֶּרֶם קָטָן וַעֲשָׂאוֹ גָּדוֹל, אוֹ שֶׁהָיָה גָּדוֹל וַעֲשָׂאוֹ קָטָן. כֶּרֶם אֶחָד וַעֲשָׂאוֹ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם וַעֲשָׂאוֹ אֶחָד.

שְׁמוּאֵל אָמַר: דְּלַעַת שֶׁנִּיקְּרָה בְּבֵית אָבִיהָ – כָּל אוֹתָהּ הַגּוּמְא אֲסוּרָה. אַף בְּמַכְבְּדוֹת תְּמָרָה בֵּן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שָׁאַל יוֹנָתָן בֶּן חַרְשָׁא אִישׁ גִּינּוֹסַר אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל וַחֲכָמִים בְּיַבְנֶה, נִיקּוּרֵי רֹטֶב כַּאֲבִיהֶן מַה הֵן? אָמְרוּ לוֹ: כָּל אוֹתוֹ הַדֶּקֶל אָסוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לָכֵן צְרִיכָה שֶׁנִּיקְּרוּ כּוּלָּן. שֶׁלֹּא תֹּאמַר: הוֹאִיל וְאֵין דֶּרֶךְ הַנָּחָשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אֲנִי אוֹמֵר עָנָן שֶׁל צִיפּוֹרִים שָׁכַן עֲלֵיהֶן וְנִיקְּרוּ.

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא: נִיקּוּרֵי רֹטֶב כַּאֲבִיהֶן – אָסוּר, וְהָרַבִּים נָהֲגוּ בָּהֶן הֶיתֵּר וְאֵינָן נִיזּוֹקִין.

חָרִימוֹנִים – מְשֻׁיָּמִין. רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי יָסָא: מְשֻׁיָּתְמָעֵךְ הָאוֹכֵל תַּחַת יָדָיו. רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מְשֻׁעַבְנִיסוּ מֻחֱצָה. רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: דִּילְמָא מִן רַבָּנִין דְּאַגַּדְתָּא הוּא שָׁמַע לָהּ (דברים א, כח) **אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ** – פַּלְגִין לְבָבִינוּ.

הַתְּמָרִים מְשֻׁיָּטִילוּ שְׂאוֹר. רַבִּי חִיָּיא בַּר וָוא אָמַר: מְשֻׁיִּתְמַלֵּא הַחֲרֵץ.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: מַה נַן קַיְימִין? אִם כְּשֶׁיִּתְמַלֵּא הַחֲרֵץ – נוֹבֶלֶת הִיא! אִם מִשֶּׁתִּפָּרֵשׂ גַּרְעִינָהּ מִתּוֹךְ הָאוֹכֶל – בְּשֶׁלָּהּ הִיא כָּל צוֹרְכָהּ! רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרוּ: מְשֻׁיִּשְׁטְחֵם וְיִהְיוּ יָפוֹת לַאֲכִילָה.

הַפְּרָקִין – מְשֻׁיָּטִילוּ גִּידִים. רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם אִיסִי: מְשֻׁיָּטִילוּ גִּידִים אֲדוּמִים.

הָאֱגוֹזִים וְהַשְּׁקֵדִים – מְשֻׁיַּעֲשׂוּ מְגוּרָה. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: הָאֱגוֹזִים וְהַשְּׁקֵדִים מְשֻׁיַּעֲשׂוּ קְלִיפָּה. אָמְרוּ: בַּקְּלִיפָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאוֹכֶל. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יוּדָה בְּאַלְצָרִין וּבְאִיפַּסְטִקִין וּבְאִיצְטְרוֹבִילִין – מְשֻׁיַּעֲשׂוּ קְלִיפָּה.

תָּנֵי רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא: חָרוּבִין, שִׁילְשׁוֹלָן – הִיא חֲנָטָן.

וְכָל הַשְּׁחוֹרִין, כְּגוֹן עִנְּבֵי חֲדַם וְעִנְּבֵי סְנָה – מְשֻׁיְּנַקְּדוּ. תָּנֵי רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא: מְשֻׁיַּעֲשׂוּ נְקוּדוֹת נְקוּדוֹת שְׁחוֹרוֹת.

הַפְּרִישִׁין – אִיסְפַּרְגִּלִין. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן פְּרִישִׁין? שֶׁאֵין לְךָ מִין אִילָן שֶׁהוּא פָּרִישׁ לְקְדֵירָה אֶלָּא זֶה בִּלְבַד.

וְכָל הַלְּבָנִים, כְּגוֹן אִילֵּין מַרְפְּיָיתָה – מְשַׁעֲרִיחוּ. רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא אָמַר: מְשַׁעֲשׁוּ קָרֳחוֹת קָרֳחוֹת לְבָנוֹת.

תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: מְשַׁעֲזְחִילוּ מַיִם. אַתָּא עוֹבְדָא קוֹמֵי רַבִּי חֲנִינָא, וּבְעָא לְמֵיעְבַּד כְּרַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא. חָזַר וְאָמַר: וְכִי מֵחֲמַת הָאוֹכֶל הֵן מַקְרִיחוֹת? לֹא מֵחֲמַת הַתּוֹלַעַת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן?!

הַתִּלְתָּן – מְשַׁתַּצְמִיחַ. כֵּינִי מַתְנִיתָא: כְּדֵי שֶׁתִּזָּרַע וְתַצְמִיחַ.

כֵּיצַד הוּא

[דף ג' ע"ב] בּוֹדֵק? רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: נוֹטֵל מִלֹּא קוּמְצוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַפֶּפֶל שֶׁל מַיִם. אִם שִׁקַּע רוּבָּה – חַיֶּיבֶת. וְאִם לָאו – פְּטוּרָה.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: מֵעַתָּה, מַה שֶּׁשִּׁקַּע – יְהֵא חַיָּיב, וּמַה שֶּׁלֹּא שִׁקַּע – יְהֵא פָּטוּר! אֶלָּא בְּרוֹב כָּל פְּרִידָה וּפְרִידָה אִיתְאֲמָרַת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: וְכֵינִי בְּרוֹב כָּל פְּרִידָה וּפְרִידָה אִיתְאֲמָרַת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כְּתִיב (דברים יד, כב) **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ** – דָּבָר שֶׁהוּא נִזְרָע וּמַצְמִיחַ. יָצָא פָּחוֹת מִשְּׁלִישׁ – שֶׁאֵינוֹ נִזְרָע וּמַצְמִיחַ.

רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי: זֵיתִים וַעֲנָבִים שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ, אַף הַמַּשְׁקִין הַיּוֹצֵא מֵהֶן לְהַכְשִׁיר – אֵינָן מַכְשִׁירִים.

רַבִּי חִיָּיה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: זֵיתִים מֵאֵיכָתַי חַיָּיבוֹת בְּמַעֲשְׂרוֹת? מְשַׁעְבְּרִי צַמְיָיא קַיְיטָא. לֹא בִּיכְּרוּ בְּנוֹת שָׁבַע – מְשַׁעְבְּרִי צַמְיָיא קַיְיטָא – מְשַׁבִּיכְּרוּ בְּנוֹת שָׁבַע. לֹא בִּיכְּרוּ בְּנוֹת שָׁבַע – מְשַׁעְבְּרִי מַרְוִיוֹת, שְׁנַיָּיה שֶׁבַּמּוּקְצָה.

רַבִּי לְעָזָר בִּי רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חִיָּיא: מְשַׁיְּבְּרוּ בְּנוֹת שָׁבַע לְבָנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: וּבִלְבַד בְּנוֹת שָׁבַע שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

הֲלָכָה ג'

מתני' וּבֵירָק, הַקִּישׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבַטִּיחִין, וְהַמְּלָפְפוֹנוֹת. הַתַּפּוּחִים, וְהָאֲתְרוֹגִים – חַיָּיבִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הָאֲתְרוֹגִים בְּקוֹטְנָן.

הַחַיָּיב בַּשְּׁקֵדִים הַמָּרִים – פָּטוּר מִן הַמְּתוּקִים. הַחַיָּיב בַּמְּתוּקִים – פָּטוּר מִן הַמָּרִים.

גמרא תַּפְתֵּן תָּנֵינָן: הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה יָרָק בְּסוּרְיָא, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת – חַיָּיב. מְשֶׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת – פָּטוּר וְלוֹקֵט כְּדַרְכּוֹ וְלוֹקֵחַ. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵין!

חִזְקִיָּה אָמַר: בְּשָׂדֶה שֶׁל קִישׁוּאִין וְשֶׁל דִּילוּעִין הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אֲפִילּוּ תֵּימַר בְּשָׂדֶה יָרָק עַצְמוֹ, עוֹד הוּא יֵשׁ לוֹ גְּבוּל, מְשֶׁיָּבִיא שָׁלֹשׁ פְּתִילוֹת.

נְהוֹרַאי בַּר שִׁינְיָא אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: תַּפּוּחִים קְטַנִּים – פְּטוּרִים. תַּפּוּחִים גְּדוֹלִים – חַיָּבִים. תַּפּוּחֵי מִילֵי מִילָּה בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים חַיָּבִים.

וְדָא מַתְנִיתָא מַה הִיא? מַאן דְּאָמַר קְטַנִּים – בְּמַהֲלוֹקֶת. מַאן דְּאָמַר תַּפּוּחֵי מִילֵי מִילָּה – דִּבְרֵי הַכֹּל.

אֶתְרוֹג הַבּוֹסֶר, רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵינוֹ פֶּרִי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פֶּרִי. רַבִּי אִילָא, רַבִּי יֵיסָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אַתְיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָה רַבּוֹ. כְּמָה דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: אֵינוֹ פֶּרִי, כֵּן רַבִּי

[דף ד׳ ע״א]

שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ פֶּרִי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כָּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר לְלוּלָב – חַיָּיב בְּמַעֲשְׂרוֹת, וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְלוּלָב – אֵינוֹ חַיָּיב בְּמַעֲשְׂרוֹת.

הַתִּיבוֹן: חֲרֵי הַמְנוּמָר, חֲרֵי גְּדֵל בְּטִפּוּם, חֲרֵי עָשׁוּי כְּכַדּוּר – חֲרֵי הוּא פָּסוּל לְלוּלָב וְחַיָּיב בְּמַעֲשְׂרוֹת!

מִסְתַּבְּרָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹדֵי לְרַבִּי עֲקִיבָה, וְרַבִּי עֲקִיבָה לֹא יוֹדֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹדֵי לְרַבִּי עֲקִיבָא: דִּכְתִיב (ויקרא כג, מ): **פְּרִי**, וְאֵינוֹ פֶּרִי. רַבִּי עֲקִיבָא לֹא יוֹדֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, חֲרֵי הַמְנוּמָר, חֲרֵי גְּדֵל בְּטִפּוּם, חֲרֵי עָשׁוּי כְּכַדּוּר – חֲרֵי הוּא פָּסוּל לְלוּלָב וְחַיָּיב בְּמַעֲשְׂרוֹת.

הַחַיָּיב בִּשְׁקֵדִים הַמָּרִים – פָּטוּר בַּמְּתוּקִים. קְטַנִּים.

הַחַיָּיב בַּמְּתוּקִים – פָּטוּר בַּמָּרִים. גְּדוֹלִים.

תָּנֵי רַבִּי יְשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם אֲבִיו: שְׁקֵדִים הַמָּרִים – חֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. וּמְתוּקִים אֵינָן חַיָּיבִים עַד שֶׁתִּפָּרוֹשׁ קְלִיפָּתָן הַחִיצוֹנָה. הוֹרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְּצִיפּוֹרִין כְּהָדָא דְּרַבִּי יְשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי.

בַּמֶּה הוֹרֵי? צִיפּוֹרַאי אָמְרֵי: בַּמָּרִים. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר בַּמְּתוּקִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יָרְדוּ לְכָאן – נִתְחַיְּבוּ. עָלוּ – כְּבַר נִפְטְרוּ.

הוֹרֵי רַבִּי פִּינְחָס: בֵּיזִן שָׁרָאה שְׁלֹשָׁה שֶׁפֵּירְשָׁה קְלִיפָּתָן הַחִיצוֹנָה – שֶׁהוּא תּוֹרֵם אֶת כָּל הַקּוּפָּה. אָמַר רַבִּי מָנָא: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרוֹם מִקּוּפָּה עַל חֲבֵירְתָּהּ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ וְאֵיזֶהוּ גּוֹרְנָן לַמַּעֲשְׂרוֹת? הַקִּשּׁוּאִין וְהַדְּלוּעִין – מְשָׁיְּפִקִיסוּ. וְאִם אֵינוֹ מְפַקֵּם – מְשָׁיְּעַמִּיד עָרִימָה.

אֲבַטִּיחַ – מְשָׁיְּשַׁלֵּק. וְאִם אֵינוֹ מְשַׁלֵּק – עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מוּקְצֶה.

יָרָק הַנֶּאֱגָד – מְשָׁיְּוַנֵּד. וְאִם אֵינוֹ אוֹגֵד – מְשָׁיְּמַלֵּא אֶת הַכֶּלִי. וְאִם אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת הַכֶּלִי – מְשָׁיְּלַקּוֹט כָּל צוֹרְכּוֹ.

הַבַּלְבָּלָה – מְשַׁיְּחַפָּה. אִם אֵינוֹ מְחַפֶּה – מְשַׁיְּמַלֵּא אֶת הַכֶּלִי. וְאִם אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת הַכֶּלִי – מְשַׁיְּלַקּוֹט כָּל צוֹרְכּוֹ.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים?? בְּמוֹלִיךְ לַשּׁוּק. אֲבָל בְּמוֹלִיךְ לְבֵיתוֹ – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ.

הַפֶּרֶד, וְהַצְּמוּקִין, וְהֶחָרוּבִין – מְשַׁיְּעַמִּיד עֲרֵימָה.

הַבְּצָלִים – מְשַׁיְּפַקִּילוּ. וְאִם אֵינוֹ מְפַקֵּל – מְשַׁיְּעַמִּיד עֲרֵימָה.

הַתְּבוּאָה – מְשַׁיְּמָרַח. וְאִם אֵינוֹ מְמָרַח – מְשַׁיְּעַמִּיד עֲרֵימָה. הַקִּטְנִיּוֹת – מְשַׁיְּכַבּוֹר. וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר – עַד מְשַׁיְּמָרַח. אַף עַל פִּי שֶׁמֵּירַח – נוֹטֵל מִן הַקּוּטָּעִים וּמִן הַצְּדָדִים וּמִמַּה שֶּׁבְּתוֹךְ הַתֶּבֶן וְאוֹכֵל.

הַיַּיִן – מְשַׁיְּקַפֵּא. אַף עַל פִּי שֶׁקִּיפֵּא – קוֹלֵט מִן הַגַּת הָעֶלְיוֹנָה וּמִן הַצִּינּוֹר וְשׁוֹתֶה.

הַשֶּׁמֶן – מְשַׁיֵּרֵד לָעוּקָה. אַף עַל פִּי שֶׁיָּרַד – נוֹטֵל מִן הָעֶקֶל וּמִן הַמֶּמֶל וּמִבֵּין הַפַּצִּים, וְנוֹתֵן לַחֲמִיטָה וּלְתוֹךְ הַתַּמְחוּי, אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקֻפָּם וְלַקְּדֵירָה כְּשֶׁהֵן מְרוּתָּחִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לַכֹּל הוּא נוֹתֵן, חוּץ מִדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוֹמֶץ וְצִיר.

גמרא מַאן דְּוּ יְרִים פַּקְסוּסֵיהּ, מַאן דְּוּ יֵרִים שַׁלְקוּקֵיהּ.

הָיָה מְפַקֵּם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, מְשַׁלֵּק רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן – לֹא נִטְבְּלוּ עַד שֶׁיְּפַקֵּם כָּל

[דף ד׳ ע״ב] צוֹרְכּוֹ, וְיְשַׁלֵּק כָּל צוֹרְכּוֹ.

פִּיקֵם וְשָׁלַק בִּרְשׁוּת הֶקְדֵּשׁ וּפָדָיוֹ – פָּטוּר.

אוֹגְדוֹ צִינּוֹק גָּדוֹל לַשָּׂדֶה, אֲבָל אִם אֲגָדוֹ צִינּוֹק קָטָן לַשּׁוּק – נִטְבָּל.

רַבִּי וְעֵירָא בָּעֵי: אֲדַיִּין לֹא נִגְמְרָה מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה, וְאַתְּ אָמַר הָכֵין? אֶלָּא בֵּינִי: אוֹגְדוֹ צִינּוֹק גָּדוֹל בַּשָּׂדֶה, וְהוּא עָתִיד לְאוֹגְדוֹ צִינּוֹק קָטָן לַשּׁוּק – נִטְבָּל.

הָיְתָה כַּלְבָּלָה אַחַת, וּבְדַעְתּוֹ לְמַלּאוֹת אֶת חֲצִיהָ, בֵּיְן שֶׁמִּילֵּא חֲצִיהָ – נִטְבְּלָה. בְּדַעְתּוֹ לְמַלּאוֹת אֶת כּוּלָּהּ – לֹא נִטְבְּלָה עַד שֶׁיְּמַלֵּא אֶת כּוּלָּהּ.

הָיוּ שְׁתַּיִם, וּבְדַעְתּוֹ לְמַלּאוֹת שְׁתֵּיהֶן – לֹא נִטְבְּלוּ עַד שֶׁיְּמַלֵּא אֶת שְׁתֵּיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים?? בְּמוֹלִיךְ לַשּׁוּק. אֲבָל בְּמוֹלִיךְ לְבֵיתוֹ – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ.

מַה בֵּין הַמּוֹלִיךְ לַשּׁוּק מַה בֵּין הַמּוֹלִיךְ לְבֵיתוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מוֹלִיךְ לְבֵיתוֹ – בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מוֹלִיךְ לַשּׁוּק – לֹא בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, בְּדַעַת הַלָּקוֹחוֹת הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁמָּא יִמְצָא לָקוֹחוֹת וְנִטְבְּלוּ מִיָּד.

תָּנֵי: **מְשָׁיְעָמִיד עֲרֵימָה.** בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ. רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: הָא בַּשָּׂדֶה – לֹא? אָמַר רַבִּי חִינְנָא דְרוּפָּה: אַתָּא מֵימַר לָךְ, אֲפִילּוּ מְשָׁיְעָמִיד עֲרֵימָה בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ.

הַבְּצָלִים מְשַׁיַּפְקִילוּ. מִן דּוּ יֵרִים פּוּדְגָּרָה.

תְּבוּאָה מְשֻׁיִּתְמָרֵת. רַבִּי חֲנַנְיָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִן דּוּ יְשַׁפֵּר אַפּוֹי דְּכַרְיָה. וְהָא תָּנֵי רַבִּי יַעֲקֹב בַּר סִיסִין: מֵאֵימָתַי הוּא

[דף ה' ע"א]

תּוֹרֵם אֶת הַגּוֹרֶן? מְשֶׁתִּיעָקֵר הָאַלָּה. כָּאן – בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לְמָרֵחַ. וְכָאן בְּשֶׁאֵין בְּדַעְתּוֹ לְמָרֵחַ.

תָּנֵי: אֲבָל כּוֹבֵר הוּא מִקְצָת, וְתוֹרֵם מִן הַכָּבוּר עַל שֶׁאֵינוֹ כָּבוּר. אָמַר רַבִּי אִילָא: שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בַּעֲלֵי בָּתִּים לְהָיוֹת מַכְנִיסִין לְתוֹךְ בָּתֵּיהֶן. מַאי טַעְמָא? (ישעיה ל, כד) **וְהָאֲלָפִים וְהָעֲיָרִים עֹבְדֵי הָאֲדָמָה, בְּלִיל חָמִיץ יֹאכֵלוּ.**

כָּבַר בֵּרְשׁוּת הַהֶקְדֵּשׁ וּפְדָיוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹכַל מִמֶּנּוּ עֲרַאי, וְעַכְשָׁיו אֵינוֹ יָכוֹל לוֹכַל מִמֶּנּוּ עֲרַאי – כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּרְשׁוּת הַהֶקְדֵּשׁ וְהוּא חַיָּיב.

הֲתִיב רַבִּי חִינְנָא: שִׁילָה וְקִיפָּה בְּרְשׁוּת הַהֶקְדֵּשׁ – פָּטוּר. אָמַר רַבִּי יוּדָן: תַּמָּן – אִי אֶיפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבּוֹשׁ וְשֶׁלֹּא לִשְׁלוֹק. בְּרַם הָכָא אֶיפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא לְמָרֵחַ. דְּאָמַר רַבִּי אִילָא: **וְהָאֲלָפִים וְהָעֲיָרִים** וְגוֹמֵר.

תָּנֵי: אֲבָל קוֹלֵט הוּא מִתַּחַת הַכְּבָרָה וְאוֹכֵל. רַב חִסְדָּא אָמַר: שֶׁהֵן מְחוּסָּרִים לָרוּחַ. רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יָסָא: שֶׁהֵן מְחוּסָּרִים

[דף ה' ע"ב] נִיחָה. וְהָתַנֵּינַן: הַיַּיִן – מְשֻׁקְּפָה! מַאן דְּאָמַר שֶׁהֵן מְחוּסָּרִים נִיחָה – נִיחָא. מַאן דְּאָמַר שֶׁהֵן מְחוּסָּרִים לָרוּחַ – מְחוּסָּר הוּא בִּשְׁמָרָיו.

הֲתִיב רַבִּי בִּנְיָמִן בַּר גִּיּוֹל: וְהָתַנֵּינַן: הַשֶּׁמֶן – מְשֻׁיָּרַד לָעוּקָה. מַאן דְּאָמַר שֶׁהֵן מְחוּסָּרִין נִיחָה – נִיחָא. מַאן דְּאָמַר שֶׁהֵן מְחוּסָּרִין לָרוּחַ – מְחוּסָּר הוּא לְהַצִּיל.

הָיָה אוֹכֵל וְחֲשִׁיכָה לֵילֵי שַׁבָּת, אוֹ שָׁנָּתְנוּ לְאָדָם אַחֵר – לֹא נִטְבְּלוּ. רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: בְּנָתוּן בַּחֲמִיטָה וּבְתַמְחוּי. אֲבָל בְּנָתוּן בְּצְלוֹחִית – נִטְבָּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילּוּ בְּנָתוּן בְּצְלוֹחִית – לֹא נִטְבָּל. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: וְאֵין שַׁבָּת טוֹבֶלֶת?! אָמַר לֵיהּ: וְאֵין מָקוֹם טוֹבֵל?! אָמַר לֵיהּ: כְּהַהִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אַף מַה שֶּׁבְּלָגִין – לֹא נִטְבַּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִירוֹ, בְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ.

חֲיָילֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה מִן הָדָא: וְעוֹד אָמַר רַבִּי לִיעֶזֶר: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמּוּקְצֶה עֶרֶב שַׁבָּת בַּשְּׁבִיעִית, וְאוֹמֵר: "מִיכָּן אֲנִי אוֹכֵל לְמָחָר". לֹא אָמַר אֶלָּא בַּשְּׁבִיעִית, הָא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – לֹא.

מַה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי? לְהַחֲזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ אִי אַתָּה יָכוֹל, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מוּקְצֶה. לְפִיכָךְ נִטְבַּל.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסֵי! אֵין עֲרַאי לְשַׁבָּת! פָּתַר לָהּ: וּבִלְבַד דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מוּקְצֶה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה לָא שָׁנְיָא, הִיא דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מוּקְצֶה, הִיא דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מוּקְצֶה.

רַבִּי מָנָא בָּעֵי: חָיְתָה צְלוּחִית מְלֵיאָה וּנְתוּנָה בֵּין פַּצִּים לַחֲבֵירוֹ – נִטְבְּלָה? אוֹ מֵאַחַר שֶׁהִיא נְתוּנָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ – לֹא נִטְבְּלָה?

עַד הֵיכָן? רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: עַד כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נָתוּן יָדוֹ לְתוֹכָהּ וְהִיא נִכְוֶית. חַבְלֹ מוֹדִים

[דף ו' ע"א]

בִּכְלִי שֵׁנִי – שֶׁהוּא מוּתָּר. מַה בֵּין כְּלִי רִאשׁוֹן מַה בֵּין כְּלִי שֵׁנִי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: כָּאן – הַיָּד שׁוֹלֶטֶת, וְכָאן – אֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כָּאן וְכָאן אֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת. אֶלָּא עָשׂוּ הַרְחָקָה לִכְלִי רִאשׁוֹן, וְלֹא עָשׂוּ הַרְחָקָה לִכְלִי שֵׁנִי.

אָמַר רַבִּי מָנָא: הֲווֹיִן פִּינְקָא דְּאוֹרִיזָא – מְסַיֵּיעַ לְאַבָּא. הֲווֹיִן פִּינְקָא דִּגְרִיסָא – מְסַיֵּיעַ לְאַבָּא. דְּאַתְּ מְפַגֵּי לֵיהּ מִן אֲתַר לַאֲתַר, וְעַד כְּדוֹן הוּא רָתַח.

מַהוּ לִיתֵּן תַּבְלִין מִלְּמַטָּן, וּלְעֵרוֹת עֲלֵיהֶן מִלְּמַעְלָן? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אָסוּר, וְעֵירוּי – כִּכְלִי רִאשׁוֹן הוּא.

חֲיָילֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה מִן הָדָא: אֶחָד שֶׁבִּישֵּׁל בּוֹ, וְאֶחָד שֶׁעֵירָה לְתוֹכוֹ רוֹתְחַ. וְכָא הוּא אָמַר חָבִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תַּמָּן – כְּלִי חֶרֶס בּוֹלֵעַ. תַּבְלִין – אֵינָן מִתְבַּשְּׁלִין.

חָתִיב רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: וְהָתָנֵי: אַף בִּכְלִי נְחוֹשֶׁת בֵּן! אִית לָךְ מֵימַר כְּלִי נְחוֹשֶׁת בּוֹלֵעַ?!

מַהוּ לְעָרוֹת עִם הַקִּילּוּחַ? אָמַר רַבִּי חֲנִינָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִלֶּל: מַחְלוֹקֶת רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי.

רַבִּי יִצְחָק בַּר גּוּפְתָּה בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: עָשָׂה בֵּן בְּשַׁבָּת – חַיָּיב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל? עָשָׂה בֵּן בְּבָשָׂר וְחָלָב – חַיָּיב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל? אָמַר לֵיהּ: כִּיי דְאָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אֵיזוֹ חָלּוּט בְּרוּר? כָּל שֶׁהָאוּר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו. וְכָא, אֵיזוֹ תַּבְשִׁיל בְּרוּר? כָּל שֶׁהָאוּר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָה, מָלַח – כְּצִיר. יַיִן – כְּחוֹמֶץ.

הֲלָכָה ה' מתני' הָעִגּוּל – מְשַׁיְּחָלִיקֶנּוּ.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק שִׁישִׁי

א. הַהוֹלֵךְ לְקַדֵּשׁ - הֲרֵי זֶה נוֹטֵל מַפְתֵּחַ וּפוֹתֵחַ, וְקָרְדֹּם וְחוֹפֵר, וְסֶלַע וּמוֹלִיךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹסֵק עִם הַקִּדּוּשׁ. וְאִם מִשֶּׁהוֹצִיא אֶת הָאֵפֶר, הֵגִיף אֶת הַדֶּלֶת אַחֲרָיו - פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּהּ מְלָאכָה. קֶרֶס עֲלֵי זַיִת, אִם בִּשְׁבִיל שֶׁיַּכְנִיס בְּשִׁפּוֹפֶרֶת - כָּשֵׁר. אִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תַּחְזִיק אֵפֶר הַרְבֵּה - פָּסוּל. זָקָפָה בָּאָרֶץ אוֹ שָׁנְתָנָהּ לְעוֹמְדִין בְּצִדּוֹ, אִם יֵשׁ שָׁם שׁוֹמְרִים - כָּשֵׁר. אִם אֵין שָׁם שׁוֹמְרִים - פָּסוּל. נָטַל אֶת הָאֵפֶר וְרָאָהוּ שֶׁהוּא מְרֻבֶּה, וְהֶחֱזִירוֹ - כָּשֵׁר. נָתַן אֶת הָאֵפֶר, וְרָאָהוּ שֶׁהוּא מְרֻבֶּה - נוֹטֵל הֵימֶנּוּ וְהוֹלֵךְ וּמְקַדֵּשׁ לְמָקוֹם אַחֵר. נָשְׁבָה הָרוּחַ אֶת הָאֵפֶר וּנְתָנוֹ עַל גַּבֵּי הַמַּיִם, מְנַגֵּב וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ - כָּשֵׁר. נָתְנָהּ לְקַדֵּשׁ; רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: מְנַגֵּב וּמְקַדֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁנָּגַע בַּמַּיִם - אֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ.

ב. זֹלֵף בְּיָדוֹ וּבְרַגְלוֹ וּבַחֲרָסִין שֶׁל שֹׁקֶת - פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא בַּכְּלִי. אֲבָל חָבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה וְזָלְפָה בְּיָדוֹ וּבְרַגְלוֹ, וּבַחֲרָסִין שֶׁל שֹׁקֶת - כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְמַלֵּא בַּכְּלִי. נָתַן אֶת הָאֵפֶר וְאַחַר כָּךְ נָתַן אֶת הַמַּיִם - פָּסוּל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאִם נָתַן אֶת הַמַּיִם וְאַחַר כָּךְ נָתַן אֶת הָאֵפֶר, וְרָאָה שֶׁהוּא מְרֻבֶּה, וְהוֹסִיף עָלָיו מַיִם אֲחֵרִים - צָרִיךְ קִדּוּשׁ שֵׁנִי, שֶׁאֵין מֵי חַטָּאת עוֹשִׂין מֵי חַטָּאת אֶלָּא עִם מַתַּן אֵפֶר.

ג. הָיָה עוֹמֵד וּמְקַדֵּשׁ וְהִרְהֵיחַ, אוֹ שֶׁעָף, אוֹ שֶׁדְּחָאוֹ חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁדְּחָתּוֹ הָרוּחַ, וּבָא אַחֵר וְקִדֵּשׁ - הֲרֵי זֶה פָּסוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר יט, יז): "וְלָקְחוּ לַטָּמֵא" - עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּן לְמִלּוּי לְקִדּוּשׁ וּלְהַזָּאָה. מִלֵּא לְעַצְמוֹ בְּאַחַת יָדוֹ; קִדֵּשׁ לְעַצְמוֹ בְּאַחַת יָדוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה בְּאַחַת יָדוֹ - פָּסוּל. מִלֵּא לְאַחֵר בְּאַחַת יָדוֹ, וְעָשָׂה מְלָאכָה בְּאַחַת יָדוֹ - פָּסוּל. קִדֵּשׁ לְאַחֵר בְּאַחַת יָדוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה בְּאַחַת יָדוֹ - פָּסוּל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ שָׁם שׁוֹמְרִים! אֵין שָׁם שׁוֹמְרִים - קָדוֹשׁ לָאֲחֵרִים כְּקָדוֹשׁ לְעַצְמוֹ.

הַשָּׁלֵם

מִלֵּא לְעַצְמוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, בְּקִדּוּשׁ אֶחָד - כָּשֵׁר. בִּשְׁנֵי קִדּוּשִׁין - פָּסוּל. קִדֵּשׁ לְעַצְמוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, בְּקִדּוּשׁ אֶחָד - כָּשֵׁר. וּבִשְׁנֵי קִדּוּשִׁין - פָּסוּל. מִלֵּא וְקִדֵּשׁ, קִדֵּשׁ וּמִלֵּא בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין. מִלֵּא לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, בְּקִדּוּשׁ אֶחָד - כָּשֵׁר. בִּשְׁנֵי קִדּוּשִׁין - פָּסוּל. קִדֵּשׁ לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, בֵּין בְּקִדּוּשׁ אֶחָד בֵּין בִּשְׁנֵי קִדּוּשִׁין - כָּשֵׁר. מִלֵּא וְקִדֵּשׁ, קִדֵּשׁ וּמִלֵּא בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - הַקִּדּוּשׁ כָּשֵׁר וְהַמִּלּוּי פָּסוּל. זֶה הַכְּלָל: כָּל מְלָאכָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ מִלּוּי, בֵּין לוֹ וּבֵין לְאַחֵר - פָּסוּל. וְכָל מְלָאכָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מִלּוּי - שֶׁלּוֹ פָּסוּל וְשֶׁל אַחֵר כָּשֵׁר.

ד. כָּל דָּבָר שֶׁבְּיָדוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה, בֵּין שֶׁיֵּשׁ שָׁם שׁוֹמְרִין וּבֵין שֶׁאֵין שָׁם שׁוֹמְרִין - פָּסוּל. כָּל דָּבָר שֶׁבְּיָדוֹ וְלֹא עָשָׂה מְלָאכָה, אִם יֵשׁ שָׁם שׁוֹמְרִין - כָּשֵׁר. אֵין שָׁם שׁוֹמְרִין - פָּסוּל. מִלֵּא לוֹ וּלְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - כֻּלָּן פְּסוּלִין. קִדֵּשׁ לוֹ וּלְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, שֶׁלּוֹ - פָּסוּל. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - כָּשֵׁר. קִדֵּשׁ לוֹ וּמִלֵּא לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. מִלֵּא לוֹ וְקִדֵּשׁ לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - שֶׁלּוֹ פָּסוּל וְשֶׁל אַחֵר - כָּשֵׁר. מִלֵּא וְקִדֵּשׁ, קִדֵּשׁ וּמִלֵּא בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת - שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין. מִלֵּא וְקִדֵּשׁ לְעַצְמוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו, זֶה אַחַר זֶה - שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִין. מִלֵּא לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו, זֶה אַחַר זֶה, קִדֵּשׁ לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו זֶה אַחַר זֶה, מִלֵּא וְקִדֵּשׁ, קִדֵּשׁ וּמִלֵּא לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו זֶה אַחַר זֶה - כֻּלָּן כְּשֵׁרִים. מִלֵּא לוֹ וּלְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו זֶה אַחַר זֶה, שֶׁלּוֹ - פָּסוּל. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - כָּשֵׁר. וְשֶׁל אַחֵר, קִדֵּשׁ לוֹ וּלְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו זֶה אַחַר זֶה - שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין. מִלֵּא לוֹ וְקִדֵּשׁ לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו, זֶה אַחַר זֶה, שֶׁלּוֹ - פָּסוּל. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - כָּשֵׁר. קִדֵּשׁ לוֹ וּמִלֵּא לְאַחֵר בִּשְׁתֵּי יָדָיו, זֶה אַחַר זֶה -שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין.

תּוֹסֶפְתָּא

ה. מַלֵּא לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ – הָאַחֲרוֹן כָּשֵׁר. קַדֵּשׁ לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר. מַלֵּא לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. קַדֵּשׁ לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ – שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים. מַלֵּא לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ. קַדֵּשׁ לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ – כֻּלָּן פְּסוּלִין. מַלֵּא לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ. אֲקַדֵּשׁ לְךָ וְקַדֵּשׁ לִי – הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן פְּסוּלִין, וְהָאֶמְצָעִים – כְּשֵׁרִין. קַדֵּשׁ לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ, מַלֵּא לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ, הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן – כָּשֵׁר. וְהָאֶמְצָעִים – פְּסוּלִים. קַדֵּשׁ לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ, אֲמַלֵּא לְךָ וּמַלֵּא לִי. הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן – כָּשֵׁר. וְהָאֶמְצָעִים – פְּסוּלִין. מַלֵּא לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ. קַדֵּשׁ לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ – אֵינוֹ כָּשֵׁר אֶלָּא הָאַחֲרוֹן. מַלֵּא לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ. אֲמַלֵּא לְךָ וְקַדֵּשׁ לִי – כֻּלָּן פְּסוּלִין. קַדֵּשׁ לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ. מַלֵּא לִי וַאֲקַדֵּשׁ לְךָ – אֵין כָּשֵׁר אֶלָּא רִאשׁוֹן. קַדֵּשׁ לִי וַאֲמַלֵּא לְךָ. אֲקַדֵּשׁ לְךָ וּמַלֵּא לִי – כֻּלָּם כְּשֵׁרִים. וְאִם יֵשׁ שָׁם שׁוֹמְרִין – כֻּלָּן כְּשֵׁרִים.

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק שְׁבִיעִי

א. מִלֵּא חֲמֵשׁ חֲבִיוֹת לְקַדֵּשׁ לְאַחַר, הָיָה מוֹצִיא כָּל אַחַת וְאַחַת וְשׁוֹפֵךְ, אִם מִשֶּׁהוֹצִיא הֵגִיף אֶת הַדֶּלֶת אַחֲרָיו – פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ מְלָאכָה. וְאִם יֵשׁ שָׁם שׁוֹמְרִים - לֹא פָסַל אֶלָּא מַה שֶּׁבְּיָדוֹ בִּלְבַד. לְקִדְּשָׁם חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין, הָיָה מוֹצִיא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְשׁוֹפֵךְ אֶת הָאַחֲרוֹנָה וְהֵגִיף אֶת הַדֶּלֶת אַחֲרָיו, בֵּין יֵשׁ שָׁם שׁוֹמְרִין בֵּין אֵין שָׁם שׁוֹמְרִין, זוֹ שֶׁהֵגִיף אֶת הַדֶּלֶת עִמָּהּ – פְּסוּלָה, וְזוֹ שֶׁלֹּא הֵגִיף אֶת הַדֶּלֶת עִמָּהּ - כְּשֵׁרָה.

ב. הָיְתָה חֲבִיתוֹ מֻנַּחַת לְפָנָיו, וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: תֵּן לִי, וְנָתַן לוֹ - שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין. וְאִם אָמַר לוֹ: ״טוֹל לְךָ״ ! שָׁלוֹ - פָּסוּל. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - כָּשֵׁר. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי חֲבִיוֹת, וְאָמַר לוֹ לַחֲבֵרוֹ: ״תֵּן לִי״ ! וְנָתַן לוֹ, שָׁלוֹ – פָּסוּל. וְשֶׁל אַחֵר - כָּשֵׁר. וְאִם אָמַר לוֹ: ״טוֹל לְךָ״ - שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין.

ג. הַמְמַלֵּא לוֹ וְלַחֲטָאת, מְמַלֵּא אֶת שֶׁלּוֹ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ מְמַלֵּא אֶת שֶׁל חַטָּאת. הָיָה מְבַקֵּשׁ לִשְׁתּוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ שְׁנֵיהֶן בְּאִיסָּל, בֵּין שֶׁמִּלֵּא אֶת שֶׁלּוֹ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ מִלֵּא אֶת שֶׁל חַטָּאת, בֵּין שֶׁמִּלֵּא אֶת שֶׁל חַטָּאת תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ מִלֵּא אֶת שֶׁלּוֹ - שֶׁלּוֹ כָּשֵׁר. נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לְאַחֲרָיו וְשֶׁל חַטָּאת לְפָנָיו, וְאִם נָתַן שֶׁל חַטָּאת לְאַחֲרָיו - פָּסוּל.

ד. הַמּוֹלִיךְ אֶת הַחֶבֶל לַבַּעֲלִים, כְּדַרְכּוֹ - כָּשֵׁר. וְשֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ - פָּסוּל. הֲלָכָה זוֹ עָלְתָה עָלֶיהָ בְּנֵי אַסְיָא שִׁלְשָׁה רְגָלִים לַיְבָנֶה, בָּרֶגֶל הַשְּׁלִישִׁי הִכְשִׁירוּ לָהֶן. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: לֹא לָזֶה הוֹרוּ, אֶלָּא לַמַּעֲלֶה אֶת הַחֶבֶל וְחָזַר וְכָנָנוֹ בָּאַחֲרוֹנָה׳ הוֹרוּ לוֹ, שֶׁהוּא כָּשֵׁר לְשֶׁעָבַר, וּפָסוּל לֶעָתִיד לָבֹא.

ה. מִי שֶׁהָיָה הוּא וּמֵימָיו בְּאֹהֶל הַמֵּת וּמֵימָיו מַקְפִּין צָמִיד פָּתִיל, הוּא בִּפְנִים וּמֵימָיו מִבַּחוּץ, כְּשֵׁם שֶׁהוּא טָמֵא - כָּךְ מֵימָיו טְמֵאִין. הוּא מִבַּחוּץ וּמֵימָיו מִבִּפְנִים, כְּשֵׁם שֶׁהוּא טָהוֹר - כָּךְ מֵימָיו טְהוֹרִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְלָזֶה אוֹמְרִין: ׳שְׁמוֹר עַצְמְךָ ! שֶׁיִּהוּ מֵימֶיךָ טְהוֹרִין׳.

ו. מִי שֶׁהָיוּ מֵימָיו עַל כְּתֵפָיו - וּמַאֲנָה בְּפָנָיו, וְחָלְצָה בְּפָנָיו, וְהִרְצָה סָלַע לְאַחֵר, וְהֶרְאָה דֶּרֶךְ לְאַחֵר. אִם עָמַד - פָּסוּל. אִם לֹא עָמַד - כָּשֵׁר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: זֶה הַכְּלָל: דָּבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם מְלָאכָה, בֵּין שֶׁעָמַד וּבֵין שֶׁלֹּא עָמַד - פָּסוּל. דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִשּׁוּם מְלָאכָה: עָמַד - פָּסוּל. לֹא עָמַד - כָּשֵׁר.

ז. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹסֵר אֶת מֵימָיו לַטְּמֵא, וְעָשׂוּ בְּעָלִים מְלָאכָה - פְּסוּלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: עֲשָׂה טָמֵא מְלָאכָה - כְּשֵׁרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים. עָשׂוּ הַבְּעָלִים מְלָאכָה - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הַטָּמֵא.

ח. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַפּוֹרֵץ עַל מְנָת לִגְדֹּר, וְהִתְנָה עִמּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁגָּדַר - כָּשֵׁר. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הָאוֹכֵל עַל מְנָת לְקַצֵּץ, וְהִתְנָה עִמּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁקִּצֵּץ - כָּשֵׁר.

ט. הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, וּפָרִים, וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר - מְטַמְּאִין בְּגָדִים. פָּרָה וּפָרִים וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ עַצְמָן - אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים. אֲבָל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מְטַמְּאִין אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פָּרָה, וּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים - מְטַמְּאִין אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין. שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ - אֵין מְטַמְּאִין אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פָּרָה מְטַמְּאָה אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין, שֶׁהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים - אֵין מְטַמְּאִין אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין, שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פָּרָה, כֵּיוָן שֶׁשְּׁחָטָהּ - מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא, כְּאֶפְרָהּ.

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. יֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אוֹמֵר: מְטַמְּאִיךְ לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתָּה טִמֵּאתָנִי. כֵּיצַד? גִּסְטָרָא שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִין טְהוֹרִים, וְגִסְטָרָא טְמֵאָה כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, צָפוּ מַשְׁקִין מִן הַתַּחְתּוֹנָה, נִטְמָא בַּאֲוִיר הָעֶלְיוֹנָה, וְחָזְרוּ וְטִמְּאוּ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְּאִיךְ לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתָּה טִמֵּאתָנִי:

ב. זָב שֶׁיָּשַׁב עַל גַּבֵּי אֶבֶן מְסָמָא, אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין שֶׁתַּחְתָּיו - טְהוֹרִין. מִשְׁכַּב וּמוֹשָׁב שֶׁתַּחְתָּיו - טְמֵאִים. הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְּאִיךְ לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתָּה טִמֵּאתָנִי:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אוֹמֵר: מְטַמְּאֵי מְטַמְּאִיךְ לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתָּה טִמֵּאתָנִי. כֵּיצַד? קְעָרָה וַאֲחוֹרָיו טְמֵאִין, וּנְתָנָהּ עַל גַּבֵּי טַבְלָא, וְכִכַּר שֶׁל תְּרוּמָה עַל גַּבֵּי הַטַּבְלָא, וְצָפוּ מַשְׁקִין מִתּוֹכָהּ וְנָגְעוּ מֵאֲחוֹרֶיהָ, נִטְמְאוּ תַּחְתֶּיהָ וְטִמְּאוּ אֶת הַכִּכָּר, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: מְטַמְּאֵי לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתָּה טִמֵּאתָנִי. יֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִמֵּאתִיו. כֵּיצַד? טְבוּל יוֹם שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ קֶמַח שֶׁל תְּרוּמָה, וּמַשְׁקִין שֶׁל חֻלִּין טְהוֹרִין, וּבִלְּלָן זֶה בָּזֶה - טְמֵאִין, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִמֵּאתִיו:

ד. קְדָרָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִין טְהוֹרִין וְתַרְמוֹסִין טְמֵאִין פְּחוּתִין מִכַּבֵּיצָה נְתוּנִין בְּתוֹכָהּ. נִפְחֲתוּ וְנֶעֱשׂוּ כַּבֵּיצָה - טְמֵאִין. הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִמֵּאתִיו. טְהוֹר שֶׁנָּפַל עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רֻבּוֹ שְׁלֹשָׁה לוּגִין מַיִם שְׁאוּבִין, אֲפִלּוּ הוּא טָהוֹר וְהֵן טְהוֹרִין - טִמְּאוּהוּ וְנִטְמְאוּ. הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִמֵּאתִיו:

הַשָּׁלֵם

ה. וְיֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִהַרְתִּיו. כֵּיצַד? מַטְלִית שֶׁטָּלְאָהּ עַל הַקֻּפָּה מְטַמְּאָה אֶחָד וּפוֹסֶלֶת אֶחָד. הִפְרִישָׁהּ מִן הַקֻּפָּה - הַקֻּפָּה מְטַמְּאָה אֶחָד וּפוֹסֶלֶת אַחַת, וּמַטְלִית טְהוֹרָה. הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִמְּאוּנִי וְטִהַרְתִּיו:

ו. וְיֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אָמַר טִהֲרוּנִי וְטִמְּאתִיו. כֵּיצַד? מְקֻוֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכָוָנוֹת, יָרַד וְטָבַל בְּתוֹכוֹ - הוּא טָהוֹר, וּמִקְוֶה - טָמֵא. הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִהֲרוּנִי וְטִמְּאתִיו.

ז. יֵשׁ כָּאן שֶׁהוּא אוֹמֵר: טִהֲרוּנִי וְטִהַרְתִּיו. כֵּיצַד? תֵּבָה שֶׁהִיא טְמֵאָה מִדֶּרֶס, וְהֵבִיא מַסְמֵר שֶׁהָיָה טָמֵא, וּקְבָעוֹ בָּהּ - טְהוֹרָה הַתֵּבָה וּטְהוֹרָה הַמַּסְמֵר, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִהֲרוּנִי וְטִהַרְתִּיו: טָהוֹר שֶׁהִזָּה עַל הַטָּמֵא - טָהוֹר הַמַּזֶּה וְנִטְהַר הַטָּמֵא, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִהֲרוּנִי וְטִהַרְתִּיו. שְׁלֹשָׁה מְקֻוָּאוֹת, בָּזֶה עֶשְׂרִים סְאָה, וּבָזֶה עֶשְׂרִים סְאָה, וּבָזֶה עֶשְׂרִים סְאָה מַיִם שְׁאוּבִין, וּשְׁאוּבִין מִן הַצַּד, יָרְדוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בָּהֶן וְנִתְעָרְבוּ - הַמְּקֻוָּאוֹת טְהוֹרִין וְהַטּוֹבְלִין טְהוֹרִין, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: טִהֲרוּנִי וְטִהַרְתִּיו:

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. כָּל הַנְּהָרוֹת כְּשֵׁרִין לְקַדֵּשׁ בָּהֶם מֵי חַטָּאת. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּמַעְיָן הַיּוֹצֵא מִמָּקוֹם אֶחָד, וּמִתְפָּרֵד לִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְחוֹזֵר וּמִתְעָרֵב בְּמָקוֹם אֶחָד - כָּשֵׁר. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְמַלֵּא אָדָם חָבִית מִמַּעְיָן זֶה, וְחָבִית מִמַּעְיָן זֶה, וְנוֹתְנָן בְּשֹׁקֶת אַחַת וּמְקַדֵּשׁ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְמַלֵּא אָדָם צְלוֹחִית מֵחָבִית זוֹ וּצְלוֹחִית מֵחָבִית זוֹ, וְנוֹתֵן בְּשֹׁקֶת אַחַת וּמְקַדֵּשׁ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יוֹרֶדֶת הַצַּלְמִין - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁכְּזָבָה בְּשָׁעַת פּוּלְמוּס. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית כְּזָבוּ בְּשָׁעַת פּוּלְמוּס. שְׁלוּחַ הָיְתָה נְמָלָה מֵהַלֶּכֶת בּוֹ. מַעְיָן שֶׁהָיָה יוֹצֵא בְּשָׁנָה זוֹ מִצַּד זוֹ וְשָׁנָה אַחֶרֶת מִצַּד זֶה, אוֹ שֶׁהוּא רַבָּה מֵימוֹת הַגְּשָׁמִים וּמִתְמַעֵט בִּימוֹת הַחַמָּה - כָּשֵׁר:

ב. הַכֹּל שָׁוִין בִּבְאֵר שֶׁיָּרַד לְתוֹכָהּ שֶׁטַח שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּחְזְרוּ הַמַּיִם לִכְמוֹת שֶׁהָיוּ. מַעְיָן שֶׁיָּצָא בַּתְּחִלָּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְבָרֵר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין צָרִיךְ לְבָרֵר. הָיְתָה חֲבִיתוֹ מְנַחַת לְפָנָיו וְיָרַד לְתוֹכָהּ שֶׁטַח שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים - פְּסוּלָה. (יָרַד לְתוֹכָהּ טַל - פְּסוּל). יָרַד לְתוֹכָהּ טַל בַּלַּיְלָה, רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יַנִּיחֶנָּה בַּחַמָּה וְהַטַּל עוֹלֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַטַּל עוֹלֶה אֶלָּא מִן הַפֵּרוֹת בִּלְבַד:

ג. מֵי חַטָּאת שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹכָן מֵי מַעְיָן וּמֵי מִקְוֶה וּמֵי פֵּרוֹת, אִם רוֹב מֵי חַטָּאת - מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא, אִם רֹב מֵי פֵּרוֹת - אֵין מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא, מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה - מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - פָּסוּל לְהַזּוֹת מֵהֶן. אָמַר רַבִּי: אִם כִּדְבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַזָּאָה כָּל שֶׁהוּא - כְּשֵׁרָה, חֲצָיָהּ מִן הַכָּשֵׁר וְחֲצָיָהּ מִן הַפָּסוּל - הַזָּאָה מְטַהֶרֶת בְּכָל שֶׁהוּא:

ד. נָפַל לְתוֹכָן עַכְשׁוּב, שׁוּבַאי, כּוּבַאי, דָּג, וּצְפַרְדֵּעַ, וְנִתְבַּקְּעוּ וְנִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן - פְּסוּלִין. לֹא נִתְבַּקְּעוּ וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן - כְּשֵׁרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְבַּקְּעוּ וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹרְרִין. וְהַכֹּל מוֹדִים בְּחָגָב - שֶׁהוּא פָּסוּל, שֶׁהוּא מוֹרֵר. וְהַכֹּל מוֹדִים בִּבְקִיעִינָה - שֶׁאֵינָהּ פּוֹסֶלֶת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנָחָשׁ, וְכִדְבָרָיו אָנוּ מוֹרִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא אֵין דִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּפְרָה אֶלָּא לְהָקֵל, שֶׁרַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּשֵׁרָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כְּשֵׁשִׁתָּהּ - פָּסוּל מִפְּנֵי מַשְׁקֶה פִּיו, וְאִם גִּרְגֵּר - כָּשֵׁר:

הַשָּׁלֵם

ה. מֵי חַטָּאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן מֵחֲמַת עַצְמָן - כְּשֵׁרִין. נִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן מֵחֲמַת עָשָׁן, אוֹ שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן סְטִיס, קוֹץ, וּפוּאָה - פְּסוּלִין. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַפּוֹסֵל בִּשְׁנוּי מַרְאֶה בַּמַּעְיָן - פּוֹסֵל בַּצְּלוּחִית. אֵפֶר חַטָּאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן מֵחֲמַת עַצְמָן וּמֵחֲמַת עָשָׁן - כָּשֵׁר. נִשְׁתַּנּוּ מֵחֲמַת אָבָק, אוֹ שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן סִיד וְגִפְסִית - פָּסוּל. מֵי חַטָּאת שֶׁהִגְלִידוּ וְחָזְרוּ וְנִמּוֹחוּ - כְּשֵׁרִים. הַמָּחָן בָּאוּר - פְּסוּלִין. וּבַחֲמָה - כְּשֵׁרִין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: דָּבָר שֶׁמַּטְמִינִים בּוֹ לַשַּׁבָּת - כְּשֵׁרִין, וְדָבָר שֶׁאֵין מַטְמִינִים בּוֹ לַשַּׁבָּת, לְחַטָּאת - פְּסוּלִין. הַמַּיִם הַנִּמְשָׁכִין - כְּשֵׁרִין. וְהַנִּזְרָקִין - פְּסוּלִין:

ו. לֹא יִטּוֹל אָדָם מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת וְהוּא רוֹכֵב עַל גַּבֵּי חֲבֵרוֹ, אוֹ עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, מָקוֹם שֶׁאֵין רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. אֲבָל מַעֲבִירָן הוּא בַּגֶּשֶׁר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. אֶחָד הַיֹּרְדָן וְאֶחָד כָּל הַנְּהָרוֹת. חָנִינָא בֶּן עֲקַבְיָא אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בַּיַּרְדֵּן לְבַד.

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת הַמְקֻדָּשִׁין, בֵּין טְמֵאִין וּבֵין טְהוֹרִין - מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם לַתְּרוּמָה, בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: מֵי חַטָּאת שֶׁנִּטְמְאוּ - הֲרֵי הֵן כְּאֵפֶר מִקְלֶה. אֵפֶר כָּשֵׁר שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמַיִם פְּסוּלִין - מְטַמְּאִין אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַתְּרוּמָה. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: מְטַמְּאִין הֵן מִשּׁוּם מַשְׁקֶה.

ב. כָּל הָרְאוּי לִיטַּמֵּא טְמֵא מֵת, אֲפִלּוּ טָמֵא - אֵינוֹ מַדֶּף, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מַדֶּף לִתְרוּמָה - אֵינוֹ מַדֶּף לְחַטָּאת. וְלֹא חִדְּשׁוּ טְמֵאָה בְּחַטָּאת; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעָיָה אִישׁ כְּפַר עוֹתְנַי, שֶׁהָיָה בִּידוֹ לָגִין מָלֵא מֵי חַטָּאת, וְהִגִּיף אֶת הַדֶּלֶת שֶׁמִּפְתֵּחַ טָמֵא טְמֵא-מֵת תְּלוּיָה בָּהּ, וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וְאָמַר לוֹ: שִׁמְעָיָה! צֵא וְהַזֵּה אֶת מֵימֶיךָ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֲפִלּוּ טָהוֹר יֵשׁ לוֹ מַדֶּף. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ אַחַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לוֹ: הַטָּהוֹר לְחַטָּאת שֶׁהֵסִיט אֶת הַמַּפְתֵּחַ שֶׁהוּא

תּוֹסֶפְתָּא

טָהוֹר לִתְרוּמָה, מַהוּ, טָמֵא אוֹ טָהוֹר? אָמַר לוֹ: טָמֵא. לָמָּה? שֶׁמָּא הָיְתָה בָּהּ טְמָאָה יְשָׁנָה, אוֹ שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיָסִיט אֶת הַדָּבָר הַטָּמֵא. אָמַר לוֹ: וְכִי אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁהֲסִיטוֹ, אֲבָל נִרְאֵין דְּבָרֶיךָ בְּדָבָר הָרָאוּי לְטַמֵּא מִדְּרָס, שֶׁמָּא הָיְתָה בָּהּ טְמָאָה יְשָׁנָה, אוֹ שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיָסִיט אֶת הַדָּבָר הַטָּמֵא. הִשִּׁיאוֹ לְדָבָר אַחֵר, אָמַר לוֹ: יִשְׁמָעֵאל אָחִי! הֵיאַךְ אַתָּה קוֹרֵא "כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מִיָּיִן" (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ב), אוֹ "כִּי טוֹבִים דּוֹדַיִךְ מִיָּיִן". אָמַר לוֹ: טוֹבִים דּוֹדַיִךְ מִיָּיִן. אָמַר לוֹ: אֵין הַדָּבָר כֵּן, שֶׁהֲרֵי חֲבֵרוֹ מְלַמֵּד עָלָיו - "לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַטָּמֵא - מַדָּךְ, וְהַטָּהוֹר - אֵינוֹ מַדָּךְ. הַטָּמֵא שֶׁאָמְרוּ טָמֵא מֵת, וְלֹא טָמֵא מַדָּךְ, טָמֵא טָמֵא מֵת וְלֹא מַדָּךְ. רַבִּי אוֹמֵר: טָהוֹר לְחַטָּאת שֶׁהֲסִיט אֶת רֹקּוֹ וּמֵימֵי רַגְלָיו שֶׁל טָהוֹר לִתְרוּמָה - טָמֵא. הֵסִיט אֶת דָּמוֹ - טָהוֹר. הֵסִיט אֶת הַשֶּׁרֶץ וְאֶת שִׁכְבַת זֶרַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא:

ג. קָלָל שֶׁל חַטָּאת שְׁנָתָנוֹ עַל גַּבֵּי הַשֶּׁרֶץ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאִם יִנָּטֵל הַשֶּׁרֶץ וְהַקָּלָל מֻסָּט, אֲבָל אִם יִנָּטֵל הַשֶּׁרֶץ וְהַקָּלָל עוֹמֵד, וַאֲפִלּוּ מֵת וּנְבֵלָה נוֹגְעִין מֵאֲחוֹרָיו - טָהוֹר. נְתָנוֹ עַל גַּבֵּי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וְעַל גַּבֵּי חֶרֶס הַטָּמֵא - טָמֵא. נְתָנוֹ עַל גַּבֵּי אוֹכָלִין וּמַשְׁקִים, אוֹ עַל גַּבֵּי סֵפֶר תּוֹרָה, רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. הֶעֱבִירוֹ עַל גַּבֵּי תַנּוּר וְעַל גַּבֵּי נְבֵלָה וְעַל גַּבֵּי הַשֶּׁרֶץ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא הַזָּאָה שֶׁהֶעֱבִירָהּ עַל גַּבֵּי כְּלִי חֶרֶס - טָמֵא, אוֹ עַל גַּבֵּי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב - טָמֵא, שֶׁהִיא טְהוֹרָה, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁמְּטַמֵּא מִלְמַעְלָה כִּלְמַטָּה אֶלָּא כַּזַּיִת מִן הַמֵּת וּשְׁאָר כָּל הַמַּאֲהִילִין:

ד. קָלָל שֶׁל חַטָּאת וְקָלָל שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּגְעוּ זֶה בָּזֶה - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁל חַטָּאת - טָמֵא, שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה הַכְּלָל, כָּל הַמְּטַמֵּא מֵי חַטָּאת בְּמַגָּע - מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא מֵי חַטָּאת בְּמַגָּע - אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא:

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק אֶחָד עָשָׂר

א. אֲזוֹב הַמַּכְשֵׁר וְכֵלִים הַטְּהוֹרִים לְחַטָּאת - נִצּוֹלִין בְּצָמִיד פָּתִיל. כָּל סָפֵק טָהוֹר לִתְרוּמָה - טָהוֹר לְחַטָּאת. כָּל הַתָּלוּי לִתְרוּמָה - נִשְׁפָּךְ לְחַטָּאת. וְאִם עָשָׂה עַל גַּבָּיו טָהֳרוֹת תְּלוּיוֹת, חוּץ מִן הַיָּדַיִם, מִפְּנֵי שֶׁסָּפֵק מַיִם - טָהוֹר. הָרְעָדוֹת - טָהוֹר לִתְרוּמָה וְטָמֵא לְחַטָּאת. הָרְפָפוֹת - טְהוֹרוֹת לְקַדֵּשׁ לַתְּרוּמָה וְלַחַטָּאת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרְעָדוֹת - טְמֵאוֹת לַחַטָּאת וּטְהוֹרוֹת לְקַדֵּשׁ וְלַתְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אַף אֲנִי כָּךְ אָמַרְתִּי, אֲבָל חֲבֵרַי גָּזְרוּ עָלַי שֶׁאֲהִיָּה מוֹדֶה בָּהֶם בְּטָהֳרָה:

ב. דִּבְלָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפְלָה לְתוֹךְ מֵי חַטָּאת, נְטָלָהּ וַאֲכָלָהּ, אִם אֵין בָּהּ כַּבֵּיצָה בֵּין טְהוֹרָה בֵּין טְמֵאָה - טָהוֹר. אִם יֵשׁ בָּהּ כַּבֵּיצָה, בַּטְּמֵאָה - טָמֵא, וּבַטְּהוֹרָה - טָהוֹר, שֶׁאִם כֵּן אֵין טָהֳרָה לְחַטָּאת, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: נִטְמָא הַמַּזֶּה בַּמַּיִם וְחָזַר הַמַּזֶּה וְטִמֵּא אֶת הַמַּיִם. נִטְמָא הָאָזוֹב וְחָזַר הָאָזוֹב וְטִמֵּא אֶת הַמַּיִם. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהֻתְּחָבָה בִּכּוּשׁ אוֹ בְּקִיסָם, אֲבָל נָטַל בְּיָדוֹ - נִטְמָא וְטִמֵּא אֶת מֵי חַטָּאת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין הַטָּהוֹר מְטַמֵּא אֶת מֵי חַטָּאת, וְאֶת אֵפֶר חַטָּאת, וְאֶת הַמַּזֶּה מֵי חַטָּאת:

ג. כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם, בֵּין מִדִּבְרֵי תוֹרָה בֵּין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, קֹדֶם לְבִיאָתוֹ בַּמַּיִם - מְטַמֵּא אֶת מֵי חַטָּאת, וְאֶת אֵפֶר חַטָּאת, וְאֶת הַמַּזֶּה מֵי חַטָּאת בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: נוֹטֵל טָמֵא כֵּלִים הַטְּהוֹרִים לְחַטָּאת בְּאֵסֶל וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

הַשָּׁלֵם

ה. קָלָל שֶׁל חַטָּאת וְלָגִין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּגְעוּ זֶה בָּזֶה - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין. בִּשְׁתֵּי יָדָיו - שְׁנֵיהֶן טְמֵאִין. בִּשְׁנֵי נִירוֹת - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁל חַטָּאת - טָמֵא, שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה הַכְּלָל, כָּל הַמְּטַמֵּא מֵי חַטָּאת בְּמַגָּע - מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא מֵי חַטָּאת בְּמַגָּע - אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא:

תּוֹסֶפְתָּא

ד. אָזוֹב שֶׁל אֲשֵׁרָה וְשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת – פָּסוּל. וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה – לֹא יַזֶּה, וְאִם הִזָּה – פָּסוּל. וְשֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה – לֹא יַזֶּה, וְאִם הִזָּה – כָּשֵׁר. אֵין מַזִּין, לֹא בְּתַמְרוֹת, לֹא בַּיּוֹנְקוֹת, וְאִם הִזָּה בַּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ – פָּטוּר. בַּתַּמְרוֹת וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ – חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּתַּמְרוֹת וְנִכְנָס לַמִּקְדָּשׁ – פָּטוּר. בַּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ – חַיָּב. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת: גִּבְעוֹלִין שֶׁלֹּא גָמְרוּ. תְּמָרוֹת שֶׁלֹּא הֵנֵצוּ כָּל עִקָּר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תְּמָרוֹת גִּבְעוֹלִין שֶׁלֹּא גָמְרוּ, וְיוֹנְקוֹת שֶׁלֹּא הֵנֵצוּ כָּל עִקָּר. לֹא נֶחְלְקוּ עַל הֲלָכָה אֶלָּא עַל הַלָּשׁוֹן (שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶן אֶת הַתְּרוּמָה וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ). הַנֶּחְלָקֶת לְחַטָּאת כַּנֶּחְלָקֶת לְאוֹכְלִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה (וְרַבִּי יוֹסֵי) וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: כַּנֶּחְלָקֶת לָעֲצִים:

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. אָזוֹב, אֵימָתַי כָּשֵׁר לְהַזּוֹת? מְשֶׁיְּשִׁיר אֶת נִצּוֹ. הִזָּה בּוֹ עַד שֶׁלֹּא הִשִּׁיר אֶת נִצּוֹ, רַבִּי פּוֹסֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אָזוֹב שֶׁתְּחִלָּתוֹ שְׁנַיִם וּשְׁיָרָיו אֶחָד – הוּא פָּסוּל:

ב. גַּרְדּוֹמֵי אָזוֹב – כְּשֵׁרִין. וְגַרְדּוֹמֵי צִיצִית – כְּשֵׁרִין. יָרַד וְטָבַל וְעָלָה, אִם יֵשׁ עָלָיו שֶׁטַח שֶׁל מֵימֵי גְּשָׁמִים וְהִזָּה – הַזָּאתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם יֵשׁ עָלָיו מַשֶּׁקֶה טוֹפֵחַ – הַזָּאתוֹ כְּשֵׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ עָלָיו מַשֶּׁקֶה מַרְגִּילוּת וְהִזָּה – הַזָּאתוֹ פְּסוּלָה. אָזוֹב שֶׁהִטְבִּיל עֵצוֹ עִם גִּבְעוֹלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁמִּזָּה וְהַמַּיִם שׁוֹפְעִים מִן הָעֵץ לַגִּבְעוֹל – כָּשֵׁר כִּדְרִבִּי, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מִן הָעֵץ יָצָא. אָזוֹב שֶׁהִטְבִּיל מִקְצָתוֹ, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַטְבִּיל קְצָתוֹ וְחוֹזֵר מַטְבִּיל עָלָיו עַד שֶׁיִּטְבֹּל אֶת כֻּלּוֹ. הִטְבִּיל אֶת כֻּלּוֹ – לֹא יַזֶּה מִמֶּנּוּ הַזָּאָה שְׁנִיָּה, עַד שֶׁיְּנַגֵּב:

ג. צְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ צַר, מַזִּין הֵימֶנָּה הַזָּאָה רִאשׁוֹנָה, אֲבָל לֹא הַזָּאָה שְׁנִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם נִסְחָטִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן כַּהֲנָא: מִימֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהַזּוֹת בְּאָזוֹב הַנִּטְבָּל וּבִצְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ צַר. וּפוֹצְעִין אֱגוֹזִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּמַטְלִית בְּיָדִים מְסוֹאָבוֹת, וְלֹא חָשׁוּ לָהֶן חֲכָמִים מִשּׁוּם טְמֵאָה:

ד. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הַזֵּה עָלַי וְאַזֶּה עָלֶיךָ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. הַמְשַׁמֵּר מַי חַטָּאת אֲפִלּוּ עַד עֲשָׂרָה יָמִים – הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן וְאֵין צָרִיךְ טְבִילָה:

ה. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְהַזּוֹת, חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּאִשָּׁה וּפוֹסֵל בְּקָטָן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁהִזּוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן – הַזָּאָתָן כְּשֵׁרָה:

ו. נִתְכַּוֵּן לְהַזּוֹת לְאַחֲרָיו, וְהִזָּה לְצַדְדִין שֶׁלְּאַחֲרָיו – הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה. מַזִּין עַל הָאָדָם וְעַל חֲבֵרָיו, בֵּין עֵר בֵּין יָשֵׁן, וְעַל הַכֵּלִים בֵּין מִתּוֹכָן וּבֵין מֵאַחֲרֵיהֶם, חוּץ מִמּוֹסָף יוֹרֶה שֶׁל שׁוּלְקֵי זֵיתִים שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶת הַהַזָּאָה בָּאֲוִיר, כְּנֶגֶד הַמּוֹסָף שֶׁמַּזִּין עָלָיו מֵאֲחוֹרָיו. טָבַל אֶת הָאֵזוֹב לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַהַזָּיָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שֶׁרָאוּי לְהַזָּיָה, מַיִם הַנּוֹטְפִים – טְמֵאִים וּכְשֵׁרִים לְהַזּוֹת, וְאִם יֵשׁ בָּאֵזוֹב – יִשְׁנֶה. לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְהַזָּאָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שֶׁאֵין רָאוּי לְהַזָּאָה, עַל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעַל הַבְּהֵמָה, וְעַל עֲרָבָה שֶׁל אֶבֶן, הַמַּיִם הַנּוֹטְפִין – טְמֵאִים. וּפְסוּלִים לְהַזּוֹת. וְאִם יֵשׁ בָּאֵזוֹב – לֹא יִשְׁנֶה. לְשֵׁם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהַזָּאָה, וְהִזָּה עַל דָּבָר שֶׁרָאוּי לְהַזָּאָה, הוֹאִיל וְהַתְּחִלַּת טְבִילָתוֹ – פְּסוּלָה, כָּךְ הַזָּאָתוֹ – פְּסוּלָה. הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ לְמַזֶּה: פְּרֹשׁ מֵאֲחֵרֵינוּ, שֶׁמָּא תִּטְמָא. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא מַחֲלִיקִין הָיוּ בִּפְנֵי חַלּוֹן שֶׁל רַבִּים, דּוֹרְסִין וְלֹא נִמְנָעִין, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: מֵי חַטָּאת שֶׁעָשׂוּ מִצָּוָתָן אֵין מְטַמְּאִין. וְכַמָּה יְהֵא בַּמַּיִם וְיִהְיֶה בָּהֶן כְּדֵי הַזָּאָה? כְּדֵי שֶׁיַּטְבִּיל רָאשֵׁי גִּבְעוֹלִין וְיַזֶּה,

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

חוּץ מִזֶּה שֶׁהָאֲזוֹב בּוֹלֵעַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רוֹאִין כְּאִלּוּ הֵן עַל הָאֲזוֹב שֶׁל נְחשֶׁת שֶׁאֵינוֹ בּוֹלֵעַ:

ז. טָהוֹר לַחַטָּאת שֶׁנִּטְמְאוּ יָדָיו - נִטְמָא גּוּפוֹ. מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרוֹ, וְחָבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וַאֲחוֹרֵי לָגִין מְטַמֵּא תּוֹכוֹ. לָגִין שֶׁל חַטָּאת שֶׁנִּטְמָא אֲוִירוֹ - נִטְמָא תּוֹכוֹ. מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרוֹ, וְחָבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וְאֶת הַמַּזֶּה, שֶׁאֵין אוֹמְרִין בְּחַטָּאת: ״זֶה רִאשׁוֹן וְזֶה אַחֲרוֹן״, אֶלָּא אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן תְּחִלָּה, שֶׁאֵין מוֹנִין לְמֵי חַטָּאת. עִסּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת עַל גַּב חַטָּאת, וְנָגַע הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַת מֵהֶן, אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן תְּחִלָּה, שֶׁאֵין מוֹנִין לַחַטָּאת:

ח. כּוּשׁ שֶׁל פִּשְׁתָּן חִבּוּר לְטֻמְאָה וּלְהַזָּיָה. הָאַרְבָּלִי וְשֶׁל פָּקִיעַ - הֲרֵי זֶה לֹא יַזֶּה, וְאִם הִזָּה - מְזֶה. כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים הַבָּאוֹת מִבֵּית הָאָמָּן כְּגוֹן יַד הַמַּגָּל וְיַד הַסַּכִּין - חִבּוּר לְטֻמְאָה וּלְהַזָּאָה. כָּל הַכֵּלִים הַקְּדוּחוֹת - חִבּוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: אַף הַחֲרוּקוֹת. הַצּוֹאָה שֶׁעַל הַכִּסֵּא - חִבּוּר לַהַזָּאָה וְאֵין חִבּוּר לְטֻמְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל שֶׁחִבּוּר לַהַזָּאָה חִבּוּר לְטֻמְאָה. וְיֵשׁ חִבּוּר לְטֻמְאָה וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה. הַקּוּמְקֹמִין חִבּוּר לְטֻמְאָה וְלַהַזָּאָה. כִּסּוּי הַמִּיחַם הַמְחֻבָּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: חִבּוּר לְטֻמְאָה וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הַזָּה עַל הַמִּיחַם - הַזָּה עַל הַכִּסּוּי. הַזָּה עַל הַכִּסּוּי - לֹא הַזָּה עַל הַמִּיחַם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִלּוּ דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כֻּלָּן חִבּוּר אֶחָד הוּא:

ט. טָבַל אֶת הָאֲזוֹב בַּלַּיְלָה וְהִזָּה בַּיּוֹם - פְּסוּלָה. לֹא שֶׁהַמַּיִם פְּסוּלִין, אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְהַטְבִּיל שָׁנִים. הִזָּה בַּלַּיְלָה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה, וְהַמַּיִם טְמֵאִין מִשּׁוּם מֵי חַטָּאת:

מלכים ב פרק כב

א בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֹאשִׁיָּהוּ בְמָלְכֹו וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמֹּו יְדִידָה בַת־עֲדָיָה
מִבָּצְקַת: **ב** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּכָל־
דֶּרֶךְ דָּוִד אָבִיו וְלֹא־סָר יָמִין וּשְׂמֹאול: {פ}
ג וַיְהִי בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ שָׁלַח
הַמֶּלֶךְ אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ בֶן־מְשֻׁלָּם הַסֹּפֵר בֵּית
יְהוָה לֵאמֹר: **ד** עֲלֵה אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדֹול
וְיִתֻּם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר אָסְפוּ
שֹׁמְרֵי הַסַּף מֵאֶת הָעָם: **ה** ויתנה (וְיִתְּנוּהוּ) עַל־
יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמֻּפְקָדִים בבית (בֵּית) יְהוָה
וְיִתְּנוּ אֹתוֹ לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה
לְחַזֵּק בֶּדֶק הַבָּיִת: **ו** לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים וְלַגֹּדְרִים
וְלִקְנֹות עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־
הַבָּיִת: **ז** אָךְ לֹא־יֵחָשֵׁב אִתָּם הַכֶּסֶף הַנִּתָּן עַל־יָדָם
כִּי בֶאֱמוּנָה הֵם עֹשִׂים: **ח** וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל אֶל־שָׁפָן הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתֹּורָה מָצָאתִי בְּבֵית
יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּה אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שָׁפָן
וַיִּקְרָאֵהוּ: **ט** וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב
אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר הִתִּיכוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־הַכֶּסֶף
הַנִּמְצָא בַבַּיִת וַיִּתְּנֻהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
הַמֻּפְקָדִים בֵּית יְהוָה: **י** וַיַּגֶּד שָׁפָן הַסֹּפֵר לַמֶּלֶךְ
לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁפָן
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **יא** וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי
סֵפֶר הַתֹּורָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: **יב** וַיְצַו הַמֶּלֶךְ
אֶת־חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֶת־
עַכְבֹּור בֶּן־מִיכָיָה וְאֶת | שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֶת עַשָׂיָה
עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: **יג** לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה בַּעֲדִי
וּבְעַד־הָעָם וּבְעַד כָּל־יְהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר
הַנִּמְצָא הַזֶּה כִּי־גְדוֹלָה חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר־הִיא
נִצְתָּה בָּנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל־דִּבְרֵי
הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב עָלֵינוּ: **יד** וַיֵּלֶךְ
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבֹּור וְשָׁפָן וַעֲשָׂיָה אֶל־
חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת | שַׁלֻּם בֶּן־תִּקְוָה בֶּן־חַרְחַס
שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִַם בַּמִּשְׁנֶה
וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ: **טו** וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם
אֵלָי: **טז** כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־
הַמָּקֹום הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר
אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה: **יז** תַּחַת | אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי
וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכֹל
מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְנִצְתָּה חֲמָתִי בַּמָּקֹום הַזֶּה וְלֹא
תִכְבֶּה: **יח** וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרֹשׁ
אֶת־יְהוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ: **יט** יַעַן רַךְ־לְבָבְךָ
וַתִּכָּנַע | מִפְּנֵי יְהוָה בְּשָׁמְעֲךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־
הַמָּקֹום הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו לִהְיֹות לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה
וַתִּקְרַע אֶת־בְּגָדֶיךָ וַתִּבְכֶּה לְפָנָי וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי
נְאֻם־יְהוָה: **כ** לָכֵן הִנְנִי אֹסִפְךָ עַל־אֲבֹתֶיךָ
וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלֹום וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ
בְּכֹל הָרָעָה אֲשֶׁר־אֲנִי מֵבִיא עַל־הַמָּקֹום הַזֶּה
וַיָּשִׁבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר:

מלכים ב פרק כג

א וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיַּאַסְפוּ אֵלָיו כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה
וִירוּשָׁלִָם: **ב** וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה וְכָל־אִישׁ
יְהוּדָה וְכָל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם אִתֹּו וְהַכֹּהֲנִים
וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לְמִקָּטֹן וְעַד־גָּדֹול וַיִּקְרָא
בְאָזְנֵיהֶם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא
בְּבֵית יְהוָה: **ג** וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־הָעַמֻּד וַיִּכְרֹת
אֶת־הַבְּרִית | לִפְנֵי יְהוָה לָלֶכֶת אַחַר יְהוָה וְלִשְׁמֹר
מִצְוֹתָיו וְאֶת־עֵדוֹתָיו וְאֶת־חֻקֹּתָיו בְּכָל־לֵב וּבְכָל־
נֶפֶשׁ לְהָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת הַכְּתֻבִים

עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה וַיַּעֲמֹד כָּל־הָעָם בַּבְּרִית׃ **ד** וַיְצַו
הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־כֹּהֲנֵי
הַמִּשְׁנֶה וְאֶת־שֹׁמְרֵי הַסַּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה
אֶת כָּל־הַכֵּלִים הָעֲשׂוּיִם לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה וּלְכָל
צְבָא הַשָּׁמָיִם וַיִּשְׂרֹפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַ͏ִם בְּשַׂדְמוֹת
קִדְרוֹן וְנָשָׂא אֶת־עֲפָרָם בֵּית־אֵל׃ **ה** וְהִשְׁבִּית
אֶת־הַכְּמָרִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה וַיְקַטֵּר
בַּבָּמוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה וּמִסְבִּיב יְרוּשָׁלִָם וְאֶת־
הַמְקַטְּרִים לַבַּעַל לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמַּזָּלוֹת וּלְכָל
צְבָא הַשָּׁמָיִם׃ **ו** וַיּוֹצֵא אֶת־הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית יְהוָה
מִחוּץ לִירוּשָׁלַ͏ִם אֶל־נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ
בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיָּדֶק לְעָפָר וַיִּשְׁלֵךְ אֶת־עֲפָרָהּ עַל־
קֶבֶר בְּנֵי הָעָם׃ **ז** וַיִּתֹּץ אֶת־בָּתֵּי הַקְּדֵשִׁים אֲשֶׁר
בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר הַנָּשִׁים אֹרְגוֹת שָׁם בָּתִּים
לָאֲשֵׁרָה׃ **ח** וַיָּבֵא אֶת־כָּל־הַכֹּהֲנִים מֵעָרֵי יְהוּדָה
וַיְטַמֵּא אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר קִטְּרוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים
מִגֶּבַע עַד־בְּאֵר שָׁבַע וְנָתַץ אֶת־בָּמוֹת הַשְּׁעָרִים
אֲשֶׁר־פֶּתַח שַׁעַר יְהוֹשֻׁעַ שַׂר־הָעִיר אֲשֶׁר־עַל־
שְׂמֹאול אִישׁ בְּשַׁעַר הָעִיר׃ **ט** אַךְ לֹא יַעֲלוּ כֹהֲנֵי
הַבָּמוֹת אֶל־מִזְבַּח יְהוָה בִּירוּשָׁלִָם כִּי אִם־אָכְלוּ
מַצּוֹת בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם׃ **י** וְטִמֵּא אֶת־הַתֹּפֶת אֲשֶׁר
בְּגֵי בני־ (בֶן־) הִנֹּם לְבִלְתִּי לְהַעֲבִיר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ
וְאֶת־בִּתּוֹ בָּאֵשׁ לַמֹּלֶךְ׃ **יא** וַיַּשְׁבֵּת אֶת־הַסּוּסִים
אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה לַשֶּׁמֶשׁ מִבֹּא בֵית־יְהוָה
אֶל־לִשְׁכַּת נְתַן־הַמֶּלֶךְ הַסָּרִיס אֲשֶׁר בַּפַּרְוָרִים וְאֶת־
מַרְכְּבוֹת הַשֶּׁמֶשׁ שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ **יב** וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת
אֲשֶׁר עַל־הַגָּג עֲלִיַּת אָחָז אֲשֶׁר־עָשׂוּ | מַלְכֵי
יְהוּדָה וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה מְנַשֶּׁה בִּשְׁתֵּי
חַצְרוֹת בֵּית־יְהוָה נָתַץ הַמֶּלֶךְ וַיָּרָץ מִשָּׁם וְהִשְׁלִיךְ
אֶת־עֲפָרָם אֶל־נַחַל קִדְרוֹן׃ **יג** וְאֶת־הַבָּמוֹת
אֲשֶׁר | עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר מִימִין לְהַר־
הַמַּשְׁחִית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
לְעַשְׁתֹּרֶת | שִׁקֻּץ צִידֹנִים וְלִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ מוֹאָב
וּלְמִלְכֹּם תּוֹעֲבַת בְּנֵי־עַמּוֹן טִמֵּא הַמֶּלֶךְ׃ **יד** וְשִׁבַּר
אֶת־הַמַּצֵּבוֹת וַיְכָרֹת אֶת־הָאֲשֵׁרִים וַיְמַלֵּא אֶת־
מְקוֹמָם עַצְמוֹת אָדָם׃ **טו** וְגַם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר
בְּבֵית־אֵל הַבָּמָה אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל גַּם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא
וְאֶת־הַבָּמָה נָתָץ וַיִּשְׂרֹף אֶת־הַבָּמָה הֵדַק לְעָפָר
וְשָׂרַף אֲשֵׁרָה׃ **טז** וַיִּפֶן יֹאשִׁיָּהוּ וַיַּרְא אֶת־הַקְּבָרִים
אֲשֶׁר־שָׁם בָּהָר וַיִּשְׁלַח וַיִּקַּח אֶת־הָעֲצָמוֹת מִן־
הַקְּבָרִים וַיִּשְׂרֹף עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיְטַמְּאֵהוּ כִּדְבַר
יְהוָה אֲשֶׁר קָרָא אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ **יז** וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוּן הַלָּז אֲשֶׁר
אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ־
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־
אֵל׃ **יח** וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ לוֹ אִישׁ אַל־יָנַע עַצְמוֹתָיו
וַיְמַלְטוּ עַצְמוֹתָיו אֵת עַצְמוֹת הַנָּבִיא אֲשֶׁר־בָּא
מִשֹּׁמְרוֹן׃ **יט** וְגַם אֶת־כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר |
בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס
הֵסִיר יֹאשִׁיָּהוּ וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר
עָשָׂה בְּבֵית־אֵל׃ **כ** וַיִּזְבַּח אֶת־כָּל־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת
אֲשֶׁר־שָׁם עַל־הַמִּזְבְּחוֹת וַיִּשְׂרֹף אֶת־עַצְמוֹת אָדָם
עֲלֵיהֶם וַיָּשָׁב יְרוּשָׁלִָם׃ **כא** וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּכָּתוּב עַל
סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה׃ **כב** כִּי לֹא נַעֲשָׂה כַּפֶּסַח הַזֶּה
מִימֵי הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְכֹל יְמֵי
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יְהוּדָה׃ **כג** כִּי אִם־בִּשְׁמֹנֶה
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה הַפֶּסַח הַזֶּה
לַיהוָה בִּירוּשָׁלִָם׃ **כד** וְגַם אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־
הַיִּדְּעֹנִים וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַגִּלֻּלִים וְאֶת כָּל־
הַשִּׁקֻּצִים אֲשֶׁר נִרְאוּ בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלִָם
בִּעֵר יֹאשִׁיָּהוּ לְמַעַן הָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה

הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר מָצָא חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן
בֵּית יְהוָה: **כה** וְכָמֹהוּ לֹא־הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֲשֶׁר־
שָׁב אֶל־יְהוָה בְּכָל־לִבָּבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ וּבְכָל־מְאֹדוֹ
כְּכֹל תּוֹרַת מֹשֶׁה וְאַחֲרָיו לֹא־קָם כָּמֹהוּ: **כו** אַךְ |
לֹא־שָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר־חָרָה אַפּוֹ
בִּיהוּדָה עַל כָּל־הַכְּעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ
מְנַשֶּׁה: **כז** וַיֹּאמֶר יְהוָה גַּם אֶת־יְהוּדָה אָסִיר מֵעַל
פָּנַי כַּאֲשֶׁר הֵסַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וּמָאַסְתִּי אֶת־
הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר־בָּחַרְתִּי אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־
הַבַּיִת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם: **כח** וְיֶתֶר
דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **כט** בְּיָמָיו
עָלָה פַרְעֹה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־
נְהַר־פְּרָת וַיֹּלֶךְ הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ לִקְרָאתוֹ וַיְמִיתֵהוּ
בְּמִגִּדּוֹ כִּרְאֹתוֹ אֹתוֹ: **ל** וַיַּרְכִּבֻהוּ עֲבָדָיו מֵת
מִמְּגִדּוֹ וַיְבִאֻהוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּקִבֻּרָתוֹ וַיִּקַּח
עַם־הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ
וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו: {פ}
לא בֶּן־עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל
בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה: **לב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבֹתָיו: **לג** וַיַּאַסְרֵהוּ פַרְעֹה נְכֹה
בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת בְּמִלְכּוֹ (מִמְּלֹךְ) בִּירוּשָׁלִַם
וַיִּתֵּן־עֹנֶשׁ עַל־הָאָרֶץ מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר
זָהָב: **לד** וַיַּמְלֵךְ פַּרְעֹה נְכֹה אֶת־אֶלְיָקִים בֶּן־
יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ
יְהוֹיָקִים וְאֶת־יְהוֹאָחָז לָקַח וַיָּבֹא מִצְרַיִם וַיָּמָת
שָׁם: **לה** וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נָתַן יְהוֹיָקִים לְפַרְעֹה אַךְ
הֶעֱרִיךְ אֶת־הָאָרֶץ לָתֵת אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי פַרְעֹה
אִישׁ כְּעֶרְכּוֹ נָגַשׂ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב אֶת־עַם
הָאָרֶץ לָתֵת לְפַרְעֹה נְכֹה: {ס} **לו** בֶּן־עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ זבידה (זְבוּדָּה) בַּת־
פְּדָיָה מִן־רוּמָה: **לז** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבֹתָיו:

מלכים ב פרק כד

א בְּיָמָיו עָלָה נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְהִי־לוֹ
יְהוֹיָקִים עֶבֶד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיָּשָׁב וַיִּמְרָד־
בּוֹ: **ב** וַיְשַׁלַּח יְהוָה | בּוֹ אֶת־גְּדוּדֵי כַשְׂדִּים וְאֶת־
גְּדוּדֵי אֲרָם וְאֶת | גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֵת גְּדוּדֵי בְּנֵי־
עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה
אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים: **ג** אַךְ | עַל־פִּי
יְהוָה הָיְתָה בִּיהוּדָה לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בְּחַטֹּאת
מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה: **ד** וְגַם דַּם־הַנָּקִי אֲשֶׁר
שָׁפָךְ וַיְמַלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלִַם דָּם נָקִי וְלֹא־אָבָה יְהוָה
לִסְלֹחַ: **ה** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה: **ו** וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו: **ז** וְלֹא־הֹסִיף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם
לָצֵאת מֵאַרְצוֹ כִּי־לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל מִנַּחַל מִצְרַיִם
עַד־נְהַר־פְּרָת כֹּל אֲשֶׁר הָיְתָה לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם: {פ}
ח בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה יְהוֹיָכִין בְּמָלְכּוֹ וּשְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ נְחֻשְׁתָּא בַּת־
אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלִָם: **ט** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו: **י** בָּעֵת הַהִיא עלה (עָלוּ) עַבְדֵי
נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלִַם וַתָּבֹא הָעִיר
בַּמָּצוֹר: **יא** וַיָּבֹא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־הָעִיר
וַעֲבָדָיו צָרִים עָלֶיהָ: **יב** וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה
עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו
וַיִּקַּח אֹתוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה
לְמָלְכוֹ: **יג** וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת־כָּל־אֹוצְרוֹת בֵּית יְהוָה
וְאֹוצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַזָּהָב
אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל יְהוָה

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: **יד** וְהִגְלָה אֶת־כָּל־יְרוּשָׁלַם
וְאֶת־כָּל־הַשָּׂרִים וְאֶת | כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל עשרה
(עֲשֶׂרֶת) אֲלָפִים גּוֹלָה וְכָל־הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר לֹא
נִשְׁאַר זוּלַת דַּלַּת עַם־הָאָרֶץ: **טו** וַיֶּגֶל אֶת־יְהוֹיָכִין
בָּבֶלָה וְאֶת־אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת־נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת־
סָרִיסָיו וְאֵת אולי (אֵילֵי) הָאָרֶץ הוֹלִיךְ גּוֹלָה
מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה: **טז** וְאֵת כָּל־אַנְשֵׁי הַחַיִל שִׁבְעַת
אֲלָפִים וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים עֹשֵׂי
מִלְחָמָה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ־בָּבֶל גּוֹלָה בָּבֶלָה: **יז** וַיַּמְלֵךְ
מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־מַתַּנְיָה דֹדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ
צִדְקִיָּהוּ: {פ}
יח בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְמָלְכוֹ וְאַחַת
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ חמיטל
(חֲמוּטַל) בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה: **יט** וַיַּעַשׂ הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוֹיָקִים: **כ** כִּי | עַל־
אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה עַד־הִשְׁלִכוֹ
אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל: {ס}

מלכים ב פרק כה

א וַיְהִי בִשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי
בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא
וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלַם וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק
סָבִיב: **ב** וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ: **ג** בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק
הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם
הָאָרֶץ: **ד** וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה |
הַלַּיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר | בֵּין הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן
הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ
הָעֲרָבָה: **ה** וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ
וַיַּשִּׂגוּ אֹתוֹ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפְצוּ
מֵעָלָיו: **ו** וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ
בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ מִשְׁפָּט: **ז** וְאֶת־בְּנֵי
צִדְקִיָּהוּ שָׁחֲטוּ לְעֵינָיו וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר
וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ בָּבֶל: {ס} **ח** וּבַחֹדֶשׁ
הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה
שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאַדָן
רַב־טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלִָם: **ט** וַיִּשְׂרֹף
אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־בָּתֵּי
יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־כָּל־בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ: **י** וְאֶת־
חוֹמֹת יְרוּשָׁלִַם סָבִיב נָתְצוּ כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר
רַב־טַבָּחִים: **יא** וְאֶת | יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר
וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל־הַמֶּלֶךְ בָּבֶל וְאֶת יֶתֶר
הֶהָמוֹן הֶגְלָה נְבוּזַרְאַדָן רַב־טַבָּחִים: **יב** וּמִדַּלַּת
הָאָרֶץ הִשְׁאִיר רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים
וּלְיוֹגְבִים: **יג** וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בֵּית־יְהוָה
וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית־יְהוָה
שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֹשְׁתָּם
בָּבֶלָה: **יד** וְאֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־
הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־הַכַּפּוֹת וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם לָקָחוּ: **טו** וְאֶת־הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־
הַמִּזְרָקוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח
רַב־טַבָּחִים: **טז** הָעַמּוּדִים | שְׁנַיִם הַיָּם הָאֶחָד
וְהַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה
מִשְׁקָל לִנְחֹשֶׁת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה: **יז** שְׁמֹנֶה
עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת | הָעַמּוּד הָאֶחָד וְכֹתֶרֶת
עָלָיו | נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת שָׁלֹשׁ אמה
(אַמּוֹת) וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים עַל־הַכֹּתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל
נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי עַל־
הַשְּׂבָכָה: **יח** וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־שְׂרָיָה כֹּהֵן
הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָהוּ כֹּהֵן מִשְׁנֶה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת
שֹׁמְרֵי הַסַּף: **יט** וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־
הוּא פָקִיד | עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים
מְרֹאֵי פְנֵי־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָּעִיר וְאֵת הַסֹּפֵר
שַׂר הַצָּבָא הַמַּצְבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ

מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצְאִים בָּעִיר: **כ** וַיַּקַּח אֹתָם
נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וַיֹּלֶךְ אֹתָם עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל
רִבְלָתָה: **כא** וַיַּךְ אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִיתֵם בְּרִבְלָה
בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ: **כב** וְהָעָם
הַנִּשְׁאָר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִשְׁאִיר נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל וַיַּפְקֵד עֲלֵיהֶם אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם
בֶּן־שָׁפָן: **כג** וַיִּשְׁמְעוּ כָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים הֵמָּה
וְהָאֲנָשִׁים כִּי־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ וַיָּבֹאוּ
אֶל־גְּדַלְיָהוּ הַמִּצְפָּֽה וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְיוֹחָנָן
בְּנֵי־קָרֵחַ וּשְׂרָיָה בֶן־תַּנְחֻמֶת הַנְּטֹפָתִי וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶּן־
הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם: **כד** וַיִּשָּׁבַע לָהֶם
גְּדַלְיָהוּ וּלְאַנְשֵׁיהֶם וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־תִּירְאוּ
מֵעַבְדֵי הַכַּשְׂדִּים שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ
בָּבֶל וְיִטַב לָכֶם: {פ}
כה וַיְהִי | בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
בֶּן־אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אִתּוֹ
וַיַּכּוּ אֶת־גְּדַלְיָהוּ וַיָּמֹת וְאֶת־הַיְּהוּדִים וְאֶת־
הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ בַּמִּצְפָּֽה: **כו** וַיָּקֻמוּ כָל־
הָעָם מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וְשָׂרֵי הַחֲיָלִים וַיָּבֹאוּ מִצְרָיִם
כִּי יָרְאוּ מִפְּנֵי כַשְׂדִּים: {ס} **כז** וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים
וָשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה בִּשְׁנֵים
עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אֱוִיל
מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מָלְכוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין
מֶלֶךְ־יְהוּדָה מִבֵּית כֶּלֶא: **כח** וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת
וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל כִּסֵּא הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ
בְּבָבֶל: **כט** וְשִׁנָּא אֶת בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם
תָּמִיד לְפָנָיו כָּל־יְמֵי חַיָּיו: **ל** וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת
תָּמִיד נִתְּנָה־לּוֹ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ כֹּל
יְמֵי חַיָּיו: {ש}

ישעיהו פרק א

א חֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יְהוּדָה
וִירוּשָׁלִָם בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי
יְהוּדָה: **ב** שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶֽרֶץ כִּי יְהוָה
דִּבֶּר בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי: **ג** יָדַע
שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע
עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן: **ד** הוֹי | גּוֹי חוֹטֵא עַם כֶּבֶד עָוֹן
זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים עָזְבוּ אֶת־יְהוָה נָאֲצוּ
אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזֹרוּ אָחוֹר: **ה** עַל מֶה תֻּכּוּ עוֹד
תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל־רֹאשׁ לָחֳלִי וְכָל־לֵבָב
דַּוָּי: **ו** מִכַּף־רֶגֶל וְעַד־רֹאשׁ אֵין־בּוֹ מְתֹם פֶּצַע
וְחַבּוּרָה וּמַכָּה טְרִיָּה לֹא־זֹרוּ וְלֹא חֻבָּשׁוּ וְלֹא
רֻכְּכָה בַּשָּׁמֶן: **ז** אַרְצְכֶם שְׁמָמָה עָרֵיכֶם שְׂרֻפוֹת
אֵשׁ אַדְמַתְכֶם לְנֶגְדְּכֶם זָרִים אֹכְלִים אֹתָהּ
וּשְׁמָמָה כִּמַהְפֵּכַת זָרִים: **ח** וְנוֹתְרָה בַת־צִיּוֹן
כְּסֻכָּה בְכָרֶם כִּמְלוּנָה בְמִקְשָׁה כְּעִיר
נְצוּרָה: **ט** לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד
כִּמְעָט כִּסְדֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ: {פ}
י שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה קְצִינֵי סְדֹם הַאֲזִינוּ תּוֹרַת
אֱלֹהֵינוּ עַם עֲמֹרָה: **יא** לָמָּה־לִּי רֹב־זִבְחֵיכֶם יֹאמַר
יְהוָה שָׂבַעְתִּי עֹלוֹת אֵילִים וְחֵלֶב מְרִיאִים וְדַם
פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים לֹא חָפָצְתִּי: **יב** כִּי תָבֹאוּ
לֵרָאוֹת פָּנָי מִי־בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם רְמֹס
חֲצֵרָי: **יג** לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא מִנְחַת־שָׁוְא קְטֹרֶת
תּוֹעֵבָה הִיא לִי חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קְרֹא מִקְרָא לֹא־
אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה: **יד** חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה
נַפְשִׁי הָיוּ עָלַי לָטֹרַח נִלְאֵיתִי נְשֹׂא: **טו** וּבְפָרִשְׂכֶם
כַּפֵּיכֶם אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי־תַרְבּוּ תְפִלָּה
אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ: **טז** רַחֲצוּ הִזַּכּוּ
הָסִירוּ רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם מִנֶּגֶד עֵינָי חִדְלוּ
הָרֵעַ: **יז** לִמְדוּ הֵיטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אַשְּׁרוּ חָמוֹץ
שִׁפְטוּ יָתוֹם רִיבוּ אַלְמָנָה: {ס} **יח** לְכוּ־נָא
וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְהוָה אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים

כַּשֶּׂלֶג יַלְבִּינוּ אִם־יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ׃ **יט** אִם־תֹּאבְוּ וּשְׁמַעְתֶּם טוּב הָאָרֶץ תֹּאכֵלוּ׃ **כ** וְאִם־תְּמָאֲנוּ וּמְרִיתֶם חֶרֶב תְּאֻכְּלוּ כִּי פִּי יְהוָה דִּבֶּר׃ {פ}

כא אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה מְלֵאֲתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יָלִין בָּהּ וְעַתָּה מְרַצְּחִים׃ **כב** כַּסְפֵּךְ הָיָה לְסִיגִים סָבְאֵךְ מָהוּל בַּמָּיִם׃ **כג** שָׂרַיִךְ סוֹרְרִים וְחַבְרֵי גַּנָּבִים כֻּלּוֹ אֹהֵב שֹׁחַד וְרֹדֵף שַׁלְמֹנִים יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אַלְמָנָה לֹא־יָבוֹא אֲלֵיהֶם׃ {ס} **כד** לָכֵן נְאֻם הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוֹי אֶנָּחֵם מִצָּרַי וְאִנָּקְמָה מֵאוֹיְבָי׃ **כה** וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגָיִךְ וְאָסִירָה כָּל־בְּדִילָיִךְ׃ **כו** וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה וְיֹעֲצַיִךְ כְּבַתְּחִלָּה אַחֲרֵי־כֵן יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נֶאֱמָנָה׃ **כז** צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה׃ **כח** וְשֶׁבֶר פֹּשְׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו וְעֹזְבֵי יְהוָה יִכְלוּ׃ **כט** כִּי יֵבֹשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר חִמַּדְתֶּם וְתַחְפְּרוּ מֵהַגַּנּוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם׃ **ל** כִּי תִהְיוּ כְּאֵלָה נֹבֶלֶת עָלֶהָ וּכְגַנָּה אֲשֶׁר־מַיִם אֵין לָהּ׃ **לא** וְהָיָה הֶחָסֹן לִנְעֹרֶת וּפָעֳלוֹ לְנִיצוֹץ וּבָעֲרוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וְאֵין מְכַבֶּה׃ {פ}

ישעיהו פרק ב

א הַדָּבָר אֲשֶׁר חָזָה יְשַׁעְיָהוּ בֶּן־אָמוֹץ עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃ **ב** וְהָיָה | בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית־יְהוָה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם׃ **ג** וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ | וְנַעֲלֶה אֶל־הַר־יְהוָה אֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר־יְהוָה מִירוּשָׁלִָם׃ **ד** וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא־יִשָּׂא גּוֹי אֶל־גּוֹי חֶרֶב וְלֹא־יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה׃ {פ}

ה בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְהוָה׃ **ו** כִּי נָטַשְׁתָּה עַמְּךָ בֵּית יַעֲקֹב כִּי מָלְאוּ מִקֶּדֶם וְעֹנְנִים כַּפְּלִשְׁתִּים וּבְיַלְדֵי נָכְרִים יַשְׂפִּיקוּ׃ **ז** וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב וְאֵין קֵצֶה לְאֹצְרֹתֶיהָ וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ סוּסִים וְאֵין קֵצֶה לְמַרְכְּבֹתֶיהָ׃ **ח** וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ אֱלִילִים לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲווּ לַאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו׃ **ט** וַיִּשַּׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל־אִישׁ וְאַל־תִּשָּׂא לָהֶם׃ **י** בּוֹא בַצּוּר וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ׃ **יא** עֵינֵי גַבְהוּת אָדָם שָׁפֵל וְשַׁח רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׂגָּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ {פ}

יב כִּי יוֹם לַיהוָה צְבָאוֹת עַל כָּל־גֵּאֶה וָרָם וְעַל כָּל־נִשָּׂא וְשָׁפֵל׃ **יג** וְעַל כָּל־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן הָרָמִים וְהַנִּשָּׂאִים וְעַל כָּל־אַלּוֹנֵי הַבָּשָׁן׃ **יד** וְעַל כָּל־הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל כָּל־הַגְּבָעוֹת הַנִּשָּׂאוֹת׃ **טו** וְעַל כָּל־מִגְדָּל גָּבֹהַּ וְעַל כָּל־חוֹמָה בְצוּרָה׃ **טז** וְעַל כָּל־אָנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ וְעַל כָּל־שִׂכְיוֹת הַחֶמְדָּה׃ **יז** וְשַׁח גַּבְהוּת הָאָדָם וְשָׁפֵל רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׂגָּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ **יח** וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחֲלֹף׃ **יט** וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים וּבִמְחִלּוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ׃ **כ** בַּיּוֹם הַהוּא יַשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וְאֶת אֱלִילֵי זְהָבוֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ־לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַחְפֹּר פֵּרוֹת וְלָעֲטַלֵּפִים׃ **כא** לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצֻּרִים וּבִסְעִפֵי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ׃ **כב** חִדְלוּ לָכֶם מִן־הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ כִּי־בַמֶּה נֶחְשָׁב הוּא׃ {פ}

ישעיהו פרק ג

א כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת מֵסִיר מִירוּשָׁלַ͏ִם וּמִיהוּדָה מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֻנָה כָּל מִשְׁעַן־לֶחֶם וְכָל

מִשְׁעַן־מָיִם: **ב** גִּבּוֹר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא
וְקֹסֵם וְזָקֵן: **ג** שַׂר־חֲמִשִּׁים וּנְשׂוּא פָנִים וְיוֹעֵץ
וַחֲכַם חֲרָשִׁים וּנְבוֹן לָחַשׁ: **ד** וְנָתַתִּי נְעָרִים
שָׂרֵיהֶם וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ־בָם: **ה** וְנִגַּשׂ הָעָם אִישׁ
בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יִרְהֲבוּ הַנַּעַר בַּזָּקֵן וְהַנִּקְלֶה
בַּנִּכְבָּד: **ו** כִּי־יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאָחִיהוּ בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה
לְכָה קָצִין תִּהְיֶה־לָּנוּ וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת תַּחַת
יָדֶךָ: **ז** יִשָּׂא בַיּוֹם הַהוּא | לֵאמֹר לֹא־אֶהְיֶה חֹבֵשׁ
וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה לֹא תְשִׂימֻנִי קְצִין
עָם: **ח** כִּי כָשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וְיהוּדָה נָפָל כִּי־לְשׁוֹנָם
וּמַעַלְלֵיהֶם אֶל־יְהוָה לַמְרוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ: **ט** הַכָּרַת
פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כִּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא
כִחֵדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי־גָמְלוּ לָהֶם רָעָה: **י** אִמְרוּ
צַדִּיק כִּי־טוֹב כִּי־פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ: **יא** אוֹי
לְרָשָׁע רָע כִּי־גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ: **יב** עַמִּי נֹגְשָׂיו
מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ עַמִּי מְאַשְּׁרֶיךָ מַתְעִים
וְדֶרֶךְ אָרְחֹתֶיךָ בִּלָּעוּ: {פ}
יג נִצָּב לָרִיב יְהוָה וְעֹמֵד לָדִין עַמִּים: **יד** יְהוָה
בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עִם־זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו וְאַתֶּם בִּעַרְתֶּם
הַכֶּרֶם גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם: **טו** מלכם מַה־
לָּכֶם תְּדַכְּאוּ עַמִּי וּפְנֵי עֲנִיִּים תִּטְחָנוּ נְאֻם־אֲדֹנָי
יְהוִה צְבָאוֹת: {ס} **טז** וַיֹּאמֶר יְהוָה יַעַן כִּי גָּבְהוּ
בְּנוֹת צִיּוֹן וַתֵּלַכְנָה נטוות נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת
עֵינָיִם הָלוֹךְ וְטָפוֹף תֵּלַכְנָה וּבְרַגְלֵיהֶם
תְּעַכַּסְנָה: **יז** וְשִׂפַּח אֲדֹנָי קָדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן וַיהוָה
פָּתְהֶן יְעָרֶֽה: {ס} **יח** בַּיּוֹם הַהוּא יָסִיר אֲדֹנָי אֶת
תִּפְאֶרֶת הָעֲכָסִים וְהַשְּׁבִיסִים
וְהַשַּׂהֲרֹנִים: **יט** הַנְּטִפוֹת וְהַשֵּׁירוֹת
וְהָרְעָלוֹת: **כ** הַפְּאֵרִים וְהָאֲעָדוֹת וְהַקִּשֻּׁרִים וּבָתֵּי
הַנֶּפֶשׁ וְהַלְּחָשִׁים: **כא** הַטַּבָּעוֹת וְנִזְמֵי
הָאָף: **כב** הַמַּחֲלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמִּטְפָּחוֹת
וְהֶחָרִיטִים: **כג** וְהַגִּלְיֹנִים וְהַסְּדִינִים וְהַצְּנִיפוֹת
וְהָרְדִידִים: **כד** וְהָיָה תַּחַת בֹּשֶׂם מַק יִהְיֶה וְתַחַת
חֲגוֹרָה נִקְפָּה וְתַחַת מַעֲשֶׂה מִקְשֶׁה קָרְחָה וְתַחַת
פְּתִיגִיל מַחֲגֶרֶת שָׂק כִּי־תַחַת יְפִי: **כה** מְתַיִךְ
בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וּגְבוּרָתֵךְ בַּמִּלְחָמָה: **כו** וְאָנוּ וְאָבְלוּ
פְּתָחֶיהָ וְנִקְּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב:

הודפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה
בעלת החסד
מלכה ציונה
מועלם ז"ל
בת שרה ויצחק
ת.נ.צ.ב.ה

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת שופטים

עלות השחר (72 דק') .. 4:48 נץ החמה ..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:41 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:21 שקיעה ..... 7:25 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:37	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פט **ירושלמי:** תרומות נח **תוספתא:** פרה ו **נ"ך:** מלכים ב כב	נ 13	יום ראשון
עלות השחר (72 דק') .. 4:49 נץ החמה ..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:41 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:21 שקיעה ..... 7:24 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:36	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין צ **ירושלמי:** תרומות נט **תוספתא:** פרה ז **נ"ך:** מלכים ב כג	נ 14	יום שני
עלות השחר (72 דק') .. 4:49 נץ החמה ..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:22 שקיעה ..... 7:23 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:35	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ב **ירושלמי:** מעשרות א **תוספתא:** פרה ח **נ"ך:** מלכים ב כד	נ 15	יום שלישי
יום כיפור קטן עלות השחר (72 דק') .. 4:50 נץ החמה ..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:22 שקיעה ..... 7:21 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:33	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ג **ירושלמי:** מעשרות ב **תוספתא:** פרה ט **נ"ך:** מלכים ב כה	נ 16	יום רביעי
א' דראש חודש אלול עלות השחר (72 דק') .. 4:51 נץ החמה ..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:22 שקיעה ..... 7:20 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:32	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ד **ירושלמי:** מעשרות ג **תוספתא:** פרה י **נ"ך:** ישעיהו א	נ 17	יום חמישי
ערב שבת קודש, ב' דראש חודש אלול עלות השחר (72 דק') .. 4:51 נץ החמה ..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:22 שקיעה ..... 7:19 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:31	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ה **ירושלמי:** מעשרות ד **תוספתא:** פרה יא **נ"ך:** ישעיהו ב	נ 18 **הדלקת נרות (40 דק): 6:39**	יום שישי
שבת קודש פרשת שופטים עלות השחר (72 דק') .. 4:52 נץ החמה ..... 6:04 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:23 שקיעה ..... 7:18 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:30	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ו **ירושלמי:** מעשרות ה **תוספתא:** פרה יב **נ"ך:** ישעיהו ג	נ 19 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:30**	יום שב"ק

"בְּתוֹר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ מַבָּט אַחֵר עַל חֹדֶשׁ אֱלוּל, כִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ פָּתַח לָנוּ שְׁעָרִים נִפְלָאִים בְּגֹדֶל מַעֲלַת חֹדֶשׁ אֱלוּל, וְרַק צְרִיכִים אָנוּ לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָנִים, אֶלָּא לְנַצֵּל כָּל יוֹם וָיוֹם בְּהַרְבֵּה טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וּלְבַקֵּשׁ מֵה' יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכֶּה לְכָל הַתִּקּוּנִים הַנִּפְלָאִים הַמּוּבָאִים בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ עַל חֹדֶשׁ אֱלוּל, וְעַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה לְקַבֵּל שָׁנָה טוֹבָה וּמְבֹרֶכֶת עִם כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת!" (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)